

Ekumenická
akademie

Co znamená

**Analýza konečného textu Komplexní
hospodářské a obchodní dohody
mezi EU a Kanadou**

Co znamená

CETA

**Analýza konečného textu Komplexní
hospodářské a obchodní dohody
mezi EU a Kanadou**

Co znamená CETA

Na základě anglického vydání (Making Sense of CETA – 2nd edition, PowerShift, CCPA et al., Berlin / Ottawa, 2016) připravila českou edici Ekumenická akademie, z.s. v březnu 2017.

**Tato analýza je k dispozici ke stažení zdarma na www.skolaalternativ.cz, www.ekumakad.cz
V anglické verzi je k dispozici na www.power-shift.de/making-sense-of-ceta-en/
a na www.policyalternatives.ca**

Na anglické verzi se podíleli:

PowerShift – Verein für eine ökologisch-solidarische Energie- & Weltwirtschaft e.V.

Greifswalder Str. 4 (Haus der Demokratie & Menschenrechte), 10405 Berlin

Tel.: +49-(0)30-42805479

Email: Peter.Fuchs@power-shift.de

<http://power-shift.de>

Canadian Centre for Policy Alternatives (CCPA)

Suite 500, 251 Bank Street, Ottawa, ON, K2P 1X3 Canada

www.policyalternatives.ca

Za přispění:

Aitec (FR), Arbeitsgemeinschaft bäuerliche Landwirtschaft (DE), AK Wien (AT), attac (DE), attac (AT), BUND e.V. (DE), Campact e.V. (DE), Compassion in World Farming (EU), Corporate Europe Observatory (EU), Ecologistas en Acción (ES), Fair Watch (IT), Forum Umwelt und Entwicklung (DE), Global Justice Now (UK), Institute of Global Responsibility (PL), Katholische Arbeitnehmer Bewegung (DE), Lobby Control e.V. (DE), Mehr Demokratie e.V. (DE), Mouvement Ecologique (NL), Nature Friends Greece (GR), Österreichischer Gewerkschaftsbund (AT), Progressi (IT), Seattle to Brussels Network (EU), SOMO (Centre for Research on Multinational Corporations) (NL), Stop TTIP (DE), Transnational Institute (EU), Umweltinstitut München (DE), War on Want (GB).

Český překlad: Iva Hammerbauerová

Editor: Jan Májíček, Ekumenická akademie, z.s.

Obsah

strana 5	Úvod
strana 9	Shrnutí
strana 13	Ochrana investic a urovnání sporů ve smlouvě CETA PowerShift e.V. a Canadian Centre for Policy Alternatives (CCPA)
strana 21	Kapitola o finančních službách: Vyšší zisky bank na úkor občanů Myriam Vander Stichele, SOMO
strana 27	Veřejné služby v ohrožení Roeline Knottnerus, Transnational Institute a Scott Sinclair, Canadian Centre for Policy Alternatives
strana 31	Obchod se službami Thomas Fritz, PowerShift e.V. úprava: Hadrian Mertins-Kirkwood, Canadian Centre for Policy Alternatives (CCPA)
strana 37	Omezení vládní regulace Ellen Gould, Canadian Centre for Policy Alternatives
strana 43	Více spolupráce za méně regulace Max Bank, LobbyControl, S Ronanem O'Brienem a Lorou Verheecke, Corporate Europe Observatory
strana 47	Patenty, autorská práva a inovace Ante Wessels, Nadace pro svobodnou informační infrastrukturu, e.V. (FFII)
strana 51	Ohrožení zemědělského trhu a kvality potravin Berit Thomsen, Arbeitsgemeinschaft bäuerliche Landwirtschaft (AbL)
strana 59	Volný obchod nebo ochrana klimatu? Jak CETA ohrožuje klimatickou a energetickou politiku Ernst-Christoph Stolper, Friends of the Earth Germany
strana 67	Práva pracujících Angela Pfister, Rakouská federace odborových organizací Éva Dessewffy, Rakouská komora práce
strana 71	Nebezpečí pro Kanadu Scott Sinclair a Hadrian Mertins-Kirkwood, CCPA
strana 77	Ratifikace CETA v Kanadě a Evropě: několik příležitostí ke zpochybnění dohody Michael Efler, More Democracy e.V., Německo

Úvod

Sedm let od začátku vyjednávání o Komplexní hospodářské a obchodní dohody mezi EU a Kanadou (CETA) političtí vůdci v říjnu 2016 v Bruselu tuto dohodu podepsali. Za dobu přípravy dohody se toho hodně změnilo. V Evropě začala CETA jako nenápadná dohoda s širokou, ale víceméně vlažnou politickou podporou. Nyní je terčem útoku stále širší koalice hnutí bojujících za sociální spravedlnost, environmentálních organizací a organizací pracujících, která v dohodě oprávněně vidí hrozbu pro demokracii na obou stranách Atlantiku. I veřejné mínění se změnilo. Mnoho Evropanů si je dobře vědomo rozsáhlých podobností dohody CETA s politicky toxickou dohodou o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP).

Prolínající se problémy způsobené změnami klimatu a extrémní nerovností roztříštily politické iluze o sociální i environmentální udržitelnosti našeho současného hospodářského modelu. Evropská a kanadská obchodní politika se svým důrazem na otevřenost trhu, růst založený na vývozu, korporátní zisky, deregulaci a zvláštní výhody pro investory, byla a stále je pokusem právně vyloučit alternativy volnotržní globalizace. CETA by změnila a oslabila schopnost vlád reagovat na ekonomické, sociální a environmentální výzvy přesně ve chvíli, kdy jsou akceschopnost a inovace ve veřejné politice potřeba nejvíce.

V roce 2014 publikovaly Canadian Centre for Policy Alternatives a německá nevládní organizace PowerShift analýzu konečného návrhu textu CETA s názvem „*Making Sense of the CETA*“. Toto nové vydání analyzuje konečný právní text dohody CETA tak, jak byl zveřejněn v únoru roku 2016, a je jeho dosud nejobsáhlejší nezávislým

Foto: Jed Sullivan, flickr (Creative Commons License)

posudkem. Zjišťuje, že spíše než pouhou obchodní dohodou je CETA rozsáhlým, ústavě podobným dokumentem, který omezuje možnosti veřejné politiky v oblastech tak odlišných jako jsou práva v oblasti duševního vlastnictví autorská práva, trademark, patenty a řízení a správa internetu), zadávání veřejných zakázek, potravinová bezpečnost, finanční regulace, dočasné přesuny pracujících, vnitrostátní regulace a veřejné služby, abychom uvedli jen pár z témat zkoumaných v této analýze.

Za zvláštní zmínku stojí investiční doložka CETA a plán na založení „systému investičního soudu“, který by mohl odradit vlády od snah regulovat. Naše analýza ukazuje, že zatímco opatření na ochranu pracujících a životního prostředí jsou v dohodě především dobrovolná a obecně nevymahatelná,

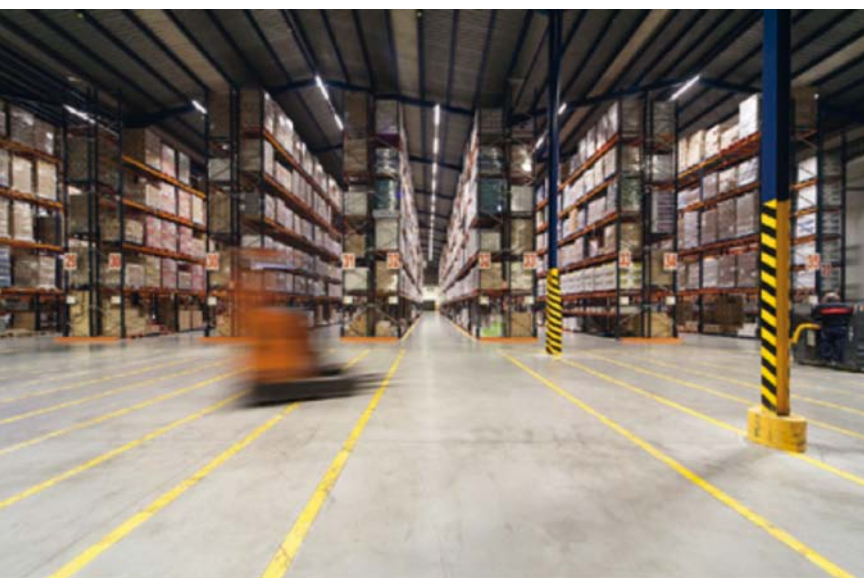

Foto: Phillips Communications, flickr (Creative Commons License)

opatření na ochranu investorů jsou jejich pravým opakem: jsou silná, závazná a plně vymahatelná.

Konečný text dohody CETA se snaží reagovat na obavy veřejnosti ze systému urovnání sporů mezi investorem a státem (ISDS) několika procedurálními změnami tohoto celkově chybného systému. Zahraniční investoři mají stále mít speciální zákonné právo žalovat vlády za opatření, která negativně ovlivňují jejich investice. V novém systému investičních soudů CETA zůstávají rozsáhlé ochrany poskytované zahraničním investorům z velké části nedotčeny. To vystaví daňové poplatníky v Kanadě a EU obrovským finančním závazkům a skoro jistě utlumí budoucí snahy o progresivní veřejnou politiku. Zkušenosti Kanady pod dohodou NAFTA toto jen potvrzují.

Kanada je navzdory svému rozvinutému právnímu systému a silným ochranám soukromého vlastnictví nejžalovanější stranou NAFTA. Mnoho z těchto žalob se týká opatření na ochranu životního prostředí. Jen minulý rok prohrála Kanada znepokojivý spor ohledně environmentálního posudku, který doporučil nevydat povolení na výstavbu obřího lomu v environmentálně

citlivé oblasti. Kvůli progresivním opatřením, jako je například zákaz frakování v provincii Québec, čelí Kanada mnoha žalobám.

Skromná procedurální zlepšení procesu ISDS a jeho přeměna na „investiční soudní systém“ v CETA by nepředěšila kauzám, kterých jsme čím dál tím častěji svědky, jako jsou žaloby korporací na regulace sloužící veřejnému zájmu nebo nakládání s vzácnými přírodními zdroji, by nedala vládám větší šanci takovéto spory vyhrát. Naopak, CETA by téměř jistě zvedla počet těchto žalob proti legitimní evropské veřejné politice a tím zvýšila tlak na deregulaci, kterému jsou vlády vystavovány.

CETA neobsahuje žádné jasné vymezení vyjímající veřejné služby z jejích liberalizačních pravidel. Místo toho v ní poskytuje složitá směsice výjimek, lišících se stát od státu či provincie od provincie, jen částečnou a nestejnou ochranu. Z evropského pohledu je tato dohoda výjimečná v tom, že EU a její členské státy musely použít přístup „negativního seznamu,“ (výčtu? což znamená, že ve smlouvě jsou automaticky zahrnuty všechny sektory a opatření, které nejsou vládami výslovně vyloučeny. Přestože jsou některé veřejné a základní služby z některých liberalizačních doložek CETA vyjmuty, tyto zásadní výjimky jsou neurčitě formulované nebo nedostatečné. Obavy vyvolávají rovněž nedostatečné definice veřejných služeb a veřejného zájmu.

Příkladem mohou být služby v oblasti pitné vody, které jsou z CETA vyloučeny, ale zpracování odpadních vod je pro většinu evropských zemí ve smlouvě zahrnuto. Stejně tak by výjimka pro poštovní služby fakticky zmrazila současnou úroveň privatizace a deregulace evropských poštovních služeb. CETA také omezuje možnosti parlamentů resp. vlád navrátit zprivatizované služby do veřejného sektoru. Dohoda vytváří takové podmínky, že jednou zprivatizované sektory a služby budou moci být pouze velmi obtížně vráceny mezi veřejné služby, mj. i kvůli riziku soudních sporů.

Navzdory častým tvrzením nemají pravidla dohody CETA omezující regulaci, jednoduše pouze stanovit úroveň pravidel pro zahraniční a domácí firmy. V několika oblastech CETA určuje absolutní limit pro vládní regulace a umožňuje odvolávání se i proti nediskriminačním opatřením, která by zahraniční investory a poskytovatele služeb zasáhla. investiční pravidla dohody CETA například vládám zakazují omezovat či ovlivňovat počet firem nebo velikost aktiv v určitém sektoru. Tyto zákazy platí i v případě, že uvedené limity nedávají přednost lokálním společnostem, což by mohlo zasahovat například do snah zamezit finančním firmám stát se „*příliš velkými na to, aby zkrachovaly.*“

Konečně, CETA také nezajišťuje zásadu předběžné opatrnosti. Místo toho pod záštitou regulatorní spolupráce určuje formální cesty zaručující, že se investoři dostanou ke slovu na samém začátku regulatorního procesu. To investorům umožní vyvíjet nejrůznějšími způsoby tlaky proti zavedení pro ně nevýhodných regulací. Pro Evropu je podstatné, že by tyto instituce regulatorní spolupráce byly otevřeny v rámci dohody NAFTA kanadským pobočkám velkých amerických chemických, biotechnologických a energetických firem.

Vzhledem k těmto a mnoha dalším nedostatkům, odhaleným v následující analýze, je zarážející, že dohodu CETA označují kanadská ministryně obchodu Chrystia Freeland a její evropský protějšek, Cecilia Malmström, jako „*progresivní a moderní obchodní dohodu.*“ Kromě několika relativně malých změn se stále jedná v zásadě o stejnou dohodu, jaká byla vyjednána bývalou konzervativní kanadskou vládou, jedním z nejpravicejších režimů v nedávné kanadské historii. Ve skutečnosti je CETA „*zlatým standardem*“ pro dohody jen v tom smyslu, že zachází dál než předchozí obchodní dohody v posilování „*pozlacených*“ práv zahraničních investorů na úkor občanů a veřejného zájmu.

Pokud Evropská komise a nová kanadská vláda vážně myslí, že by se CETA měla stát progresivní dohodou, neměly by jim projít pouhé kličky s přejmenováním a jiná prázdná gestm, která původní duch smlouvy nemění. Je třeba, aby od tohoto špatného textu obě strany ustoupily. Pokud ale budou pokračovat podle plánu, otevře se po její ratifikaci v Evropském parlamentu dlouhá a konfliktní debata o její ratifikaci, v parlamentech jednotlivých států EU a Kanady. Ta bude pro budoucí osud EU a demokracie mnohem podstatnější. Opomíjení vážných obav veřejnosti z negativních dopadů CETA, které tato analýza potvrzuje, je postup nedemokratický a nebezpečný. Občané na obou stranách Atlantiku si zaslouží o efektivně fungující spolupráci, nikoliv podobné dohody, které jdou proti jejich zájmům.

Shrnutí

Tento soubor krátkých analýz popisuje několik nejspornějších aspektů navrhované Komplexní hospodářské a obchodní dohody (Comprehensive Economic and Trade Agreement, CETA) mezi EU a Kanadou. Na těchto analýzách spolupracovaly skupiny expertů na obchod a investice z Kanady i EU a nabízejí odlišné a kritické pohledy na tuto navrhovanou dohodu. Jejich závěry jsou shodné - CETA ve své současné podobě ohrožuje veřejné zájmy na obou stranách Atlantiku. Největší nebezpečí tkví v tom, že pod pláštěm rozšiřování obchodní spolupráce dochází k potlačení demokratických procesů a zájmy nadnárodních korporací a zahraničních investorů jsou stavěna nad zájmy občanů a veřejný zájem.

Foto: Chris Grodotzki/campact, flickr (Creative Commons License)

UROVNÁNÍ SPORŮ MEZI INVESTOREM A STÁTEM

Nejnovější text CETA na veřejné obavy ohledně systému urovnání sporů mezi investorem a státem (ISDS) reaguje zdánlivým nahrazením ISDS systémem investičního soudu. Tento „soudní“ systém mění některé procedurální aspekty ISDS, ale umožňuje nadále, aby byl stát ve sporu s investorem slabší stranou..

Dohoda CETA zachovává zahraničním investorům právo žalovat vlády za opatření, která by mohla negativně ovlivnit jejich investice nebo poškodit jejich tzv. oprávněná očekávání. Tato ochranná opatření, nenabízená domácím investorům ani obyčejným občanům, vystavují státy a jejich daňové poplatníky mimořádným finančním rizikům a ohrozila i realizaci řady veřejných politik. Text sice zmiňuje takzvané právo státu regulovat, ale pouze jako doporučující doložku a nechrání tedy regulace ve veřejném zájmu dostatečně.

FINANČNÍ SLUŽBY

Tím, že CETA ve finančním sektoru povoluje více přeshraničních služeb a umožňuje větší přímé investice, umožňuje riskantnější investice – například v oblasti spekulativního kapitálu. CETA také omezuje možnosti regulace využívané vládami jako odpověď na finanční nestabilitu, například tím, že dává v regulačním postupu finančnímu sektoru institucionalizovaný hlas.

CETA ignoruje ponaučení z finanční krize a podporuje v sektoru finančních služeb EU a Kanady ostřejší hospodářskou soutěž a snížení tlaku na přísnější regulační opatření, čímž dělá obě strany zranitelnější vůči finančním šokům a nákazám. Ustanovení týkající se finančních služeb jsou v CETA zahrnuta do oblasti ochrany investic pod ochranou ICS, takže by vlády mohly

v podstatě být nuceny platit bankám za výsadu je regulovat.

OBCHOD SE SLUŽBAMI

CETA omezuje schopnost vlád regulovat vstup zahraničních poskytovatelů služeb na domácí trhy a jejich aktivitu na nich, i pokud tato opatření firmy na základě země původu nediskriminují. Zajištěním vstupu na trh a přednostním zacházením pro zahraniční poskytovatele služeb ohrožuje CETA životaschopnost veřejných služeb a lokálních poskytovatelů.

CETA obsahuje výjimky z těchto pravidel, ale její přístup podle „*negativního seznamu*“ znamená, že jsou zahrnuty všechny služby, které nejsou při vyjednávání ze seznamu výslovně vyřazeny. Dále nutí CETA svým řešením klidového stavu a „*západkovým mechanismem*“ (ratchet mechanism) vlády zavádět budoucí regulační opatření jen s cílem větší liberalizace, a to i v mnoha službách obsažených na seznamu výjimek.

VEŘEJNÉ SLUŽBY

Přestože je několik veřejných služeb z některých liberalizačních pravidel v CETA vypuštěno, jsou tyto výhrady neurčitě nebo špatně formulovány a samotný pojem veřejné služby není v celé dohodě nijak upřesněn nebo vysvětlen. Investiční ochrana zavedená smlouvou omezuje možnosti vlád rozšiřovat veřejné služby nebo v budoucnu vytvářet nové.

CETA rovněž de facto omezuje svobodu zvolených parlamentů a vlád navracet privatizované služby zpět do veřejného sektoru. Jakmile se v privatizovaném sektoru usídli zahraniční investoři, mohou snahy obnovit veřejné služby vyvolat nároky investorů na odškodnění, čímž se fakticky zablokuje jakákoliv snaha o deprivatizaci.

DOMÁCÍ REGULACE

CETA by svými požadavky na „*co nejjednodušší*“ pravidla pro kvalifikaci a udělování licencí – a jakákoli opatření související s nimi – omezila flexibilitu legislativy i v oblastech jen vzdáleně příbuzných obchodu. Podle dohody CETA jsou i nediskriminační regulace vykládány jako možné překážky obchodu.

REGULATORNÍ SPOLUPRÁCE

CETA vytvořila soubor institucí a procesů dávajících zahraničním vládám (a jejich lobbistům z korporací) slovo ve vytváření nových domácích regulačních opatření, což může zdržet nebo zastavit zavádění legislativy ve prospěch veřejného zájmu a podkopat princip předběžné opatrnosti. Tato pravidla zahrnují široký okruh oblastí regulace, obsahující nejen zboží a služby, ale i investice a jiná odvětví jen volně spojená s obchodem.

Jakýkoli pokus „*harmonizovat*“ regulace mezi EU a Kanadou hrozí snížit standardy na nejnižší společný jmenovatel. Tento proces by také mohl být zneužit korporátními lobbisty k prosazení regulatorních změn, které jsou příliš kontroverzní na to, aby byly přímo uvedené v dohodě CETA.

DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ

CETA posílí pozici držitelů patentů směrem k inovátorům a spotřebitelům, což by podpořilo už tak destruktivní „*patent trolling*“ v softwarovém průmyslu a dalších oblastech. Jelikož je intelektuální vlastnictví v CETA zahrnuto do systému investičních arbitráží, mohli by držitelé patentů v budoucnu žalovat vlády za regulace snažící se omezit dopad patentových trollů.

Svobodu internetu CETA přímo neohrožuje, ale znemožňuje změnit současný systém pravidel duševního vlastnictví v Kanadě a EU, vycházející vstříc průmyslu na systém přátelský k uživatelům.

ZEMĚDĚLSTVÍ

Ratifikace smlouvy CETA zasáhne snahy podporovat neprůmyslové a udržitelné zemědělství na obou stranách Atlantiku. Rozšířením bezcelních dovozních kvót (například pro mléko a maso) by CETA vystavila především malé kanadské a evropské farmáře podstatnému konkurenčnímu tlaku, což může podpořit sice výnosné ale méně udržitelné formy zemědělství.

CETA také, obzvláště v Evropě, vzbuzuje oprávněné obavy ohledně standardů zpracování a výroby potravin. Praktiky, které jsou v Kanadě považovány za bezpečné, jako třeba povrchové ošetřování hovězího masa kyselinou octovou nebo využívání geneticky modifikovaných organismů, jsou v EU na základě principu předběžné opatrnosti omezeny. V rámci dohody CETA by tato opatření mohla být napadena na základě „*principu následné péče*“ (after-care principle), využívaným v kanadském tzv. *vědecky podloženém* regulatorním přístupu.

CETA také podkopává současný systém geografických indikací evropských produktů. Z 1308 potravinových položek, 2883 vín a 332 ostatních alkoholických nápojů, které jsou v EU chráněny, je jen 173 chráněno i v dohodě CETA.

KLIMA A ENERGIE

Ochranná ustanovení pro investory spolu se slabými opatřeními na ochranu životního prostředí a přírodních zdrojů v textu CETA podlamují případné snahy o udržitelnou klimatickou a energetickou politiku. Pokusy zastavit výrobu energie z fosilních paliv a podporovat obnovitelné zdroje budou smlouvou ohroženy, což představuje vážné nebezpečí pro opatření zavedená s úmyslem dosáhnout cílů stanovených v Pařížské dohodě z roku 2015.

Ve smlouvě CETA chybí jakékoliv pojistky jasně chránící regulace a opatření cílící na zmírnění klimatických změn a podporu obnovitelných zdrojů proti útokům ze strany investorů. Kapitola Obchod a udržitelný rozvoj je krátká a neobsahuje žádné konkrétní závazky pro tvorbu budoucí ekologickou politiku.

PRACOVNÍ PRÁVA

Navzdory pozitivní rétorice ohledně práv pracujících CETA nenabízí závazná a vymahatelná opatření, která by pracovní podmínky v EU a Kanadě chránila a jejich práva zlepšovala.

Některé státy EU, stejně jako Kanada, neratifikovaly části základních pracovních standardů nebo prioritních konvencí Mezinárodní organizací práce. CETA je k podpisu pobízí, ale nezavazuje.

Je výmluvné, že kapitola o pracovním právu, je v dohodě vyjmuta z obecného ustanovení o urovnání sporů. V případě sporu nad porušováním pracovních standardů CETA po stranách požaduje jen nezávazné konzultace.

HROZBY PRO KANADU

Většina obav ze smlouvy CETA je sdílena Evropany i Kanadany, ale pár jejích dopadů by bylo větším rizikem pro Kanadu.

Podepsání smlouvy CETA by Kanadu donutilo k jednostranným změnám svého režimu intelektuálního vlastnictví farmaceutik, vedoucím ke zvýšení cen léků. CETA by jako první kanadská obchodní dohoda zavedla restriktivní pravidla pro zadávání veřejných zakázek obecními a provinčními vládami, což by mohlo ohrozit lokální a regionální rozvojové iniciativy. CETA by také mohla být v konfliktu s právy původních národů, jejichž tradiční půda je často terčem zahraňničních těžbařských společností.

Další oblasti kanadských obav se týkají dopadu smlouvy CETA na dodavatele řízené sektory zemědělství a vliv kapitoly o dočasném vysílání pracovníků na domácí trh práce.

PROCES RATIFIKACE

V EU byla CETA prezentována a je považována za „smíšenou“ dohodu. To znamená, že po rozhodnutí Rady (v říjnu 2016) a hlasování v Evropském parlamentu (v únoru tohoto roku) musí smlouvu ratifikovat všech 28 států Evropské unie včetně lokálních parlamentů. Po ratifikaci EP vstupuje dohoda CETA do režimu tzv. *předběžného provádění*. To znamená, že její obchodní aspekty se začnou naplňovat a neobchodní, které představují největší rizika budou připravována, aby mohla vstoupit v platnost po kompletní ratifikaci národními parlamenty.

Ve všech fázích ratifikačního procesu budou mít kritici smlouvy CETA možnost organizovat se proti jejímu přijetí. Proti dohodě už byly podniknuty právní kroky: CETA je napadnuta u Evropského soudního dvora a na úrovni členských států např. v SRN resp. u německého Spolkové ústavního soudu a stejně tak je tomu i ve Francii

V Kanadě již byla dohoda CETA ratifikována, což je pochopitelné vzhledem k tomu, že je prakticky ve všech ohledech pro Kanadu výhodnější než pro státy EU.

Ochrana investic a urovnání sporů ve smlouvě CETA

PowerShift e.V. a Canadian Centre for Policy Alternatives (CCPA)¹

Evropská komise a Kanada měly v Komplexní hospodářské a obchodní dohodě (CETA) možnost opustit nebo výrazně omezit a reformovat kontroverzní systém urovnání sporů mezi investorem a státem (ISDS). Neudělaly to. Evropští a kanadští vyjednávači v systému, navzdory novému jménu (systém investičních soudů), ponechali nejhorší praktiky modelu ISDS a dokonce jeho dosah značně geograficky rozšířili.

Jak odhaluje následující analýza kapitoly o ochraně investic smlouvy CETA (kapitola 8), doplněná opatření v konečném textu jen upravují určité procedurální aspekty systému ISDS bez toho, aby by reagovala na hrozby jemu vlastní, jmenovitě omezení demokratických práv a právního státu. Na nové formulace podporující ve smlouvě CETA „*právo regulovat*“ se nelze spolehnout jako na ochranu veřejně prospěšných regulací před investičními arbitrážemi.

Rostoucí počty evropských občanů a představitelů, kteří už teď nedůvěřují nebo protestují proti faktickému zahrnutí postupů a praktik ISDS do evropských obchodních dohod s Kanadou a USA se nemohou cítit bezpečně ani po ujišťování Evropské komise, že udělala proces v reakci na jejich obavy spravedlivější a transparentnější.²

Foto: Dennis Skley, flickr (Creative Commons License)

REFORMA, NEBO OPAKOVÁNÍ CHYB ISDS?

Evropská komise je s konečným textem CETA spokojena, německé Ministerstvo hospodářství v něm vidí reflektovaný svůj vlastní přístup a mnoho členů Evropského parlamentu si po změnách oddechlo. Všichni výsledky vyjednávání uvítali a věří, že se CETA stane základním kamenem globální reformy systému ochrany investic. Tento úhel pohledu ale nereflektuje jede velmi důležitý fakt: evropští občané nesouhlasí.

¹ Rádi bychom poděkovali Malte Marwedel (Albert-Ludwigs-Universität Freiburg) a Rhee Hoffmann (Friedrich-Alexander Universität Erlangen-Nürnberg) za pomoc s touto kapitolou.

² Viz zpráva Komise z 13. ledna 2015, str. 3 (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/january/tradoc_153044.pdf).

Foto: KOMUnews, flickr (Creative Commons License)

Při celoevropském online průzkumu v roce 2014 bylo 97% účastníků proti investičním ustanovením ve smlouvě CETA. Od zveřejnění výsledků této konzultace s veřejností se evropští zastupitelé tváří, jako by neslyšeli ostrou politickou i odbornou debatu a probíhající protesty milionů občanů. Političtí činitelé Evropy stále považují zavedení nových privilegií pro zahraniční investory za politickou nutnost.

Obecně řečeno umožňuje kapitola 8 smlouvy CETA investorům jedné strany (Kanada nebo EU) žalovat druhou stranu o rozsáhlá odškodnění, pokud se domnívají, že utrpěli ztráty kvůli regulačním opatřením státu (např. z důvodů ochrany zdraví, životního prostředí, spotřebitelů nebo stability finančního systému). Případy neřeší veřejné soudy, ale vybraní jmenovaní arbitři s autoritou posuzovat legitimitu státních kroků proti ochranám investorů ve smlouvách typu CETA. Členské státy EU už podepsaly mnoho bilaterálních investičních dohod (BIT) mezi sebou i se státy mimo EU. Ale přítomnost inovovaného systému ISDS v CETA by značně zvětšilo globální dosah

investičních arbitráží, znásobujíc tím riziko sporů na úkor veřejného zájmu na obou stranách Atlantiku.³

Pro Evropany je obzvlášť důležité, kolik amerických korporací s pobočkami v Kanadě bude mít k ISDS systému CETA přístup, pokud budou své investice v EU účelově strukturovat. Podle nedávných odhadů by mohlo až 81% amerických společností aktivních v EU (kolem 42 000 firem) odpovídat definici kanadského „investora“ s přístupem k ISDS díky evropsko-kanadské dohodě. Americké společnosti jsou tímto agresivním využíváním systému ISDS známé.⁴ Přežijí-li tato opatření pro investory v dohodě CETA, nebude po její případné ratifikaci prakticky potřeba zahrnovat je do Transatlantického obchodního a investičního partnerství (TTIP).

Pokud CETA bude v národních parlamentech ratifikována včetně kapitoly 8, budou jakékoliv další úpravy opatření na ochranu investorů v TTIP zbytečné, nebudou-li doprovázeny odpovídající změnou v CETA. Společnosti by si mohly jednoduše zvolit regionální dohodu, která jejich cílům více vyhovuje, tj. CETA místo TTIP. Tím pádem by oznamovaná transatlantická „reformace“ investičních ochrán došla se smlouvou CETA do slepé uličky. Mlhavé sliby budoucího „multilaterálního investičního tribunálu“ (CETA, článek 8.29) by ani nemusely být naplněny.

Tváří v tvář rostoucí nespokojenosti veřejnosti s obchodní dohodou mezi EU a USA požadoval Evropský parlament „*nahradit systém ISDS [v TTIP] novým systémem*“

³ Pro srovnání kritiky ISDS ve smlouvách TTIP a CETA, viz Eberhardt, „Investitionsschutz am Scheideweg – TTIP und die Zukunft des globalen Investitionsrechts, Internationale Politikanalyse“, květen 2014, s problematičtými příklady na str. 7 a 12 (<http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/10773-20140603.pdf>) (německy); pro analýzu v angličtině viz Van Harten, „A Report on the Flawed Proposals for Investor-State Dispute Settlement (ISDS) in TTIP and CETA“, 10. dubna 2015, Osgoode Legal Studies Research Paper No. 16/2015, (http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2595189).

⁴ Viz zpráva Public Citizen, „Tens of Thousands of U.S. Firms Would Obtain New Powers to Launch Investor-State Attacks against European Policies via CETA and TTIP“ (<https://www.citizen.org/documents/EU-ISDS-liability.pdf>).

řešení sporů mezi investory a státy," který by byl více v souladu s principy demokracie a právního státu.⁵ Parlament dále požadoval, aby se zahraničním investorům „nedostávalo větších práv, než domácím investorům.“ Nová investiční kapitola CETA ale ukazuje, že Komise není a nebyla na takoveto zásadní změny připravena.

PÁDNÉ DŮVODY PROTI ZAVEDENÍ OCHRANY INVESTIC A ISDS

Dodnes nebyly předloženy přesvědčivé argumenty pro zahrnutí ochrany investic a ISDS, resp. ICS v dohodě CETA. V Kanadě a EU se investoři už teď těší rozsáhlé ochraňe právním systémem: vlastnická práva jsou plně vymahatelná u nestranných soudů. Není tedy potřeba zahraničním investorům zajišťovat zvláštní práva v mezinárodním právu – jak je stále zdůrazňováno současnou německou spolkovou vládou a mnoha jinými.⁶ Stejně důležitý je fakt, že CETA dává tyto výhody investorům bez toho, aby od nich požadovala jakoukoliv zodpovědnost. Závazky investorů, jako třeba zajištění pracovních příležitostí, respektování lidských, pracovních a spotřebitelských práv nebo dodržování zdravotních a environmentálních standardů, nejsou vymahatelné přes ISDS a jejich vymáhání jinými mezinárodními cestami je pověstné svou obtížností.

Prakticky nabízí CETA majetku a očekávaným ziskům zahraničním investorům značnou a přednostní ochranu – větší, než jaká je zákonně k dispozici domácím investorům a občanům. Tato práva dalece přesahuji současné zákony EU a ústavní ochranná opatření, a mohou dokonce zajistit zájmy

investorů před legitimními demokratickými změnami.⁷ Omezenější ochrana jen proti diskriminaci (jedna z možností ve vyjednávání o CETA) by pomohla předejít situacím, ve kterých jsou na tom zahraniční investoři hůř než ti domácí. Tento omezený přístup by také zajistil účinnou ochranu státních možností regulace ve věcech veřejného zájmu, protože by práva investorů už nepřesahovala existující zákony a ústavy.⁸

Místo toho mohou zahraniční investoři díky standardům ochrany v investiční kapitole CETA žalovat státy o kompenzaci za „nepřímá“ vyvlastňovací opatření nebo pokud věří, že kroky státu ohrožily jejich budoucí zisky. Velmi obecně formulované právo na „spravedlivé a rovné zacházení“ (FET) v článku 8.10 spolu s ochranou proti nepřímému vyvlastnění podle článku 8.12 a Přílohy 8A smlouvy CETA poskytuje zahraničním investorům značnou úroveň ochrany.⁹ Pokusy omezit a upřesnit ochranné standardy v CETA (vůči starším dohodám) nebyly úspěšné, jelikož mnoho užívaných právních pojmů nabízí širokou škálu výkladů a tím nechává příliš mnoho na posouzení arbitry. Obzvláště znepokojující je článek 8.10(4), který dává arbitrům resp. tribunálům tzv. investičního soudního systému právo posoudit, zda bylo jednáním státu narušeno „oprávněné očekávání“ investora. Panely investiční arbitráže v minulosti opakovaně použily toto kritérium k obsáhlému výkladu standardu spravedlivého a rovného zacházení.

5 Viz rozhodnutí Evropského parlamentu z 8. července 2015, s doporučeními pro vyjednávání o smlouvě TTIP, 2014/2228(INI), str. 2. d) xv. (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2015-0252+0+DOC+PDF+V0//EN>).

6 Pro podrobnější diskusi protiargumentů Komise viz analýzu Powershift (poznámka pod čarou č. 8), str. 3 ff. Ohledně postoje spolkové vlády viz, mimo jiné, proslov spolkového ministra ekonomie Gabriela ve spolkovém sněmu 25. září 2014 (<http://www.bmwi.de/DE/Themen/aussenwirtschaft/-did=656586.html>).

7 Investoři jsou chráněni především široce pojatým právem na spravedlivé a rovné zacházení (FET), článek 8.10, odst. 1-4, a ochranou proti nepřímému vyvlastnění v článku 8.12 odst.1(2) a příloze 8-A dohody CETA.

8 Srovnejte s Krajewski/Hoffmann (pozn. č. 13), str. 9.

9 Viz také národní zacházení, článek 8.6 odstavec 2 dohody CETA; srovnejte s článkem 3 návrhu opatrnější a užší verze v: „Modell Investitionsschutzvertrag mit Investor-Staat-Schiedsverfahren für Industriestaaten unter Berücksichtigung der USA“, str. 9f, v návrhu profesora pro mezinárodní právo Markuse Krajewského na zakázku BMWi: (<http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/M-O/modell-investitionsschutzvertrag-mit-investor-staat-schiedsverfahren-gutachten,property=pdf,bereich=bm-wi2012,sprache=de,rwb=true.pdf>).

CO JE UROVNÁNÍ SPORŮ MEZI INVESTOREM A STÁTEM?

Canadian Centre for Policy Alternatives

Urovnání sporů mezi investorem a státem (ISDS) je mimosoudní proces umožňující investorům žádat odškodnění za vládní rozhodnutí, která nepříznivě ovlivňují jejich investice. ISDS má díky zakotvení v obchodních a investičních dohodách jako CETA a TTIP moc mezinárodního práva a je k dispozici výhradně zahraničním investorům, kteří nemusí vyčerpat vnitrostátní právní cesty před podáním žaloby na žalované vlády.

Nadnárodní společnosti a bohatí jednotlivci použili ISDS k napadení velké řady zákonů, regulací a politiky, včetně opatření souvisejících s veřejným zdravím, ochranou životního prostředí, finančními regulacemi a hospodařením s přírodními zdroji. V některých případech dává hrozba ISDS zahraničním investorům mocný nástroj, jak odradit vlády od zavedení opatření nebo regulací, které se jim nelíbí.

Případy v mechanismu ISDS resp. ICS, jak je formulován v CETA, jsou většinou řešeny tribunály o třech členech: jeden vybrán z poolu evropských, jeden z poolu kanadských a jeden z poolu arbitrů mimo tyto dvě země. Rozhodnutí tribunálu jsou předmětem eventuálního přezkoumání odvolacím tribunálem, jehož rozhodnutí je definitivní. I přes to jsou v mnoha zemích státní odškodnění investorům stanovená tímto systémem vymahatelná přímo, srovnatelně s rozhodnutími nejvyššího soudu.

Od 90. let minulého století počet použití ISDS prudce vzrostl, od sotva znatelného k dnešním přibližně 70 případům za rok. Kanada byla v rámci ISDS systému smlouvy NAFTA žalována 39krát, téměř vždy americkými investory, a vyplatila přes 190 milionů dolarů (130 milionů eur) v známých odškodnění či vyrovnání. To z Kanady dělá nejžalovanější rozvinutou zemi na světě. Zároveň předkládají kanadské společnosti čím dál tím víc mezinárodních žalob proti rozhodnutím o životním prostředí nebo hospodaření s přírodními zdroji v zemích, kde mají prioritní energetické a těžební zájmy.

Evropské korporace do sporů vstupují často a jsou zodpovědné za zhruba polovinu všech známých případů ISDS po celém světě. Sedm z deseti zemí, od jejichž společností přichází nejvíce žalob založených na investičních dohodách, je členy EU. Počet nároků v systému ISDS a celková suma udělených odškodnění ve světě stále rostou.

Upravená investiční kapitola smlouvy CETA obsahuje nové formulace potvrzující právo státu zavádět regulační opatření. Bylo by chybou věřit, že vlády budou schopné tuto pojistku reálně využít k úspěšné obraně proti napadení svých regulací, arbitrům ICS zůstává stále mimořádně velký prostor k rozhodnutí, zda je sporné opatření státu oprávněné.

Obchodní a investiční tribunály důsledně vycházejí z faktu, že vlády sice právo regulovat mají, ale dobrovolně ho omezily podepsanými dohodami. Obchodní dohody například podle Odvolacího orgánu WTO „*usměrňují výkon regulační moci, která je vlastní každému členu, požadavkem postupovat v souladu se závazky vzniklými na základě podepsaných dohod*“. Tento panel – odvolací orgán WTO ve známém sporu s Maďarskem ohledně bilaterální investiční dohody konstatoval: „*Tribunál je srozuměn se základními principy mezinárodního práva, že jakkoli suverénní Stát disponuje vlastním právem na regulaci domácích záležitostí, výkon tohoto práva není neomezený a musí mít své hranice. Jak správně poukázali žalující, vláda práva, která obsahuje smluvní závazky, tyto hranice skýtá*“.

Po opakovaném upozorňování tribunálů, že závazky v obchodních dohodách nastavují hranice právu regulovat, nemohou vyjednavací tvrdit, že pouhé potvrzení práva regulovat vlády účinně ochraňuje před úspěšným napadením jejich opatření. Jinými slovy je v současném návrhu CETA „*právo regulovat*“ jen mlhavou normou vykládanou až v samotném procesu ISDS, čímž dává arbitrům značnou volnost rozhodnout ve prospěch investora, tj. proti státní regulaci.

Konečný text dohody CETA obsahuje některá dávno potřebná částečná zlepšení procesu ISDS. Žalující strana (investoři nebo korporace) už přímo neovlivňuje výběr arbitrů. CETA zavádí trvalý investiční tribunál, seznam 15 arbitrů vybíraných EU a Kanadou. Z nich bude pět kanadských a pět evropských občanů a zbytek bude zvolen z třetích zemí. Toto má spolu s daným pětiletým obdobím (s možností obnovení) zajistit nestrannost arbitrů. Investiční spory v rámci CETA budou rozsuzovány třemi arbitry vybranými z tohoto seznamu prezidentem investičního tribunálu (což bude putovní pozice): jeden musí být z kanadské skupiny, jeden z evropské, a poslední, vybrán ze skupiny arbitrů třetích zemí, bude sloužit jako předseda konkrétní kauzy ISDS.

**PROHLÁŠENÍ K ZAVEDENÍ
INVESTIČNÍHO TRIBUNÁLU V TTIP
Německá soudcovská unie**

„Německá soudcovská unie [DRB] odmítá návrh Evropské komise na zavedení investičního soudu v rámci Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP). DRB nevidí právní základ ani potřebu takového soudu (...) Tvorba zvláštních soudů pro určité skupiny je špatná cesta (...) Německá soudcovská unie nevidí potřebu zavést zvláštní soud pro investory (...) Ani navrhovaný postup pro dosazování soudců ICS ani jejich postavení neplní mezinárodní požadavky na nezávislost soudů. ICS se tak jeví ne jako mezinárodní soud, ale spíše jako trvalý rozhodčí soud.“¹⁰

Navzdory procedurálním změnám, kterým byl dán název Systém investičních soudů (ICS), obsahuje proces v dohodě CETA velké nedostatky s ohledem na integritu právního státu, především z hlediska nezávislosti soudnictví. Pozice investičního arbitra například není práci na plný úvazek. Přestože článek 8.30 říká, že arbitr nesmí jednat „jako právní zástupce, znalec jmenovaný stranou nebo svědek v žádném probíhající nebo novém investičním sporu podle této nebo jiné mezinárodní dohody“, stále může zasedat v jiných arbitrážích ISDS zároveň se svou rolí v investičním tribunálu CETA.

Členové tribunálu budou také stále placeni za zasedání resp. řešení sporu, což je bude pobízet k posuzování více arbitráží, čehož se dosáhne především rozhodováním ve prospěch investorů. Jedno nabízející se řešení možného střetu zájmů by bylo

jmenovat arbitry na plný úvazek, s pevným platem, a zamezit členům seznamu zastávat jinou funkci, o čemž Komise uvažovala až do března roku 2015. Místo toho text CETA odkládá zavedení těchto důležitých pojistek s odkazem na možné budoucí dodatky. Navzdory optimismu Komise jsou takovéto dodatečné změny z politického hlediska sotva pravděpodobné.

ISDS STÁLE BEZ MOŽNOSTI OKAMŽITÉHO ODVOLÁNÍ

Dalším předmětem obav je fakt, že Komise zřejmě netrvala na zřízení plného odvolacího orgánu během prvotní fáze realizace smlouvy CETA. Mechanismus odvolání by mohl pro členy investičního tribunálu zajistit určitý stupeň odpovědnosti. Také by mohl zaručit jednotné uplatňování dohody, obzvlášť pokud by fungoval na bázi precedentu. Odvolací orgán by také státům přinesl lepší pochopení možných právních rizik a tím dovolil zákonodárným orgánům na tyto rizika reagovat citlivým politickým rozhodováním.

Přestože vyjednavací mají představu o zařazení odvolacího orgánu do mechanismu ISDS, je jeho zřízení odloženo na neurčito.¹¹ Detailní uspořádání a založení odvolacího tribunálu by se snadno mohlo protáhnout na mnoho let. Mezitím by byla rozhodnutí tribunálu proti státům vymahatelná, tak jak jsou dnes v jiných smlouvách, bez jakékoliv možnosti důsledného právního přezkoumání.

Tento aspekt investiční kapitoly CETA je krokem zpět ve srovnání s návrhy EU ve vyjednávání o TTIP, které obsahovaly okamžité zavedení odvolacího orgánu. Komise také předvedla vlažný přístup k pojistkám, jež měly zaručit spravedlivý proces. Zatímco náčrt TTIP předpokládá nová účastnická práva pro všechny zúčastněné strany (občany, nevládní organizace, asociace,

¹⁰ Viz prohlášení Sdružení německých soudců, <http://canadians.org/sites/default/files/ttip-deutsche-richterbund-opinion-0216.pdf>

¹¹ Viz článek 8.28 odst. 7 dohody CETA.

konkurenty žalujícího investora atd.), ve vyjednávání s Kanadou byly tyto návrhy smeteny ze stolu.

ZÁVĚR

Navrhovaný Systém investičních soudů s trvalým seznamem arbitrů a možným (ale pravděpodobně neuskutečnitelným) odvolacím procesem není přesvědčivá odpověď na hrozby představované ISDS. Přes několik procedurálních zlepšení vůči jiným dohodám musí být rozšíření ISDS na transatlantické investice rozhodně odmítnuto. Z procesu ISDS v dohodách CETA a TTIP vyplývají další hmotné právní obavy. Zavedení paralelního kvazisoudního systému odděleného od evropských soudů by mohlo jít proti principu nezávislosti evropského právního pořádku, jelikož ISDS ohrožuje účinnou a jednotnou aplikaci práva EU.

Navzdory potřebě brát v úvahu tyto celoevropské ústavní komplikace Komise stále navrhuje, aby CETA po rozhodnutí Rady a podpoře Evropského parlamentu vstoupila v platnost prozatímně. Komise si je vědoma obav veřejnosti a států a zřejmě se smířila s vypuštěním ochrany investic a procesu ISDS z prozatímního uplatnění smlouvy CETA. Vzhledem k tomu, že ochrana investic není ve výhradní pravomoci EU, musí se rozhodování o ISDS účastnit parlamenty a vlády členských států. Doufejme, že některé národní parlamenty prosadí svou autoritu odmítnutím těchto nepotřebných a nerovných investorských práv.¹²

¹² Viz analýza ClientEarth, „Legality of investor-state dispute settlement (ISDS) under EU law“, 22. říjen 2015, str. 3 a 7 (<http://documents.clientearth.org/wp-content/uploads/library/2015-10-15-legality-of-isds-under-eu-law-ce-en.pdf>).

Kapitola o finančních službách: Vyšší zisky bank na úkor občanů

Myriam Vander Stichele, SOMO

Kanada se s finanční krizí let 2007-08 vypořádala lépe, než mnoho jiných zemí a regionů, včetně Evropské unie (EU). Podle Mezinárodního měnového fondu (MMF) a jiných expertů to bylo proto, že měla Kanada mnohem přísnější regulace a dohled, a její domácí bankovní a finanční sektor je méně otevřený zahraničním investicím a konkurenci.¹ Je to mimo jiné i proto, že šest největších kanadských bank ovládá přes 90 procent bankovních aktiv a ty jsou před převzetím ze zahraničí pomoci fúzí a akvizicí chráněny regulací.

Navzdory těmto ponaučením by kapitola o finančních službách v Komplexní hospodářské a obchodní dohodě (Comprehensive Economic and Trade Agreement, CETA) zajistila větší otevření finančního sektoru a finančních trhů v Kanadě a EU. CETA povolí nejen více typů přeshraničních finančních služeb (např. poradenství v oblasti portfoliových investic), ale také podpoří více vzájemných investic (včetně převzetí) mezi finančními sektory EU a Kanady (např. zakládání bankovních poboček). Proponenti volného obchodu oslavují větší souměrnost mezi bankami a jinými poskytovateli

Foto: George Socka, flickr (Creative Commons License)

finančních služeb z EU a Kanady. Jasnou nevýhodou tohoto je, že otevření silněji propojí finanční systémy Kanady a EU a udělá je zranitelnějšími vůči externím šokům a finanční nákaze.

Rizika prudkého přelévání nepříznivých dopadů a finanční nestability dále zvyšují závazky nacházející se jinde v textu CETA. Například koncová ustanovení smlouvy požadují, aby strany (Kanada a EU) autorizovaly všechny platby a pohyby na již existujících účtech, a vytváří povinnost konzultace s ohledem na liberalizaci převodů velkého množství peněz a investičních plateb, tedy

¹ Viz například Giovanni Aversa, "Canada's financial system among federal regulation and economic crisis. Strengths and vulnerabilities", E-encyclopedia of banking, stock exchange and finance, Assonebb (<http://www.bankpedia.org/index.php/en/89-english/c/23915-canadas-financial-system-among-federal-regulation-and-economic-crisis-strengths-and-vulnerabilities-encyclopedia>); a Chrystia Freeland, "What Toronto can teach New York and London", Financial Times, 29. ledna 2010.

kapitálových a finančních účtů (článek 30.5). CETA také ukládá mnoho podmínek na opatření zavedená zemí ve finančních potížích v omezení plateb a pohybu kapitálu (viz články 28.4, 28.5 v kapitole výjimek) i přesto, že nedávná krize jasně ukázala důležitost bariér spekulativním tokům kapitálu jako prostředku k předcházení finančním krizím.

Celkově lze konstatovat, že zvýšená konkurence předpokládaná smlouvou CETA způsobí, že finanční průmysl bude ve snaze ovládnout trhy více riskovat a že omezí poskytování služeb méně zamožným klientům. Dynamika CETA je tedy v rozporu s pokusy reformovat po krizi finanční sektor, odstranit hlavní příčiny finanční nestability, odrazovat od riskování, zmenšit velikost finančního sektoru (omezení principu „too big to fail“) a zajistit lepší ochranu spotřebitelů a ekonomiky jako celku.

Text CETA však de facto omezuje schopnost vlád, parlamentů a jiných veřejných institucí regulovat finance ve veřejném zájmu a pro zabránění finančním krizím a/nebo k reformám finančního sektoru, ve všech oblastech, kde si Kanada nebo EU nevyžádaly specifické výjimky z pravidel dohody. CETA by také rozšířila práva zahraničních investorů napadat finanční regulace skrz systém urovnání sporů mezi investorem a státem a uvalila rozsáhlá a kontroverzní omezení národním regulacím, jako jsou požadavky na udělování licencí v sektoru finančních služeb.

KLÍČOVÁ USTANOVENÍ

Pravidla „přístupu na trh“ v kapitole o finančních službách (článek 13.6) smlouvy CETA zakazují finančním regulátorům přijímat opatření, která by omezovala účast zahraničního kapitálu v domácí bance nebo jiné domácí finanční společnosti nebo limitovala počet poskytovatelů finančních služeb druhé strany, celkovou hodnotu jejich finančních transakcí nebo celkový počet operací těchto služeb. V této podobě

pravidla odporují opatřením nutným k zmenšování bublin ve finančním sektoru a tlaku na zeštíhlení bank a pojišťoven, které jsou „příliš velké na to, aby zkrachovaly“ (čímž se má předejít mnohem dražší záchraně z kapes daňových poplatníků). Zajímavé je, že přestože CETA obecně zakazuje regulátorům požadovat, aby byly některé finanční služby poskytovány určitým typem právních subjektů, je to povoleno, „pokud podle právních předpisů této strany nemůže být plný rozsah finančních služeb poskytovaných finanční institucí nabízen prostřednictvím jediného subjektu.“ (článek 13.6.3 [b]) Toto upřesnění by mohlo umožnit oddělení spekulativních finančních operací od obchodního bankovníctví, o němž EU a jiní regulátoři uvažují jako o způsobu, jak zamezit budoucím finančním krizím a následným záchranným opatřením.²

CETA určuje, které zákony a jiná opatření budou dovoleny jako opatření obezřetnosti k regulaci finančního sektoru (článek 13.16, označovaný jako „Výjimka pro obezřetnostní opatření“). Tato definice se trochu liší od jiných dohod o volném obchodu (FTA) tím, že obezřetnostní opatření nejsou jen ta, která chrání investory, klienty a finanční stabilitu, ale, což je důležitější, také obsahují intervence k zajištění integrity a odpovědnosti finanční instituce. Příloha 13B kapitoly o finančních službách předkládá několik záruk zajišťujících, že obezřetnostní regulace nejsou smlouvou CETA omezeny příliš. Přestože je tato dodatečná ochrana finančních regulací v obchodní a investiční dohodě s EU nová, neví se, jaký bude její praktický dopad. Zůstává rovněž otázkou, zda bude tento text součástí Dohody o obchodu se službami (TiSA), kde jak EU, tak Kanada vyjednávají o těch samých finančních službách.

CETA vymezuje, jak mohou být definovány požadavky na kvalifikaci a udělování licencí, což ztěžuje regulačním a dozorčím orgánům

² Je nejasné, jak moc by tato doložka CETA pomohla, vzhledem k tomu, že není obsažena v Dohodě o obchodu se službami (TiSA), která je v současné době vyjednávána (za zavřenými dveřmi) mezi EU, Kanadou a 21 dalšími členskými zeměmi WTO, a která zahrnuje zhruba stejné finanční služby.

jednání a reakci tím, že se stanoví, že tyto pravidla musí být určena předem a být pro poskytovatele finančních služeb a investory co nejobektivnější a nejjednodušší (článek 12.3, na finanční sektor použitelný přes článek 13.2.6). Udělování licencí a kvalifikací je důležité nejen pro zaručení integrity finančního sektoru, už tak plného skandálů, ale také k vypořádání se s novými produkty a budoucími regulačními výzvami souvisejícími mimo jiné s technickými a digitálními inovacemi (nazývanými Fintech).

Do tří let od uvedení CETA v platnost budou muset EU a Kanada dojednat pravidla omezující výkonnostní požadavky pro investice ve finančním průmyslu. Pokud v této lhůtě nedojde k dohodě, budou automaticky platit požadavky aplikované na investice obecně (tedy ty zmíněny v článku 8.5 investiční kapitoly). To by výrazně omezilo prostor pro regulační politiku vlád týkající se zahraničních finančních investorů (např. zahraniční banky a zahraniční manažery hedge fondů), která by zajistila příznivé dopady na národní ekonomiku. Výkonnostní požadavky článku 8.5 zakazují regulátorům omezovat prodej zboží nebo služeb (jako např. peněžní převody) jejich vztahováním k objemu nebo hodnotě exportovaných finančních služeb nebo devizových výnosů. Taková svoboda pro služby a pohyby kapitálu ve finančním sektoru může mít velmi destabilizující účinek, protože může způsobit vyčerpání finančních rezerv země (běžný a kapitálový účet) a zvýšit tlak na devalvací měny.

Otevření trhu se ve smlouvě CETA odehrává podle „*harmonogramů*“, ve kterých strany uvádějí, které subsektory nebo opatření chtějí vyjmout z liberalizace a deregulace. Tento přístup „*negativního seznamu*“ ke svým závazkům je pro EU zcela nový a naznačuje, že budou otevřeny všechna odvětví finančních služeb, která nebyla specificky vyňata. EU by si měla být vědoma rozsahu všech finančních služeb, které liberalizuje a dopadu této liberalizace

Negativní seznam automaticky vystaví nové finanční služby (tedy služby a odvětví

Foto: Jakob Huber/Campact, flickr (Creative Commons License)

vzniklé po podepsání CETA) otevřené soutěži se zahraničními poskytovateli finančních služeb a investory bez toho, aby se vědělo, jaký to bude mít dopad. Článek 13.14 dává vládám jistý prostor pro regulaci nových služeb – strana smlouvy například může „*stanovit institucionální a právní formu, jejímž prostřednictvím lze nové finanční služby poskytovat, a k jejich poskytování může vyžadovat povolení*“ – ale tento prostor je značně omezen. Tam, kde se negativní dopady služeb (např. riskantní investice nebo Fintech produkt, který spotřebiteli přivodí ztrátu peněz) projeví až v pozdější fázi, nebo tam, kde se časem objeví nečekané následky, CETA nenechává moc možností zvrátit přístup na trh (článek 30.2).

Takovéto záruky otevřeného trhu jsou velkou výhodou pro investory, kteří si chtějí být jistí, že mohou snížit náklady předcházením možných budoucích regulací a že si budou moci svou přítomnost na trhu udržet. Mnoho kanadských provincií si vyžádalo výjimku z pravidel o převzetí svých společností zahraničními firmami a záruky, že na zahraniční finanční subjekty budou platit zákony provincie. Tím chtějí zajistit, že budou finanční služby přizpůsobeny místním podmínkám. Evropa však takovéto pojistky téměř nemá.

Foto: Clariant, PressReleaseFinder, flickr (Creative Commons License)

NOVÉ VÝSADY PRO PRŮMYSL, MENŠÍ OCHRANA DAT

CETA nepřináší žádnou jistotu lepších finančních služeb podnikům a veřejnosti ani dostatečného financování na tolik potřebný přechod k sociálně a environmentálně udržitelnější společnosti v Kanadě a EU. Co ale CETA dělá, je podstatně zvýšení zisků finančního průmyslu rozšiřováním jeho právního arzenálu. Vezměte si následující nové výsady, které by CETA nabídla finančnímu sektoru v Kanadě a EU:

→ Obecná ochrana investic – včetně „*spravedlivého a rovného zacházení a plné ochrany a bezpečnosti*“, odškodnění za ztráty a konkrétní vyvlastnění, povolení přesunu všech peněz týkající se investice atd. - bude plně aplikovatelná na finanční sektor (článek 13.2.3).³

³ Článek 13.20 říká: „Smíšený výbor CETA může sestavit seznam nejméně 15 osob vybraných pro svou objektivitu, spolehlivost a zdravý úsudek, které jsou ochotny a schopny zastávat funkci rozhodce“ a „Rozhodci zapsaní na seznam musí mít odbornou kvalifikaci nebo zkušenosti v právu nebo regulaci nebo praxi v oblasti finančních služeb, což může zahrnovat regulaci poskytovatelů finančních služeb.“ Vzhledem k tomu,

→ Možnost žalovat vládu v procesu urovnání sporů mezi investorem a státem (ISDS) aneb Systému investičních soudů, pokud považuje poskytovatel finančních služeb nebo jeho investor regulaci nebo jiné opatření za porušení výše zmíněné ochrany investic. Belgie, Řecko a Kypr už musely čelit nárokům investorů za opatření zavedená kvůli řešení dopadů finanční krize. Zajímavé je, že se žaloby na vlády o kompenzaci za ztráty způsobené existujícími nebo novými finančními regulacemi v CETA zdá trochu složitější než v jiných dohodách o volném obchodu. Napadení státní regulace investorem může už v začátku být zamítnuto kanadsko-evropským Výborem pro finanční služby (vytvořeným smlouvou CETA), nebo, pokud se tak nestane, Smíšeným výborem CETA (články 13.1-6 a 13.16, Příloha 13B). Pokud se ale Kanada a EU v těchto orgánech neshodnou, nebo pokud tak neučiní v časové lhůtě stanovené v dohodě CETA, zůstanou regulační opatření arbitráži otevřená.

→ Některé státní dluhopisy, označované jako „*veřejný dluh*“, také podléhají ISDS. Příloha 8B předkládá výjimku pro nároky týkající se dluhopisů, které nejsou (plně) vypláceny v důsledkem „*restrukturalizace*“ dluhu, pokud více než 75% držitelů dluhopisů dalo k takovému procesu snížení dluhu souhlas. To naznačuje, že za jiných okolností, kdy vlády čelící finanční krizi jednají s cílem snížit veřejný dluh k ochraně veřejných zájmů, by mohli držitelé dluhu žalovat vládu o plné vyplacení v systému ISDS – na úkor daňových poplatníků. To otevírá pole působnosti pro některé hedgeové fondy, nazývané supí fondy, se zaměřující na využívání vlád neplaticích své dluhy a odmítající souhlasit se snížením dluhu.

→ Kromě ISDS jsou poskytovatelé finančních služeb a investoři před porušováním ostatních článků dohody chráněni systémem řešení sporů mezi státem a státem.

jakou novinkou jsou tyto reformy pro proces ISDS, není vůbec jasné, jak toto budou arbitráže související s finančními službami ovlivněny.

Zatímco firmy poskytující finanční služby a investoři jsou v rámci investičních pravidel CETA štědře chráněni, soukromí jejich klientů a veřejnosti žádnou takovou ochranu nemá. Článek 13.15 říká, že by EU a Kanada měly udržovat „dostatečné“ pojistky k ochraně soukromí a že by se přenos osobních údajů související s finančními údaji měl dít v souladu se zákony země, ze které přenos pochází. CETA ale také vyžaduje, aby každá strana povolila „finanční instituci nebo poskytovateli přeshraničních finančních služeb druhé strany, aby přenášeli informace v elektronické nebo jiné podobě na její území a z něj za účelem zpracování údajů, pokud je tohoto zpracování zapotřebí k běžnému průběhu podnikání“. To přináší spoustu otázek v souvislosti se současnými diskuzemi o ochraně dat, například s ohledem na systém Privacy Shield pro přenosy osobních dat mezi EU a USA.

Co jsou to například „dostatečná“ opatření? Kdo bude kontrolovat, jestli se údaje posílají jen za účelem zpracování a běžného průběhu podnikání? Jak si EU ověří, že budou v Kanadě osobní údaje chráněny stejnou měrou, jaká je vyžadována v EU (a obráceně)? Finanční a osobní údaje jsou velmi lákavým cílem pro hackery, zpravodajské služby a marketingové agentury, což znamená, že jsou k jejich ochraně potřeba silné záruky. Finanční průmysl už vícekrát vyjádřil svůj odpor k omezujícím zákonům snažícím se o ochranu a lokalizaci osobních finančních údajů protože představují překážku pro flexibilitu a zvyšují náklady.⁴

OSEKÁNÍ PRÁVA NA REFORMU

V neposlední řadě poskytuje CETA finančnímu sektoru prostředky k přímému ovlivňování demokratického procesu rozhodování

o finanční legislativě a regulacích. EU a Kanada se dohodly, že „v možném rozsahu“ poskytnou finančnímu sektoru a jiným zúčastněným stranám rozumnou příležitost vyjádřit se k zákonu, regulaci, postupu nebo jinému opatření, které by země nebo EU navrhovala a které by se finančního sektoru týkalo (článek 13.11). Finanční sektor má k dispozici značné zdroje. A vzhledem k jeho odpovědi na finanční reformy po krizi ukázali jeho lobbisté, že mohou vážně ohrozit finanční legislativu cílící na ochranu lidí, vládní rozpočty a ekonomiku před špinavými praktikami a finanční nestabilitou. V dohodě CETA nejsou žádná ustanovení zaručující, že budou připomínky obdržené během přípravy regulace od jiných aktérů, než je finanční sektor, vzaty v úvahu tak, aby byl ochráněn veřejný zájem.

V příloze 13C se Kanada a EU zavazují zahájit dialog o regulacích, které se týkají mezinárodních standardů a přeshraniční finanční stability. Chybí silné rámce pro trvalou spolupráci mezi dohlížečskými orgány k rychlé detekci rizikového chování, předcházení zneužívání, ochraně spotřebitelů, určení finančně nestabilních situací a okamžité a jednotné reakci v době finanční krize. Dopady finanční krize roku 2008 byly v Evropě o tolik horší než v Kanadě zčásti proto, že EU měla mnohem otevřenější, liberalizovaný finanční sektor s neúplnými regulacemi a dohledem a nedostačující systém na spolupráci v době krize. S ohledem na to, že EU i tak zaostává s potřebnými reformami, by ratifikace CETA mnohokrát ztížila realizaci vhodných mechanismů na zvládnutí příští finanční krize.

⁴ Ve Spojených státech lobbboval finanční průmysl neúnavně proti rozhodnutí vlády povolit ve smlouvě TPP lokalizaci finančních dat a hrozil, že smlouvu nepodpoří, pokud nebude zajištěno právo na volný přenos všech dat, včetně finančních. Při vyjednávání o TiSA se také hovoří o přenosu finančních dat, a to nejen pro účely zpracování.

Veřejné služby v ohrožení

**Roeline Knottnerus, Transnational Institute
a Scott Sinclair, Canadian Centre for Policy Alternatives**

Veřejné služby jako zdravotnictví, vzdělávání, sociální péče, veřejná doprava, dodávky energie a vody, poštovní služby, bydlení a kulturní služby jsou nezbytné pro veřejné blaho a životně důležité pro hospodářský rozvoj, sociální solidaritu a demokracii.¹ V obsáhlých obchodních a investičních dohodách bývají ale veřejné služby brány jen jako existující nebo potenciální trhy, zralé pro komercializaci. V tomto ohledu sahá CETA ještě dál než předchozí obchodní dohody tím, jak omezuje schopnost vlád vytvářet, rozšiřovat, obnovovat a regulovat veřejné služby.

CETA je co se týče služeb a investic nejobsáhlejší dohodou, kterou kdy EU vyjednala. CETA nabízí kanadským a evropským poskytovatelům služeb rozsáhlé nové příležitosti k přístupu na trh, ochraně jejich investic a vymáhání jejich obchodních práv. Veřejné služby jsou zatíženy závazky a povinnostmi v kapitolách o investicích, přeshraničním obchodu se službami a veřejnými zakázkami, stejně tak jako s pravidly o přístupu na trh, omezení diskriminace (národní zacházení, zacházení podle doložky nejvyšších výhod) a ochraně investic (kontroverzi vzbuzují zejména vysoce problematické doložky „spravedlivého a rovného zacházení“ a nepřímého vyvlastnění).

Evropská komise tvrdí, že jsou v CETA, stejně jako ve všech obchodních dohodách EU, veřejné služby plně chráněny, jelikož investoři a poskytovatelé služeb jedné strany musí na

Foto: Sage Ross, Wikimedia Commons (Creative Commons License)

území druhé strany respektovat všechny relevantní regulace. CETA ale nezaručuje, že si strany uchovají volnost poskytovat a regulovat veřejné služby podle svých rozhodnutí. CETA ve jménu přístupu na trh a ochrany práv zahraničních investorů a poskytovatelů služeb omezuje prostor veřejné politiky. Fakticky zmenší možnosti parlamentů a vlád – na obecní, lokální, státní, národní a regionální úrovni – poskytovat veřejné služby a regulovat je ve veřejném zájmu.

Navzdory tvrzení Komise jsou ze smlouvy úplně vyňaty jen služby „poskytované při výkonu vládní moci,“ což znamená ty „nedodávané na komerčním základě ani v rámci soutěže s jedním nebo více dodavateli služeb.“ Je jen velmi málo odvětví

¹ Markus Krajewski, "Public services in bilateral free trade agreements of the EU", AK Wien, EPSU, FSESP and EGÖD, listopad 2011.

Foto: Fryderyk Supinski, flickr (Creative Commons License)

veřejných služeb, ve kterých nedochází k soupeření poskytovatelů, a koncepty „soutěže“ a „komerčního základu“ nejsou právně definované. Všechny služby poskytované více subjekty, nebo za nějaký druh odměny, by se tak daly považovat za služby poskytované na komerčním základě a/ nebo v rámci soutěže s jinými dodavateli. Fakticky je tak tato výjimka co do rozsahu služeb velmi malá a je naprosto nedostupující k ochraně většiny veřejných služeb před obchodními a investičními výzvami.²

² Výjimkou pro orgány veřejné moci jsou chráněny jen klíčové služby bez obchodních zájmů jako „policie, soudnictví, vězeňský systém, instituce povinného sociálního zabezpečení, ochrana hranic, řízení letového provozu, atd.“ Evropská komise, „Reflections Paper on Services of General Interest in Bilateral FTAs“, 2011.

UVEĎ NEBO ZTRAŤ

V CETA nenajdeme komplexní vyčlenění veřejných služeb, což nutí vlády, které je chtějí ochránit, spoléhat se na výjimky na úrovni země nebo strany, známé jako „výhrady.“ Obchodní dohody EU v minulosti využívaly přístup „pozitivního seznamu“, kde členské státy uváděly sektory (nebo služby), které jsou ochotny do závazků dohody o službách a investicích zahrnout a za jakých se tak stane podmínek. Ve smlouvě CETA EU a její členské státy poprvé používají přístup „negativního seznamu“, ve kterém jsou do pravidel automaticky zahrnuty všechny sektory a opatření související s obchodem a investicemi, pokud je vlády výslovně nevyčlení v seznamu výhrad ve dvou přílohách dohody (Příloha I a Příloha II). Tato změna přístupu byla velkým vítězstvím pro korporátní lobbisty na obou stranách Atlantiku, kteří chtěli zajistit co největší liberalizaci služeb.

Výhrady v Příloze I vyjímají už existující opatření, která by jinak byla v rozporu s CETA. Vlády mohou změnit tato opatření nebo upravit regulace v odvětvích chráněných v Příloze I, ale jen způsobem, který je přiblíží pravidlům smlouvy. Tyto výhrady jsou podřízeny takzvané „západkové doložce“: je-li vyňaté opatření upraveno nebo odstraněno, později už ho nelze obnovit. Výhrady v Příloze I mohou obsahovat existující opatření na úrovni EU nebo národních, regionálních, územních, provinčních nebo místních vlád. Pro služby uvedené v Příloze I není opětovné vyvlastnění nebo municipalizace možná. Například vyhrazení poštovních služeb v EU je v Příloze I velmi úzké, což by ve své podstatě znamenalo zablokování současné úrovně privatizace a deregulace poštovních služeb v Evropě.³

Výhrady v Příloze II mají za cíl poskytnout vládám možnost udržovat nebo zavádět

³ Thomas Fritz, „Why is trade policy important for workers and public services?“, prezentace na semináři „Challenging the liberalisation of public services in TTIP and beyond“, Vídeň, 15. ledna 2015 (<http://thomas-fritz.org/english/why-is-trade-policy-important-for-workers-and-public-services>).

opatření, která by jinak odporovala pravidlům o přístupu na trh, zacházení na základě země původu, nejlepší domácí praxi, požadavcích na výkon nebo složení vyšších vedení a správních rad uvedených v CETA. Mnoho výhrad EU je ale mlhavě formulováno, a odkazují například na službu, „*která je financována z veřejných zdrojů nebo má nějakou formu státní podpory, a nepovažuje se proto za soukromě financovanou.*“⁴ Takovýto nejasný jazyk vytváří právní nejistotu ohledně rozsahu těchto výhrad a dělá strany zranitelné vůči investičním arbitrážím – ve kterých je rozhodnutí o platnosti sporného opatření na rozhodnutí arbitru. Další výhrady v Příloze II poskytují jen částečnou nebo neúplnou ochranu. Například dodávka pitné vody je ze závazků o přístupu na trh a národním zacházení vyloučena, ale zpracování odpadních vod chráněno není.⁵ A stanovy CETA o ochraně investic platí v plné míře pro všechny vodárenské služby.

Výhrady EU v Příloze II ohledně přístupu na trh a investic jsou použitelné na všechna odvětví a umožňují vládám využívat na národní nebo místní úrovni veřejný monopol, případně nabízet výhradní práva soukromým aktérům na služby, které jsou považovány za veřejné. Toto vyhrazení je sice užitečné, ale zdaleka nestačí.⁶ Termín „*veřejné služby*“ není definován, a lze ho tedy napadnout. Výhrada také platí jen proti sporům týkajícím se jedné části pravidel CETA o přístupu na trh (článek 8.4.1 [a][i]). Vlády mohou například být nadále vystaveny žalobám ohledně kontroverzního „*spravedlivého a rovného zacházení*“ (článek 8.10) a vyvlastnění (článek 8.12), pravidla, na které nelze vztahovat výjimky.

Foto: Sascha Kohlmann, flickr (Creative Commons License)

OCHRANA PRIVATIZACE A OMEZENÍ PRÁVA REGULOVAT

V důsledku toho by mohlo navracení zprivatizované služby zpět do veřejného sektoru vyprovokovat investiční arbitráž o kompenzaci bývalému soukromému komerčnímu poskytovateli služby. A citlivá rozhodnutí o tom, jestli udělit odškodnění a jaká suma by byla spravedlivá a dostačující, nebudou pocházet od volených vlád nebo vnitrostátních soudů, ale od tribunálů investiční arbitráže vytvořených smlouvou CETA. Pod hrozbou takové žaloby by se mohly iniciativy jako remunicipalizace vodohospodářství ve Francii velmi prodražit.⁷ V této souvislosti je důležité poznamenat, že kanadské penzijní fondy mají například ve Spojeném království velké podíly akcií ve vodohospodářství.⁸

⁴ Viz například evropské výhrady pro zdravotnické služby a vzdělávání v příloze II, CETA, příloha II, evropská listina závazků.

⁵ Některé vlády zemí EU, jako Německo, si navíc vyžádaly národní výhrady pro čištění odpadních vod.

⁶ Pro podrobnou kritiku této formulace viz Krajewski, 2011.

⁷ V nedávné parlamentní debatě o dohodě CETA řekl nizozemský ministr obchodu, L. Ploumen, že výjimky v příloze II zachovávají právo určovat a regulovat veřejné služby, včetně práva na vrácení předchozí liberalizace. Z důvodů výše uvedených to ale není uhájitelná pozice. Viz přepis zde: <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2016D23660&did=2016D23660>

⁸ Maude Barlow, "Fighting TTIP, CETA and ISDS: Lessons from Canada", Council of Canadians, Duben 2016, str. 12.

Foto: lcrf, flickr (Creative Commons License)

Kromě konkrétních výjimek CETA celkově zakazuje vládám limitovat přístup na trh, například formou kvót na počet dodavatelů služeb nebo požadavků na jejich specifickou formu (například neziskové organizace). Je třeba říci, že tyto záruky přístupu na trh zakazují jeho omezování i pokud limity nediskriminují zahraniční poskytovatele služeb.⁹ Tyto zákazy jsou modelovány podle formulací ve Všeobecné dohodě o obchodu službami (General Agreement on Trade in Services, GATS), ale v CETA je zákaz omezení přístupu na trh vztažen nejen na služby, ale na „ekonomické aktivity“ obecně.¹⁰

Tato pravidla by mohla ovlivnit například kvóty na předepisované léky, které využívají některé státy EU k udržení nižších cen ve zdravotnictví tím, že požadují od lékařů předepisování určitého podílu levnějších léčiv, především generických. Při platnosti smlouvy CETA by tato opatření mohla být napadena jako porušení záruk přístupu na trh.¹¹ CETA také zakazuje požadavky na výkon (8.5), které vlády často používají jako

nástroj k získání investic na prosazování širších zájmů společnosti, včetně zlepšení environmentálních standardů nebo podpory místní zaměstnanosti.

CETA bude pro EU první velká dohoda o volném trhu a investicích uzavřená se stranou na podobném stupni vývoje, jejíž komerční poskytovatelé zdravotní péče, vzdělávání, energie, dopravních a environmentálních služeb nejspíš budou mít v EU skutečný tržní zájem. Jasně vyčlenění všech opatření souvisejících s poskytováním a regulací veřejných služeb by bylo tisíckrát vítanější než současná směsice výhrad poskytujících jen částečnou a rozkouskovanou ochranu nezbytných veřejných služeb.¹² Navzdory oficiálnímu ujišťování nejsou veřejné a základní služby plně chráněny. CETA ve své současné podobě stojí proti svobodě demokraticky zvolených parlamentů a vlád poskytovat a regulovat veřejné služby ve veřejném zájmu.

⁹ Ellen Gould, „Public Services, in Making Sense of CETA“, Canadian Centre for Policy Alternatives, září 2014.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Thomas Fritz, „CETA and TTIP: Potential impacts on health and social services“, pracovní dokument na zakázku European Federation of Public Service Unions (EPSU), duben 2016, str.10.

¹² Krajewski, „Model clauses for the exclusion of public services from trade and investment agreements“, studie na zakázku Vídeňské komory práce a EPSU, únor 2016: „obchodní dohody podepsané EU od roku 1995 byly dohody s rozvojovými zeměmi a nově se objevujícími trhy (např. Mexiko, Chile, Jižní Korea, Peru, atd.). V těchto zemích nejsou významní komerční poskytovatelé veřejných služeb, kteří by měli zájem na přístupu na evropský trh. Na druhou stranu poskytovatelé z EU měli zájem na přístupu na trhy těchto zemí. Závazek EU chránit veřejné služby tudíž nebyl nikdy skutečně otestován. To se může s podpisem CETA, a především TTIP nebo TISA, velmi změnit.“

Obchod se službami¹

Thomas Fritz, PowerShift e.V.

úprava: Hadrian Mertins-Kirkwood, Canadian Centre for Policy Alternatives (CCPA)

KLÍČOVÉ BODY

Když se řekne volný obchod, většina lidí si představí obchod se zbožím jako je káva, auta nebo chemikálie či zemědělské produkty. Omezování překážek obchodu se zbožím je jedním z cílů smlouvy CETA, ale dohoda má liberalizovat také obchod se službami jako je doprava, pojištění a komunikace. Jelikož jsou za hlavní překážky mezinárodního obchodu se službami považovány vládní regulace, má kapitola o přeshraničním obchodu se službami (kapitola 9) smlouvy CETA významné dopady nejen na obchod, ale i na veřejnou politiku.²

Kapitola 9 obsahuje ustanovení o národním zacházení (článek 9.3), nejvyšších výhodách (článek 9.5) a přístupu na trh (článek 9.6), která mají za cíl liberalizovat obchod se službami mezi Kanadou a EU. Ustanovení o národním zacházení a doložka nejvyšších výhod požaduje po vládách, aby se chovaly k zahraničním dodavatelům služeb minimálně stejně vstřícně jako k domácím dodavatelům nebo dodavatelům jiných obchodních partnerů. Ustanovení o přístupu na trh zabráňují vládám

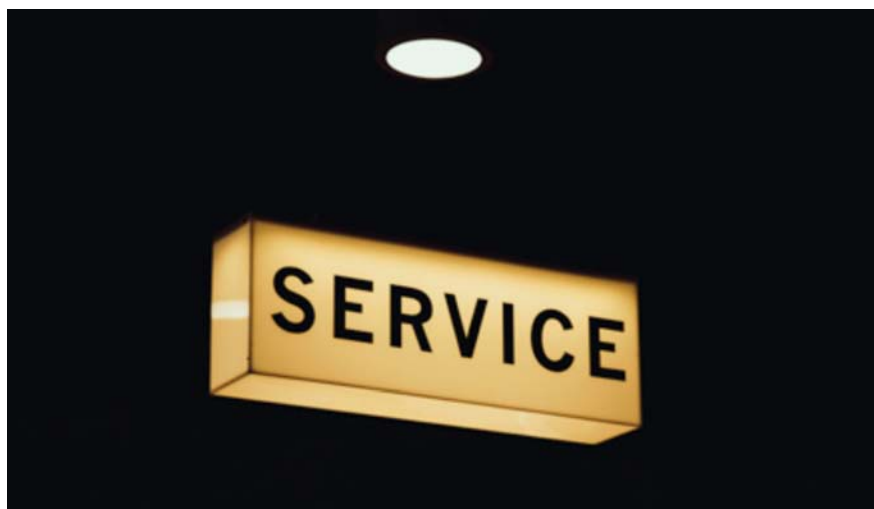

Foto: Mike Wilson, unsplash.com licensed under Creative Commons Zero

přezkoumávat hospodářskou potřebnost vstupu zahraničních dodavatelů služeb nebo jinak limitovat jejich celkový počet, hodnotu jejich služeb nebo jejich výkony. CETA zkrátka otevírá dveře zahraničním dodavatelům služeb tím, že omezuje možnost vlád regulovat jejich vstup a aktivitu na domácím trhu, a to ani v případě, pokud tyto regulace nerozlišují mezi zahraničními a domácími dodavateli. Vlády tedy mohou nadále regulovat dodavatele domácí, ale dle CETA nikoliv zahraniční.

K ustanovením o službách existují různé výjimky a výhrady, ale rozsah uvolnění trhů zůstává stále mimořádně rozsáhlý. Na rozdíl od Všeobecné dohody o obchodu službami (General Agreement on Trade in Services, GATS) využívá CETA k liberalizaci přístup

¹ Tato kapitola vychází z dřívější práce autora ohledně dohody CETA. Viz Thomas Fritz (2015), Analysis and Evaluation of the Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) between the EU and Canada, Hans-Böckler-Foundation (http://www.boeckler.de/pdf_fof/S-2014-779-1-3.pdf).

² Celková hodnota komerčního obchodu se službami mezi Kanadou a EU byla v roce 2013 přibližně 15,6 miliard eur (v srpnu 2016 22,74 miliard dolarů) a celková hodnota obchodu se zbožím byla přibližně 56,7 miliard eur (821,75 miliard dolarů). Viz Statistics Canada, "Table 376-0036: International transactions in services, by selected countries" a "Table 228-0069: Merchandise imports, exports and trade balance, customs and balance of payments basis for all countries, by seasonal adjustment and principal trading partners." Dostupné na: <http://www5.statcan.gc.ca/cansim>.

negativního seznamu, což znamená, že jsou automaticky zahrnuty všechny služby, které nejsou smluvními stranami výslovně vyňaty. CETA také obsahuje tzv. zmrazovací a západkové mechanismy, které zajistí současnou úroveň liberalizace služeb ve všech zúčastněných zemích a zabrání parlamentům a vládám navrátit případně liberalizaci před úroveň v okamžiku vstupu dohody v platnost.

Výsledkem je, že CETA ztíží státům ochranu i rozšiřování veřejných služeb. V budoucnu tak bude čím dál tím těžší regulovat soukromé dodavatele služeb.

ANALÝZA KLÍČOVÝCH USTANOVENÍ

Rozsah

Kapitola o přeshraničním obchodu se službami zahrnuje dva režimy poskytování služeb: (i) „z území strany na území druhé strany“, odpovídající Módu 1 GATS (přeshraniční dodávky); a (ii) „na území strany spotřebitelům služeb druhé strany“, což v GATS odpovídá Módu 2 (spotřeba v zahraničí) (článek 9.1). Mód 3 GATS (komerční přítomnost) je pokryt v investičních ustanoveních kapitoly 8, zatímco mód 4 (přítomnost fyzických osob) je zahrnut v ustanoveních o dočasném vstupu osob v kapitole 10.

Ustanovení o nediskriminaci (národní zacházení a doložka nejvyšších výhod) v kapitole o službách smlouvy CETA nejsou pro dohodu o volném obchodu nová. Kde se ale CETA liší od existujících dohod, jako NAFTA, je v zajištění přístupu na trh zahraničním investorům jak v kapitole o službách, tak v kapitole o investicích. To znamená, že v rámci dohody CETA nemohou vlády omezit přítomnost zahraničního dodavatele na domácím trhu se službami ani v případě, že by takové zacházení nebylo diskriminační. Monopoly a výhradní dodavatelé jsou těmito stanovami zakázány.

Kapitola o službách obsahuje několik obecných výjimek. Vyčleněny jsou „služby poskytované při výkonu vládní moci“ (článek 9.2(2)(a)), jakkoliv je to fakticky velmi úzké vyhranění (viz sekce o veřejných službách níže). Kapitola také vyjímá audiovizuální služby pro EU, kulturní služby pro Kanadu, a finanční služby pro obě strany. Služby letecké dopravy jako celek jsou vyňaty, ale některé konkrétní služby letecké dopravy, jako například pozemní odbavování jsou výslovně zahrnuty. Veřejné zakázky, pokud nemají za účel komerční přeprodě, jsou vyjmuty, stejně jako dotace a jiné formy státní podpory (článek 9.2(2)(f) a (g)). V kontrastu s tím ale kapitola 9 neobsahuje žádnou konkrétní ochranu pracovních a sociálních standardů.

Negativní seznam

Spolu s obecnými výjimkami popsanými výše určily Kanada i EU výjimky z liberalizačních ustanovení v kapitolách o investicích a službách, které jsou specifické pro jednu ze stran. Na rozdíl od GATS, kde byl uplatňován princip tzv. „pozitivního seznamu“, má CETA přístup „negativního seznamu“.

Pozitivní seznam znamená, že se liberalizační ustanovení smlouvy týkají jen oblastí a opatření, které strany do svého plánu závazků konkrétně zahrnuly. V negativním seznamu dohody CETA mohou být naproti tomu předmětem liberalizace všechny oblasti nevyznačené v dohodě stran. Tento přístup je také označován jako „list it or lose it“ (uved' to nebo o to přijdeš), protože to, co není v negativním seznamu výslovně uvedeno nemůže být chráněno před budoucí liberalizací. To platí nejen pro existující služby, ale i pro nově se objevující – například oblast e-commerce. Kvůli tomuto neomezenému dosahu je negativní seznam nebezpečný. Jaké služby se v budoucnosti objeví nelze v současné době předpovědět a všechny tyto nové typy služeb budou automaticky kompletně liberalizované.

Seznam výhrad v CETA obsahuje drobná omezení liberalizačních principů při zahájení podnikání (přístup na trh, požadavky na

výkon) a nediskriminování (národní zacházení, doložka nejvyšších výhod). Tyto výhrady jsou rozděleny do Přílohy I (Výhrady pro existující opatření a liberalizační závazky) a Přílohy II (Výhrady pro budoucí opatření). V případě EU obsahují přílohy jak výjimky pro celou EU, tak výjimky specifické pro jednotlivé členské státy. Seznam Kanady je rozdělen na výjimky federální a provinční.

Příloha I obsahuje výhrady k „*existujícím opatřením*“, ať jsou to zákony, regulace či jiné vládní aktivity. Příloha I je slabší seznam, protože chrání jenom kroky, které strana už provádí, a ne nutně jakékoliv budoucí. Tyto výhrady jsou také předmětem zmrazovacího a západkového mechanismu (viz níže).

Zato Příloha II obsahuje výjimky pro současné a budoucí kroky a opatření zavedená některou ze stran. Výhrady Přílohy II mají za účel dovolit zavedení více diskriminačních regulací nebo revizi předchozích deregulací. Z tohoto důvodu je někdy nazývána dodatkem „*prostoru politiky*“; míra, ve které výhrady uvedené v Příloze II tento prostor opravdu chrání, závisí z velké části na jejich konkrétní formulaci. Analýza výhrad Přílohy II ukazuje, že v některých oblastech existují nepochybně skuliny (viz sekce o veřejných službách níže).

Přístup negativního seznamu, využívaný v dohodě CETA, vede k velkým nesrovnalostem v národních výhradách (jako výjimky specifické pro jednu zemi) pro veřejné a základní služby. Německo například doplnilo výhrady EU jako celku rozsáhlými národními výhradami izolujícími od smlouvy jeho zdravotnictví, ale jiné členské státy EU, jako Maďarsko a Česká republika, nechaly klíčové části svého systému zdravotní péče nechráněné. Tato nevyrovnanost je patrná i v jiných odvětvích, jako nakládání s odpadem a čištění odpadních vod. Výsledkem je nesourodá směsice ochran, která oslabuje sociální předivo Evropy. Také ukazuje, jak smlouvy jako CETA a TTIP umožňují jediné konzervativní nebo neoliberální vládě, ať už úmyslně nebo z nedbalosti, vnutit deregulaci služeb všem budoucím vládám.

Zmrazovací a západkový mechanismus

Všechny služby v EU a Kanadě, včetně těch, které jsou vyjmenovány v Příloze I, ale ne těch v Příloze II, jsou předmětem zmrazovacího a západkového mechanismu CETA. Zmrazovací mechanismus brání snížení současné úrovně liberalizace a západkový mechanismus z každé budoucí liberalizace automaticky udělá závazek dohody CETA. Tyto mechanismy lze nalézt v investiční kapitole (články 8.15(1)(a) a (c)) a v kapitole o službách (články 9.7(1)(a) a (c)), i když ne výslovně, ale ve složitě řeči právníků. Tyto mechanismy jsou obsaženy i v konkrétních formulacích ve výhradových ustanoveních.

Zprv se výjimky z kapitoly o službách týkají jen „*existujících neodpovídajících opatření*“ (článek 9.7(1)(a)), a ne budoucích kroků. Vlády tak nemohou zavádět nová opatření, která by podmínky dohody porušovala. Současný stav liberalizace je zachován, a platí tedy klidový mechanismus, liberalizace nemůže být omezena.

Zadruhé nesmí žádná opatření zavedená stranou „*snížit shodu*“ s ustanoveními CETA o nediskriminování a přístupu na trh. Úpravy jsou podle článku 9.7(1)(c) možné jen „*pokud tato změna nesnižuje soulad opatření, který existoval bezprostředně před změnou, s články 9.3 [národní zacházení], 9.5 [doložka nejvyšších výhod] a 9.6 [přístup na trh]*“.

→ Jinými slovy jsou jakékoliv změny v režimu investic a služeb strany povoleny jen do té míry, do jaké vedou k vyšší liberalizaci ve souladu s pravidly CETA. Toto platí i v případě, že chce strana zvrátit dobrovolné rozhodnutí přijaté po uvedení dohody CETA v platnost, proto „*který existoval bezprostředně před změnou*“ a ne „*který existoval v době vstupu této dohody v platnost*“. Přestože tak v textu není nazýván, je to de facto západkový mechanismus.

Příklady výhrad v Příloze I

V Příloze I zahrnula EU velmi malou výhradu k přístupu na trh u poštovních služeb:

→ „V EU lze vyhradit organizaci umístování poštovních schránek na veřejných komunikacích, vydávání poštovních známek a službu doporučených zásilek využívanou v rámci soudního nebo správního řízení v souladu s vnitrostátními právními předpisy.“

Spolu s tím si EU vyhrazuje právo svázat vydávání licencí na poskytování poštovních služeb se závazkem všeobecné služby. Kvůli zmrazovacímu a západkovému mechanismu může být jakékoliv rozšíření aktivit veřejných poštovních společností nebo poštovních společností jednajících ve jménu veřejného sektoru, které přesahuje oblasti zde uvedené (tedy umístování poštovních schránek, vydávání poštovních známek a manipulace se soudní a administrativní korespondencí) bráno jako porušení pravidel CETA.

Je třeba poznamenat, že navzdory minulým liberalizacím a privatizacím poštovního odvětví nemůže být principiálně vyloučeno, že státy své preference změní. Je důležité si uvědomit, že navzdory všeobecnému přesvědčení v EU jen Malta a Nizozemí plně zprivatizovaly své dříve veřejné poštovní služby. Ve většině členských států tyto služby zůstávají většinově vlastněny státem, přestože byly přeměněny na soukromoprávní subjekty. V některých případech si vlády zachovávají minoritní podíl akcií. Například německá vláda má skrz svou rozvojovou banku KfW 21% podíl v Deutsche Post AG. Veřejný zájem v tomto sektoru tedy stále existuje, a možné rozšíření státních aktivit by nemělo být kategoricky vyloučeno.

Další výhrada v Příloze I ze strany EU se týká železniční dopravy:

→ „K poskytování služeb železniční dopravy je zapotřebí licence, kterou lze udělit pouze železničním podnikům se sídlem v členském státě EU.“

Licence na přeshraniční železniční dopravu jsou tak věnovány jen železničním společnostem založeným v EU. Kvůli zmrazovací doložce může být jakékoliv rozšíření požadavků na víc než jen podmínku založení – například uložení určitých povinností veřejných služeb – považováno za porušení dohody CETA.

Seznam Německa v Příloze I obsahuje také různá omezení na udělování licencí lékařům, pohotovostním službám nebo telemedicínským službám. Pokud by tato omezení byla po vstupu CETA v platnost uvolněna – například zjednodušením procesu udělování licencí – stala by se tato liberalizace závaznou povinností dle západkového mechanismu smlouvy. Jejich pozdější revize by mohla být porušením pravidel CETA.

Výjimka veřejných služeb

Veřejné služby jsou v CETA v podstatě zahrnuty. Přestože „služby poskytované při výkonu vládní moci“ jsou z kapitol o investicích a přeshraničním obchodu se službami vyjmuty, výjimka je v článku 9.1 úzce definovaná jako:

→ „služba nedodávaná na komerčním základě ani v rámci soutěže s jedním nebo více dodavateli služeb.“

Existuje široké spektrum služeb, ve kterých působí vedle veřejných poskytovatelů i soukromé společnosti nebo soukromé hospodářské subjekty jednající na pokyn státu (např. doprava, vzdělávání, zdravotnictví, kultura). Ve všech těchto oblastech se může vyskytnout soutěž, což znamená, tyto oblasti padají mimo dosah úzké definice „vládní moci“ v CETA.

Evropská unie v Příloze II uvedla omezenou výjimku pro veřejné služby – takzvanou výhradu veřejných služeb – která byla použita i v jiných evropských dohodách o volném obchodu. Vypadá takto:

→ **Druh výhrady:** *Přístup na trh*

→ **Popis:** *Investice*

→ *Ve všech členských státech EU mohou služby považované za veřejné služby na státní nebo místní úrovni podléhat veřejnému monopolu nebo výlučným právům, jež jsou udělena soukromým provozovatelům... Výlučná práva na poskytování takových služeb jsou často udělována soukromým provozovatelům, například provozovatelům majícím koncesi od veřejných orgánů, s výhradou závazků specifických služeb. Vzhledem k tomu, že veřejné služby také často existují na nižší než centrální úrovni, není praktické uvádět podrobné a vyčerpávající seznamy pro každé odvětví. Tato výhrada se nevztahuje na oblast telekomunikačních služeb a na počítačové a související služby.*

Tato výhrada obsahuje také rozsáhlý seznam odvětví veřejných služeb, která jsou předmětem monopolů nebo výlučných práv. Bohužel není tato výhrada, i přes svou důležitost, vůbec dostačující. Termín „veřejné služby“ ani není definován a může tak být předmětem sporu. Výhrada veřejných služeb také obsahuje několik skulin.

Zaprvé není tato výhrada v žádném případě dostatečně obsáhlá, jelikož chrání jen proti napadnutí v rámci jedné části závazků o přístupu na trh, ne v rámci národního zacházení ani doložky nejvyšších výhod, ani standardů ochrany investorů. Evropské vlády pokoušející se obnovit, rozšířit nebo vytvořit veřejné služby jsou tak v plné míře vystaveny žalobám založených například na kontroverzních závazcích spravedlivého a rovného zacházení nebo vyvlastňování.

Zadruhé není většina veřejných služeb poskytována jako „veřejný monopol“ nebo „výlučné právo“ soukromých poskytovatelů. Služby přenesené na soukromé subjekty často fungují v rámci soutěže – například

v pečovatelských službách nebo likvidaci odpadů – a nejsou tedy poskytovány jako „výlučné“ právo.

Zatřetí je vyjmutí telekomunikací z této výhrady v rozporu se Směrnicí o univerzální službě EU (Směrnice 2002/22/EC), která výslovně povoluje udávání povinnosti univerzální služby poskytovatelům sítí elektronické komunikace. Tyto povinnosti mohou být považovány za „konkrétní povinnosti služby“ zmíněné v této výhradě. Povinnosti univerzální služby mimo jiné obsahují povinnost poskytovat službu všem koncovým uživatelům, cenově dostupnou a bez ohledu na jejich zeměpisnou polohu.

Omezení vládní regulace

Ellen Gould, Canadian Centre for Policy Alternatives

Kapitola dohody CETA o domácích právních předpisech (kapitola 12) nemá za cíl, jak se často tvrdí, harmonizovat pravidla hry pro zahraniční a domácí firmy. Místo toho předepisuje a omezuje možnosti parlamentů a vlád Kanady a EU regulovat soukromý sektor, i když k žádné diskriminaci, která by přímo nebo nepřímo pomáhala lokálním společnostem, nedochází. V souvislosti s vyjednáváním o GATS (Všeobecná dohoda o obchodu službami) se objevily otázky, zda je právo obchodních komisí rozhodovat o nediskriminačních regulacích společnosti v souladu se zákonem.¹

Měl by být postup schvalování jaderného reaktoru, závodu na zpracování potravin nebo banky v první řadě „co nejjednodušší“, jak si žádá kapitola o domácích právních předpisech CETA? Nebo by měl o tom, jak jednoduchý má postup být, a jaká jiná kritéria mohou být důležitější při vytváření pravidel k ochraně veřejnosti, rozhodnout veřejný zájem?

Navzdory důležitosti těchto otázek vyvolal požadavek kapitoly 12 na maximální jednoduchost a její další limity nediskriminačních opatření poměrně málo debat. To je velmi nešťastné, protože vyjednávači CETA exponenciálně rozšířili dosah takovýcho ustanovení o vnitrostátní regulaci mnohem dále, než o čem se uvažovalo při jiných vyjednáváních. Kapitola 12 by ovlivňovala

Foto: John Payne, flickr (Creative Commons license)

nejen regulaci služeb, ale i „všech ostatních hospodářských činností“. Otevřela by hned několik cest k napadnutí regulatorní moci parlamentů a vlád navíc k těm, vytvořených investiční kapitolou CETA a jinými částmi dohody.

Vyjednávači CETA rovněž nechali v kapitole 12 klíčové pojmy nedefinované. Pojmy, které jsou buď nové a nevyzkoušené nebo které měly v minulých obchodních sporech (např. u WTO) velmi rozdílné výklady. Z toho plyne, že budou mít tribunály CETA z velké části volnou ruku při rozhodování, kam až sahají deregulační ustanovení této kapitoly.

¹ Mireille Cossy, "Determining 'likeness' under the GATS: Squaring the circle?", World Trade Organisation Economic Research and Statistics Division, Staff Working Paper ERSD-2006-08, září 2006, str. 44.

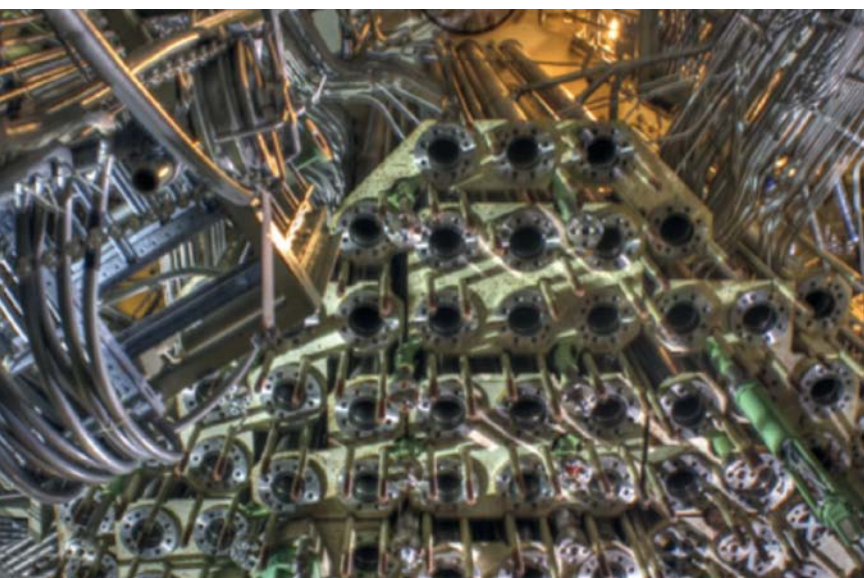

Foto: OpenStudent, flickr (Creative Commons license)

KLÍČOVÁ USTANOVENÍ

Článek 12.2 – Rozsah

Jak je uvedeno v článku 12.2, nevztahují se pravidla v kapitole 12 (popsaná níže) jen na požadavky a postupy na udělování licencí nebo kvalifikace, ale na všechna opatření týkající se těchto regulací.² Vezmeme-li definici „opatření“ z článku 1.1, znamená to, že by jakýkoli „zákon, regulace, pravidlo, postup, rozhodnutí, správní předpis, požadavek, praktika nebo jakákoli jiná forma opatření Strany“ mohl být napaden jako porušení pravidel kapitoly o vnitrostátní regulaci. Kapitola 12 se například nevztahuje jen na konkrétní požadavky spojené s povolením na geologický průzkum, ale také na zákony související s těmito povoleními, jako třeba švédský předpis omezující průzkum v blízkosti obytných oblastí.³

² Podle definic v kapitole 12 jsou postupy udělení licencí „správní či procesní pravidla, včetně změny či obnovení licence, jež musí být dodržena, aby byl prokázán soulad s požadavky na udělení licencí“; požadavky na udělení licencí znamenají „podstatné požadavky, jiné než kvalifikační požadavky, které musí být dodrženy, aby bylo získáno, změněno či obnoveno povolení“; kvalifikační postupy jsou „správní či procesní pravidla, jež musí být dodržena, aby byl prokázán soulad s kvalifikačními požadavky“ a kvalifikační požadavky „podstatné požadavky týkající se způsobilosti, které musí být dodrženy, aby bylo získáno, změněno či obnoveno povolení.“

³ „Guidance for Exploration in Sweden“, SveMin 2012. Na rozdíl od mnoha jiných zemí EU si Švédsko v příloze I nevyžádalo žádnou výjimku pro těžbu, a jeho opatření týkající se tohoto

Působnost kapitoly je dále rozšířena tím, že její omezení vnitrostátní regulace neplatí jen pro služby, ale také pro opatření regulující „provádění jiné hospodářské činnosti“, která zahrnuje, kam lze zařadit například i hornictví, frakování, zpracování potravin a chemickou a farmaceutickou výrobu. Kapitola 12 má navíc ještě větší rozsah než jiné části dohody, s tím, že v ní chybí výjimky pro obecní a oblastní regulace jako je například územní plánování.

Kapitola 12 neplatí pro licenční požadavky, postupy udělení licencí, kvalifikační požadavky nebo kvalifikační postupy „v rámci stávajícího nesouladného opatření“ uvedené Kanadou nebo EU v jejich harmonogramech v příloze I. Jinými slovy jsou stávající opatření, vyjmutá z pravidel CETA o službách a investicích, vyjmuta také z kapitoly o domácích právních předpisech. Znepokojivé však je, že jen úzký výběr silnějších výhrad z přílohy II, které mají chránit nebo vyčleňovat stávající a budoucí předpisy a regulace, je chráněn před ustanoveními kapitoly 12.

Jako příklad lze uvést, že zatímco mnoho států EU využilo výhrady přílohy II k vyčlenění výroby energie z jaderných zdrojů (ve snaze ochránit politiku v této oblasti před obchodními spory), jsou v kapitole 12 výslovně chráněny jen „audiovizuální služby... zdravotní, vzdělávací a sociální služby, služby související s hazardními hrami a sázením, jakož i jímání, čištění a distribuce vody.“ Jinými slovy jsou opatření související s jadernou energetikou v zemích, které stále udělují licence na jaderné reaktory, plně vázána požadavky kapitoly 12, včetně „co nejjednodušších“ požadavků na udělování licencí a kvalifikace bez „zbytečného“ prodloužení.

Článek 12.3 (7) – Domácí právní předpisy musejí být „co nejjednodušší“

Kapitola 12 zakazuje Kanadské federální vládě, EU, provinčním vládám, členským státům a všem místním správám, kromě

odvětví jsou tak plně ovlivněna kapitolou 12.

případů uvedených v přílohách I a II (viz výše), přijmout nebo zachovat postupy udělování licencí a kvalifikační požadavky, které nejsou „co nejjednodušší“ a které by „zbytečně nekomplikovaly či nezdržovaly poskytování služby či výkon jiné hospodářské činnosti“ (článek 12.3 [7]). Vzhledem k tomu, že kapitola o finančních službách smlouvy CETA v sobě plně obsahuje kapitolu 12, budou mít tribunály CETA právo rozhodnout, zda jsou licenční požadavky pro banky „co nejjednodušší“. I reformy pro zvýšený dohled a řízení rizik navržené Basilejským výborem pro bankovní dohled by mohly být při jejich přijetí považovány za „zbytečně komplikované“ a tedy porušující pravidla kapitoly 12.

Požadavek udržovat postupy „co nejjednodušší“ není ničím specifikován. V hlavním městě Kanady, Ottawě, platí pravidlo udržující jazyk svých zákonů o vymezení zón „co nejjednodušší“, ale je specifikován „právním požadavkem na jasné a přesné předpisy.“⁴ Stejně tak vyžadovaly změny směrnice EU o vyhodnocení vlivů na životní prostředí, aby členské státy „zjednodušily“ postupy svých ekologických posudků, ale ne, aby je udělaly „co nejjednodušší“, jak si žádá CETA.⁵

Jak by mohl tribunál CETA určit, zda udělali poslanci Evropského parlamentu postupy udělování licencí „co nejjednodušší“? Mohl by se podívat na to, co je možné v různých evropských jurisdikcích. Navzdory směrnici EU udělily některé státy střední a východní Evropy povolení projektům v environmentálně citlivých oblastech bez řádného posudku o vlivu na životní prostředí.⁶ To samozřejmě činí udělování licencí pro společnosti mnohem jednodušší. Tribunál by tak mohl být přesvědčen, že přísnější

požadavky jiné jurisdikce, i pokud splňují směrnice EU, jsou v rozporu s kapitolou o domácích právních předpisech CETA.

EU sama v minulosti prosazovala široký výklad pojmu „co nejjednodušší“ v souvislosti s regulacemi. Ve sporu WTO mezi EU a Argentinou EU tvrdila, že požadavek na zajištění „co nejjednodušších“ postupů znamená, že by žadatelé neměli být nuceni kontaktovat „množství vládních orgánů“. Je tedy možné, že by CETA časem vedla k systémům udělování licencí s pouze jedním posuzujícím subjektem, bez ohledu na ústavní moc různých úrovní vlády při posuzování stejného projektu. EU také v tomto sporu tvrdila, že postup udělování licencí, který si vyžaduje poskytnutí informací „nesouvisejících“ s licencí nemůže být považován za „co nejjednodušší“. To by bylo pro budoucí obchodní tribunály, vytvořené díky CETA nebo jiné obchodní dohodě prakticky výzvou, aby určovaly, jaké informace mohou být požadovány pro udělení licence.⁷

Články 12.3 (1) a (2) – další kritéria omezující domácí předpisy

Podle kapitoly 12 musí být regulační kritéria „jasná a transparentní, objektivní a stanovená předem a veřejně přístupná“ (článek 12.3 [2]), a jakékoli porušení jednoho z těchto kritérií je porušením pravidel CETA. Tribunály vytvořené v rámci obchodního sporu by význam těchto povinností vykládaly způsoby „vylučujícími, aby příslušný orgán vykonával svoji pravomoc svévolným způsobem“ (článek 12.3 [1]). Přestože to může znít neškodně, je třeba mít na vědomí, že v dřívějších investičních a obchodních sporech bylo slovo „svévolný“ vykládáno velmi rozličně, v rozsahu od „do určité míry nevhodného“ k „nezaloženému na rozumu či faktech“, k závislému na „individuálním uvážení“.⁸

⁴ City of Ottawa Zoning By-law - General Rules of Interpretation (Sec. 10-28).

⁵ Směrnice 2014/52/EU Evropského parlamentu a Rady doplňující Směrnici 2011/92/EU o posuzování důsledků určitých veřejných a soukromých projektů na životní prostředí, 16. dubna 2014.

⁶ „Implementation of Environmental Impact Assessments in Central and Eastern Europe“, Ceeweb for Biodiversity Report, 2013 (<http://www.ceeweb.org/wp-content/uploads/2012/01/Implementation-of-Environmental-Impact-Assessments-in-Central-and-Eastern-Europe.pdf>).

⁷ WTO, Argentina – Measures Affecting the Importation of Goods – Reports of the Panel, 22. srpna 2014, para. 6.506. Panel odmítl řídit se těmito argumenty EU.

⁸ Christoph H. Schreuer, „Protection against Arbitrary or Discriminatory Measures“, v Catherine A. Rogers a Roger P. Alford, The Future of Investment Arbitration (Oxford University Press, 2009) str. 183–198.

V praxi by mohly být postupy udělování licencí ponechávající místo pro správný uvážení či názor veřejnosti v rozporu s požadavky kapitoly 12 dohody CETA určujícími, že mají tyto postupy být založeny na „objektivních“ kritériích.⁹ Například kanadský zákon o vyhodnocování vlivu na životní prostředí dává vládám právo požadovat po posudcích víc, než je v zákoně předepsáno, pokud by se ministr domníval, že by činnost mohla mít nepříznivé environmentální důsledky nebo že by vytvářela „veřejné obavy souvisejícími s těmito důsledky.“¹⁰

Procesy udělování stavebního povolení také často využívají veřejné konzultace k zjištění názorů místních obyvatel. Například stavební řád Německa si vyžaduje zapojení veřejnosti do procesu plánování, dovoluje „dotčeným občanům“ vyjádřit svůj názor na návrhy výstavby a požaduje, aby se v případě odchylek od oficiálního projektu „náležitě zohlednily zájmy usedlíků.“ Řád také umožňuje úřadům rozhodovat na základě „veřejného zájmu“, což by mohlo být podle kapitoly o domácích správních předpisech CETA napadeno jako neobjektivní kritérium.¹¹

To, že CETA žádá, aby byly požadavky na kritéria (pro udělování licencí, kvalifikační požadavky a postupy) „stanoveny předem“, vytváří stejné problémy, na které bylo upozorňováno už v souvislosti s návrhem o reformě podobných ustanovení ve smlouvě GATS.¹² Jak varoval předseda vyjednávání GATS o vnitrostátní regulaci, „striktní výklad slov ‚předem stanovená‘ by mohl naznačovat, že povede k významným omezením práva členů upravovat své regulace.“¹³

Dva příklady regulatorní reformy pomáhají osvětlit nebezpečí takového jazyka v dohodě CETA.

Otřesena opakovanými potravinovými skandály, včetně úmrtí 21 lidí v roce 2008, způsobeném kontaminací listerií,¹⁴ a kontaminace jednoho z největších závodů na zpracování hovězího masa bakterií E.coli v roce 2011,¹⁵ zavedla kanadská vláda zákon o potravinové bezpečnosti, který vytvořil nové požadavky na udělování licencí v masném průmyslu.¹⁶ Podobně podal průzkum podvodného prodeje koňského masa ve Spojeném království doporučení, aby byly ohledně obchodníků s masem a jeho distributorů vytvořeny nové regulace.¹⁷ Ale vyjednávači smlouvy CETA vystavili takovéto změny v postupech udělování licencí obchodním a investičním sporům tím, že neohraničili, co znamená „stanovená předem“ (před jakým momentem?). Tribunálům byl dán prostor k striktním interpretacím, což by mohlo omezit právo zavádět nové regulace.

Podle kapitoly 12 musí vlády také zajistit, aby byly postupy a rozhodnutí o udělování licencí a kvalifikace „s ohledem na všechny žadatele nestranné“ (článek 12.3 [10]). Kanada si vyžádala výhrady pro věci původních obyvatel a menšin, tj. vyhradila si „právo přijmout či zachovat opatření, jež přiznává práva či privilegia sociálně či ekonomicky znevýhodněné menšině.“ Ale EU a její členské státy si žádný prostor pro politiku pomáhající menšinovým skupinám nevyhradily. Evropské závazky ve smlouvě CETA mohou být v rozporu s mezinárodním a domácím právem, jako je například

⁹ Článek 12.3(3) říká, že uvážení ministra je v souladu s k „předem stanovená“ a „veřejně přístupná“, ale i jemu hrozí napadnutí za svévolnost, neobjektivitu či jakýkoli jiný prohrěšek proti CETA.

¹⁰ Canadian Environmental Assessment Act, 2012 (S.C. 2012, c. 19, s. 52) (<http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-15.21/page-3.html#h-8>).

¹¹ Archiv německého práva, „Planning and Construction Law: Federal Building Code“ (<http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=649>).

¹² „Pre-established Regulations & Financial Services“, Max Levin, Harrison Institute of Public Law, 19. května 2010.

¹³ Pracovní skupina pro domácí regulace, Disciplines on Domestic Regulation Pursuant to GATS Article VI:4, Annotated

Text, Informal Note by the Chairperson, Room Document (14. března 2010), para. 68.

¹⁴ Ontario Ministry of Health and Long Term Care, '2008 Listeriosis Outbreak' (http://www.health.gov.on.ca/en/public/publications/disease/listeria_2008.aspx).

¹⁵ Bill Curry, „XL Foods recall was product of preventable errors, review finds“, Globe and Mail, 5. června 2013.

¹⁶ Canada Food Inspection Agency, „New Requirements for Industry“ (<http://www.inspection.gc.ca/food/action-plan/initiatives/testing-and-labelling-safeguards/eng/1368749756218/1368749850595>).

¹⁷ Vláda Spojeného království, „Elliott Review into the Integrity and Assurance of Food Supply Network“, Návrhy 30 a 31, prosinec 2013.

povinnost vymezit výhradní práva na lov a rybolov Sámům ve Švédsku.¹⁸

Kapitola 12 dále vyžaduje, aby byly poplatky za licence a kvalifikace „přiměřené“ a „úměrné vzniklým nákladům“ a aby „nesměl sám o sobě omezovat poskytování služby nebo výkon jiné hospodářské činnosti“ (článek 12.3 [8]). Vzhledem k tomu, že účtování jakéhokoli poplatku omezuje hospodářskou činnost více, než kdyby nebyl vyžadován žádný poplatek, budou vlády na všech správních úrovních pod tlakem snižovat účtované poplatky co nejvíce.

Přestože jsou to především místní vlády, které zakoušejí stálé snižování svých příjmů, CETA jim zabrání v získávání financí skrz licenční poplatky na běžný provoz. I tam, kde se vlády rozhodly snížit poplatek na pouhé pokrytí nákladů vydání licence, může hrozit obchodní spor, na základě tvrzení, že poplatek není „přiměřený“. Poplatky za povolení k provozu sítí elektronických komunikací v EU mohou například zahrnovat „náklady na mezinárodní spolupráci, harmonizaci a normalizaci, analýzu trhu, sledování plnění a na další kontrolu trhu.“¹⁹ Tyto poplatky by mohly být podle CETA vystavěny sporům.

URYCHLIT SCHVALOVÁNÍ, ZBRZDIT NOVÉ REGULACE

Celková strategie kapitol o regulaci v dohodě CETA je urychlit regulatorní proces podnikům, ale klást překážky vládám snažícím se zavést nová pravidla. Například kapitola o technických překážkách obchodu vyžaduje, aby vlády poskytly rovné podmínky osobám druhé strany (ať už investorům nebo společnostem) ve veřejných konzultacích o navrhovaných regulacích: „každá strana [povolí] osobám druhé strany, aby se konzultací zúčastnily za podmínek, které

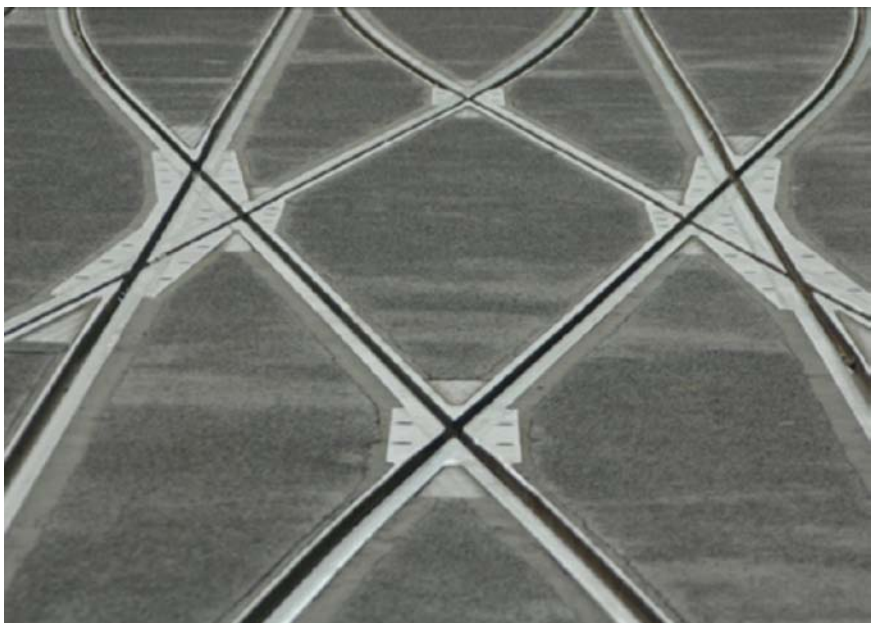

Foto: Feggic, flickr (Creative Commons license)

nejdou méně příznivé než podmínky, které mají její vlastní osoby.“²⁰ Vlády také musí kladně posoudit žádosti strany CETA (Kanady nebo EU) o prodloužení lhůty pro předkládání připomínek nebo odložení provádění regulace.

Na rozdíl od těchto ustanovení, která zpomalují nebo blokují uvádění nových regulací, ukládá kapitola 12 povinnosti, které budou vlády nutit spíše k urychlení regulatorního procesu. Kapitola 12 určuje: „Každá strana se vynasnaží zavést pro zpracování žádostí obvyklé lhůty“ a „zajistí, aby zpracování žádosti o povolení, včetně konečného rozhodnutí, bylo provedeno v rozumné lhůtě od podání úplné žádosti“ (článek 12.3 [13]); „zahájí zpracování žádosti bez zbytečného prodloužení“ (článek 12.3 [11]); a „zajistí, aby povolení bylo uděleno, jakmile příslušný orgán rozhodne, že jsou splněny podmínky pro jeho udělení, a aby po udělení nabylo povolení bez zbytečné prodlevy účinku.“ (článek 12.3 [5]).

Podle těchto pravidel by mohl jakýkoli postup obsahující „zbytečné prodloužení“ být v rámci CETA napadnut, bez ohledu na to, zda je toto prodloužení způsobeno událostmi

¹⁸ David Crouch, „Sweden's indigenous Sami people win rights battle against state“, The Guardian UK, 3. února 2016.

¹⁹ Evropská unie, „Authorisation of electronic communications networks and services – summary“ (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:l24164>).

²⁰ CETA, článek 4.6.1

jako třeba nesouhlas veřejnosti zabraňující stavbě ropovodu, soudní napadení praktik frakování nebo jiné okolnosti, nad kterými vlády nemají kontrolu.

Evropská komise má například právo vést formální vyšetřování navrhovaných projektů svých členských států, jako jsou výstavby nových jaderných elektráren, aby zjistila, zda není těmto projektům v rozporu s pravidly EU poskytována státní pomoc. Zástupci Komise nejsou pod žádným časovým tlakem i přesto, že jejich vyšetřování může způsobit významné zpoždění projektů, které už byly místními orgány povoleny.²¹ Oficiální popis komisiních řízení o státní podpoře upřesňuje, že „*neexistuje právní lhůta na dokončení důkladného vyšetřování*“, a členské státy musejí před dalším postupem vyčkat na rozhodnutí Komise.²²

S požadavky dohody CETA na „*rozumnou lhůtu*“ zpracování žádosti a udělení povolení „*bez zbytečného prodlení*“ by mohly být evropské vlády v dodržování svých závazků chyceny mezi mlýnskými kameny CETA a Evropské komise.

21 „EU regulators investigate EDF British nuclear project“, Reuters UK, 18. prosince 2013 (<http://uk.reuters.com/article/uk-eu-britain-nuclear-idUKBRE9BH0GF20131218>).

22 Evropská komise, „Competition – State aid procedures“ (http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/state_aid_procedures_en.html).

Více spolupráce za méně regulace

*Max Bank, LobbyControl,
S Ronanem O'Brienem a Lorou Verheেকে, Corporate Europe Observatory*

Poznámka: Pokud není uvedeno jinak, všechny odkazy v tomto článku se vztahují ke kapitole 21 konečného znění CETA zveřejněného Evropskou komisí v roce 2016: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/february/tradoc_154329.pdf

PŘEDBĚŽNÉ POZNÁMKY

Mezi způsoby regulace v Kanadě a v EU existují významné rozdíly. Obvykle jsou výsledkem legitimních rozhodnutí kanadských a evropských zákonodárců na vytvoření nových pravidel či posílení těch současných, která jsou založena na vnímaném přínosu pro veřejnost. Měli bychom ve jménu obchodu obcházet tato demokratická rozhodnutí? Kanada je pátým největším výrobcem geneticky modifikovaných produktů (GMO) na světě.¹ Kapitola o spolupráci v oblasti regulace v CETA (kapitola 21) by dala Kanadě jménem jejích zemědělských vývozců nový prostředek, jak pro tyto omezované výrobky otevřít trhy EU, což by podkopalo současné a budoucí evropské regulace.

CETA zavádí instituce a procesy pro sladění regulací mezi Evropskou unií a Kanadou. Nové a stávající zákony budou muset projít obtížným procesem, aby se vzájemně sblížily či se jinak staly rovnocennými. Vzhledem k tomu, že je tento proces založen na mezinárodní dohodě, je nadřazen domácí legislativě a institucím. Jinými slovy,

Foto: Danny Huizinga, flickr (Creative Commons license)

zvrátit výsledky regulatorní spolupráce bude mnohem složitější a někdy i prakticky nemožné.

Kapitola o spolupráci v oblasti regulace v CETA v zásadě pokrývá rozsáhlou oblast, včetně mnoha domácích předpisů, které s obchodem souvisejí jen málo nebo dokonce vůbec. Přesto je projekt spolupráce či sblížování v oblasti regulace ústředním tématem obchodních dohod jako TPP, TTIP a CETA. Tyto takzvané **živé dohody** dělají z rušení „netarifních bariér“ (např. předpisů ve veřejném zájmu) trvalý projekt ještě dlouho po tom, co by byla samotná CETA ratifikována a politická pozornost by ochabla.

¹ <http://www.statista.com/statistics/271897/leading-countries-by-acreage-of-genetically-modified-crops/>

Ve snahách o harmonizaci předpisů v Kanadě a USA po dohodě NAFTA², mezi něž patří zejména Rada regulatorní spolupráce z roku 2011, byly vstup a zapojení zúčastněných stran orientovány především na obchod a dopady na něj, a odehrávaly se většinou ve vztahu k jednotlivým sektorům (např. pesticidům, chemikáliím, managementu, léčivům a biologickým materiálům).³ V úvahu musí být brány rovněž snahy o transatlantickou regulatorní spolupráci datované od roku 1995, protože v některých případech již vedly ke snížení sociálních a environmentálních standardů. Významným příkladem minulé regulatorní spolupráce je dohoda o „bezpečném přístavu“ (Safe Harbour), která vyústila ve slabší ochranu dat pro občany EU a kterou Evropský soudní dvůr prohlásil za protiprávní.⁴

ANALÝZA KLÍČOVÝCH USTANOVENÍ

Zpoždění a tlak na harmonizaci regulací

Spolupráce v oblasti regulace v CETA **může nové regulace zpoždit, či jim úplně zabránit**, a kapitola 21 vyvíjí tlak na harmonizaci kdykoli to jedna strana dohody uzná za vhodné. Článek 21.2.6 uvádí: „Strany mohou spolupracovat v oblasti regulace na dobrovolném základě“. Mohou odmítnout, ale „pokud strana odmítne zahájit spolupráci v oblasti regulace nebo od spolupráce odstoupí, měla by být připravena vysvětlit druhé straně důvody svého rozhodnutí.“ Tímto způsobem může CETA vystavit strany diplomatickému a byrokratickému tlaku na regulatorní spolupráci i v citlivých oblastech jako GMO.

² Severoamerická dohoda o volném obchodu. Účinná od roku 1994 mezi USA, Kanadou a Mexikem.

³ Government of Canada, Canada-US Regulatory Cooperation Council News, březen 2016, strany 1-3 (http://www.trade.gov/rcc/documents/PCO_Newsletter_Feb_2016_EN.pdf).

⁴ Další příklady lze najít v reportu Lobbycontrol a Corporate Europe Observatory, „A dangerous regulatory duet: How transatlantic regulatory cooperation under TTIP will allow bureaucrats and big business to attack the public interest“ 18. ledna 2016 (<http://corporateeurope.org/international-trade/2016/01/dangerous-regulatory-duet>).

Článek 21.4(b) a 21.4(e) uvádí, že strany budou usilovat o sdílení informací „v průběhu zpracovávání regulačních předpisů“, a že tyto konzultace a výměna „by měly začít co nejdříve [...] tak, aby mohly být zohledněny připomínky a návrhy změn.“ Tento „**systém včasného varování**“ by druhé straně (tj. kanadské vládě) umožnil vyjadřovat se a podávat pozměňující návrhy k připravovaným regulacím ještě předtím, než je uvidí Evropský parlament. To je velká moc, která je zde dána do rukou zahraničního subjektu namísto domácí demokratické instituce.

Nižší ochrany pro kanadské a evropské občany

Spolupráce v oblasti regulace na horizontálních a sektorových úrovních je obzvláště nebezpečná pro regulace ve veřejném zájmu. CETA například obsahuje kapitolu o dvoustranných dialozích a spolupráci (kapitola 25) s oddílem o biotechnologiích (článek 25.2), který pokrývá „veškeré relevantní otázky společného zájmu stran“, a konkrétně pak jakékoli „nové právní předpisy v oblasti biotechnologie.“

Co víc, kapitola 21 obsahuje možný útok na princip předběžné opatrnosti. Článek 21.4(n)(iv) vyzývá strany, aby podpořily „realizaci výzkumných kooperativních programů s cílem [...] případně založit společnou vědeckou základnu“. Toto odkazuje na princip následné péče, nebo tzv. **vědecký podložený přístup**, který se používá v Kanadě a ve Spojených státech.⁵ Útok na princip předběžné opatrnosti by mohl oslabit zákony EU na ochranu životního prostředí a v budoucnu také bránit zavedení nových pravidel a předpisů na ochranu životního prostředí a veřejného zdraví.⁶

⁵ Princip následné péče udává, že ve sporech ohledně škodlivosti daného výrobku leží důkazní břemeno na úřadu nebo jedinci, který povolení daného výrobku odporuje (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+P-2016-000887+0+DOC+XML+V0//EN>).

⁶ Princip předběžné opatrnosti je politická filozofie prevence a rychlé reakce na zdravotní rizika pro lidi, zvířata a rostliny, stejně jako záležitosti ochrany životního prostředí. Tam, kde dostupná vědecká data neumožňují rozsáhlé zhodnocení rizik, umožňuje princip předběžné opatrnosti zákaz obchodního použití potenciálně škodlivých výrobků (http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/).

Jako příklad rizika pro regulace ve veřejném zájmu uveďme velmi svérávné chování Kanady ve Světové obchodní organizaci (WTO). Ve dvou ostře sledovaných případech se **Kanada připojila k USA ve sporech proti EU o růstových hormonech v hovězím mase a přístupu na trh pro GMO**. V obou případech argumentovala EU na základě principu předběžné opatrnosti, a prohrála.⁷ Vzhledem ke slabému referenčnímu právnímu rámci v CETA k tomuto jinak dobře zavedenému principu by šance na to, že tyto země v budoucnosti přijmou silné bezpečnostní předpisy EU, byla téměř nulová.⁸

Vliv byznysu a nedostatek transparentnosti

Kapitola 21 CETA staví základy velmi ambiciózního modelu pro spolupráci v oblasti regulace, který by mohl vést k nadměrnému a tajnému korporátnímu vlivu na legislativní proces. Její neurčitá formulace také nechává velký prostor budoucímu výkladu obchodními právníky a arbitry – toho, jak by spolupráce v oblasti regulace mezi Kanadou a EU měla fungovat.

CETA například uvádí, že při regulaci „*zváží každá strana regulační opatření nebo iniciativy druhé strany v týchž nebo příbuzných tématech*“ (článek 21.5). Nic nenasvědčuje tomu, že by cokoli z toho mělo být otevřeným procesem. V EU by zvážení severoamerických regulací mělo přednost před jakýmkoli formálním návrhem Evropskému parlamentu a Radě EU.

CETA vytvoří Fórum pro spolupráci v oblasti regulace (FSR) složené ze zástupců obou stran, ale s možností otevření schůzek i pro „*ostatní zúčastněné strany*“. FSR je pověřeno zkoumáním postupu regulatorní

spolupráce a podáváním zpráv Smíšenému výboru CETA. Také by diskutovalo o otázkách regulatorní politiky vznesených během konzultací obou stran se „*soukromými subjekty*.“

Co víc, FSR je popsáno pouze nejasně, chybí mu povinnost zodpovídat se a zůstává otevřeno přímému vlivu lobbistů ze soukromého sektoru – **jediné skupině s dostatečnými zdroji pro účast na těchto setkáních**. Veřejnost a volení zástupci na obou stranách Atlantiku se mohou dozvědět, že tyto konzultace probíhají, pouze po představení legislativních návrhů, které z nich plynou.

Práce FSR je v CETA propletena s dalšími významnými institucemi, jako jsou dříve zmíněný Smíšený výbor CETA, další specializované výbory, a sektorové dialogy. **Nejaktivnější z této poslední skupiny podvýborů bude téměř jistě ten založen pro otázky přístupu na trh biotechnologií.**⁹ Všechny specializované výbory by ale připravovaly návrhy rozhodnutí pro Smíšený výbor CETA (článek 26.2.4). Zdá se pravděpodobné, že tato rozhodnutí, dohodnutá oběma stranami se vstupy od podnikatelských skupin, by byla v této fázi byla posvěcena, což dává v praxi podvýborům CETA značnou moc.

Proces spolupráce v oblasti regulace, popsaný do detailu v článku 21.4, je zarážející tím, co vynechává. Ve všech příkladech spolupráce zde není žádná **zmínka o prvcích transparentnosti**, jako jsou publikace agend, reportů nebo záznamů účastníků schůzek. Zatímco slovo „*transparentnost*“ bylo na straně EU ve vztahu k CETA zdůrazňováno,¹⁰ v kapitole 21 se objevuje pouze dvakrát (ve článcích 21.2 a 21.3 [b][ii]), a to spíše jako modní slovíčko naznačující přístup byznysu než jako obecný závazek k otevřenosti.

(32042_de.htm). Princip následné péče oproti tomu umožňuje zákaz pouze potom, co byla nade vši pochybnost prokázána škodlivost daného výrobku.

7 BEUC: „CETA fails the consumer crash test“, květen 2016 http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016_045_lau_ceta_position_paper.pdf

8 Více o případu EC-Biotech na https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds291_e.htm; a o případu EC-Meat Hormones na https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds26_e.htm.

9 V praxi to znamená přístup kanadských GMO na trh EU. Jde o pokračování procesu nastartovaném verdiktem panelu WTO v případě EU-Biotech, který rozhodl v neprospěch EU.

10 Například se objevuje 35krát na 31 stránkách dokumentu Evropské komise „Trade for all: Towards a more responsible trade and investment policy“, říjen 2015.

Foto: Pete Morawski, PeteMora.com, flickr (Creative Commons license)

ZÁVĚR: POLITIKA ZADNÍCH VRÁTEK SKRZE OBCHODNÍ DOHODY

Regulatorní spolupráce je v CETA obzvláště nebezpečná, protože má v konečném textu pouze mlhavou povahu. Pokud uvážíme zkušenosti z minulosti (např. úsilí o spolupráci Kanady s USA a EU s USA), vytváří tento nedostatek reálné nebezpečí nižších sociálních, environmentálních a spotřebitelských standardů a podryvá demokratické principy posílením role obchodních lobbistů na vývoj legislativy. Zakotvení regulatorní spolupráce v obchodní dohodě mezi EU a Kanadou by nadobro oslabilo roli parlamentu a veřejného sektoru v nastavování legislativy.

Patenty, autorská práva a inovace

Ante Wessels, Nadace pro svobodnou informační infrastrukturu, e.V. (FFII)

Přesah moderních dohod o volném obchodu do oblastí regulovaných ve veřejném zájmu možná není nikde očividnější než v oblasti práv duševního vlastnictví. Nadnárodní společnosti, nespokojené s pouhým zrušením cel a dalších obchodních bariér, tlačily na to, aby dohody o volném obchodu obsahovaly nová pravidla pro patenty a autorská práva, která by lépe sloužila obchodním zájmům. Monopolistická povaha práv duševního vlastnictví tvoří problém pro řadu tvůrců, mezi jinými remixující umělce, sekvenční inovátory a softwarové vývojáře.¹ Striktní práva duševního vlastnictví také mohou omezovat a trestat uživatele na základě způsobu, jakým obsah užívají. A co víc, pokud jsou tato pravidla zakotvena v mezinárodních dohodách, nemohou už být změněna demokratickými vládami.²

Návrhy na rozšíření práv duševního vlastnictví skrze obchodní dohody jsou u uživatelů internetu extrémně nepopulární a byly dlouze kritizovány řadou skupin, jako jsou organizace zabývající se digitálními právy, akademici a inovativní technologické firmy. Vzhledem k masivnímu veřejnému a politickému odporu v roce 2012 Evropský parlament drtivou většinou zamítl Obchodní dohodu proti padělatelství ACTA. Ta hrozila kriminalizovat každodenní používání počítačů a podkopávala politiku inovací EU. EU však nyní zvažuje sestru ACTA, dohodu CETA. Ratifikací CETA by byla EU nucena udržovat restriktivní ochrany duševního vlastnictví, které by brzdily naši schopnost řádně utvářet inovační politiku v budoucnosti.

Foto: Sandip Bhattacharya, flickr (Creative Commons license)

Tato opatření jsou obsažena v kapitole CETA o duševním vlastnictví (kapitola 20). Co se problémů digitálních práv týče, nejznepokojivějším účinkem CETA by byla podpora patentových trollů, „nepraktikujících entit“, které zneužívají patentový systém pro získání odškodnění od inovativních společností, aniž by samy jakýkoli produkt či službu vytvářely. CETA by posílila postavení patentových trollů rozšířením patentových ochran. Dříve uniklé návrhy dohody naznačovaly i to, že by CETA měla závažné důsledky pro svobodu internetu skrze rozšířená opatření o autorských právech. Finální text je nicméně v těchto oblastech změněn.

Přestože by CETA pravděpodobně neměla velký přímý dopad na uživatele v EU nebo v Kanadě, stále by omezila schopnost EU a Kanady zvrátit opatření v oblasti

¹ FFII, EU law and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 2013 (<https://people.ffii.org/~ante/ipred/FFII-IPRED-2013-03.pdf>).

² Viz. obecně IP out of TAFTA, Civil Society Declaration (<http://www.citizen.org/IP-out-of-TAFTA>).

duševního vlastnictví, která omezují přístup k znalostem, kulturnímu zapojení a remixové kultuře.

POZADÍ PROBLÉMU

Problém patentových trollů je ve své podstatě problémem softwarových patentů. Software (a produkty obsahující software) je často zatížen stovkami nebo tisíci patentů. Mnoho softwarových patentů nikdy nemělo být uděleno vzhledem k laxním standardům schvalování a nepředvídatelnosti doby použitelnosti. Žádná patentová kancelář na světě ještě nebyla schopna se srozumitelně vyjádřit ke špatným patentům, protože jejich přehodnocení by už pro samotný objem bylo příliš nákladné.

Velké množství patentů vytváří pro inovátory minové pole. Softwarové patenty brzdí následnou inovaci, vytváří právní nejistotu, přináší vysoké transakční náklady a omezují interoperabilitu. Nepraktikující entity (patentoví trollové) zneužívají této situace nízkonákladovým získáváním patentů — například skupováním zkrachovalých společností — a poté žalováním vývojářů či výrobců, kteří údajně porušují jejich práva duševního vlastnictví. Zmíněné patenty mají tendenci nárokovat si triviální softwarové postupy, což činí jejich porušení nevyhnutelným.

Patentoví trollové způsobují žalováním inovátorů značné ekonomické ztráty bez toho, aby sami produkovali výrobky či služby. Analýza amerických výzkumníků odhaduje, že žaloby nepraktikujících entit jsou mezi roky 1990 a 2010 spojeny se ztrátou majetku v hodnotě půl bilionu dolarů. Spíše než ekonomicky produktivní převod od rentiérů směrem k drobným investorům tvoří většinu z této ztráty převod od technologických společností k patentovým trollům. Neustávající riziko patentových žalob snižuje chuť k inovacím u jinak tvůrčích a produktivních firem.³

³ James E. Bessen, Michael J. Meurer, and Jennifer Laurissa Ford, „The Private and Social Costs of Patent Trolls” (http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1930272).

Tento problém se poprvé objevil v USA poté, co byl odvolací proces pro patentové případy konsolidován pod Federálním odvolacím soudem v roce 1982. Centralizace patentových procesů podnítila expanzivní výklad a aplikaci amerického patentového zákona. V polovině 90. let se pak softwarové patenty staly v USA mnohem snáze dostupné, a patentoví trollové začali zneužívat nové právní ochrany dostupné držitelům patentů.⁴

Vzrůstající problém patentových trollů v USA posléze přiměl Nejvyšší soud ke zvrácení série rozsudků Federálního odvolacího soudu. Verdikt amerického Nejvyššího soudu omezil platnost softwarových patentů v USA. V reakci na to se žadatelé o patenty stále více obracejí směrem k Evropě, kde centralizace udělování patentů pod Evropským patentovým úřadem způsobila rozmach patentovatelnosti softwaru srovnatelný s tím americkým z 90. let. Jak uvedl americký patentový advokát Dennis Crouch, *„většina odborníků se nyní shodne na tom, že USA jsou dnes co se týče oprávněnosti nároku restriktivnější, a že nový panevropský soud na vymáhání patentů činí patenty získané v Evropě daleko hodnotnějšími.”*⁵

V EU se zdá být legislativní zvrácení dnešní dostupnosti softwarových patentů politicky nepravděpodobné. Držitelé velkých patentových portfolií nyní mají značný zájem na silné softwarové patentovatelnosti, protože mohou využít současná pravidla ke zneškodnění konkurence od start-upů a malých a středních podniků. Tito mocní držitelé patentů rozsáhle lobbovali za to, aby se neomezoval vznik nových patentů a neoslabovala ochrana těch současných. Zčásti kvůli tomuto lobbingu pak Evropská komise v roce 2002 zkusila propůjčit softwarovým patentům silnější právní základ, ale tento pokus po veřejných protestech selhal.⁶

⁴ Pro krátký úvod k patentovým trollům, softwarovým patentům a situaci v USA, viz: James Bessen, „The patent troll crisis is really a software patent crisis”, Washington Post, 3. září 2013 (<https://www.washingtonpost.com/news/the-switch/wp/2013/09/03/the-patent-troll-crisis-is-really-a-software-patent-crisis/>).

⁵ Dennis Crouch, „US Patent Applicants Heading to the EPO”, Patentlyo, 3. března 2016 (<http://patentlyo.com/patent/2016/03/patent-applicants-heading.html>).

⁶ Ingrid Marson, „Software patent directive rejected”, ZDNet,

Problém patentových trollů v EU zhorší pravidla, která zabraňují Evropskému soudnímu dvoru v intervenci do těchto škodlivých postupů. Patentová lobby uspěla v záměrném vyloučení Evropského soudního dvora z Jednotného patentového soudu (Unified Patent Court, UPC). Podle ředitele Institutu Maxe Plancka pro inovace a sou-
těž Josefa Drexla by se toto rozhodnutí EU „mohlo snadno stát omylem historických rozměrů.”

I přes varovný příklad ekonomických škod, intervenci Nejvyššího soudu v USA, varování akademiků a expertů na politiku inovací v EU a pokračující veřejné protesty proti přílišným patentovým ochranám po celém světě pokračuje EU v tlaku na příznivější podmínky pro patentové trolly. ACTA, jež byla Evropou odmítnuta v roce 2012, by postavila latku pro vymáhání práv duševního vlastnictví vysoko nad rámec Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPS). Od té doby se prvky ACTA (či horší) objevily v dalších navrhovaných obchodních dohodách. Například návrh dohody mezi EU a Singapurem podle všeho umožní náhrady škody ještě vyšší než v ACTA.⁸

KLÍČOVÁ USTANOVENÍ

Patentová trolové a politika inovací

CETA je nejnovější dohodou, která obsahuje „ACTA-plus” opatření k právům duševního vlastnictví. Zatímco ACTA dávala stranám právo vyloučit patenty ze záběru oddílu o prosazování občanského práva (ACTA

Oddíl 2; pozn. pod čarou 2), text CETA takovou výjimku neobsahuje. Všechna silná opatření na vymáhání práv duševního vlastnictví CETA budou dostupná držitelům patentových práv, včetně zajišťovacích opatření (článek 20.37), soudních zákazů (článek 20.39) a náhrad škody (článek 20.40).

CETA posiluje postavení patentových trollů i dalším způsobem. Přestože je to nepravděpodobné, EU se eventuálně může rozhodnout zvrátit ochrany pro držitele patentů nebo jinak snížit moc patentových trollů prostřednictvím legislativy. Podle dohody CETA by ale jakýkoli pokus o oslabení práv duševního vlastnictví mohl být předmětem investorského nároku na kompenzaci skrze systému investičních soudů CETA (Investment Court System, ICS; viz. kapitola o řešení sporů mezi investorem a státem).

Jak namítal investiční právník Pratyush Nath Upreti, investor může být schopen využít stávající mechanismy pro řešení sporů mezi investorem a státem (Investor-State Dispute Settlement, ISDS), aby napadl rozhodnutí Jednotného patentového soudu (UPC).⁹ Z dalších mezinárodních smluv by investoři mohli zkusit aktivovat článek 27(1) TRIPS proti odepření nebo zneplatnění softwarových patentů.¹⁰ CETA by dále rozšířila pokrytí patentových řízení ISDS/ICS, vy-
stavila legislativní rozhodnutí EU systému ISDS/ICS a znemožnila členským státům EU odstoupit od účasti v ISDS/ICS.

CETA by dále posílila problematické aspekty UPC svým specializovaným tribunálem náchylným k širokému výkladu, bez možnosti odvolání k Evropskému soudnímu

5. července 2005 (<http://www.zdnet.com/article/software-patent-directive-rejected/>).

7 Pro příslušnou citaci a nedostatek legislativní zpětné vazby, viz.: <https://blog.ffii.org/unified-patent-court-a-mistake-of-historic-dimensions/> (původní článek již není dostupný: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2553791).

8 Ante Wessels, “ACTA-plus damages in EU-Singapore Free Trade Agreement”, blog FFII, 26. září 2013 (<https://blog.ffii.org/acta-plus-damages-in-eu-singapore-free-trade-agreement/>).

9 Pratyush Nath Upreti, “Can Investors Use the Proposed Unified Patent Court for Treaty Shopping?”, blog EFILA, 11. května 2016 (<https://efilablog.org/2016/05/11/can-investors-use-the-proposed-unified-patent-court-for-treaty-shopping/>). Všimněte si, že jediný stát může nést náklady žalob a náhrady škody, jak vysvětlil Ante Wessels, “FFII, UPC and ISDS: who would have to pay the damages awards?”, blog FFII, 1. července 2016 (<https://blog.ffii.org/upc-and-isds-who-would-have-to-pay-the-damages-awards/>).

10 Ante Wessels, “EU commission goes into denial mode regarding effect ISDS on software patents”, blog FFII, 1. března 2016 (<https://blog.ffii.org/eu-commission-goes-into-denial-mode-regarding-effect-isds-on-software-patents/>).

dvoru a bez parlamentního vlivu na vývoj práva. Prostřednictvím CETA by se EU dále vmanévrovala do postavení, ze kterého nemůže napadnout či zvrátit moc patentových trollů. Ve svém podbírání se držitelům velkých patentových portfolií, kteří mohou zneškodnit konkurenci inovativních start-upů a dalších malých a středních podniků, se EU vzdává schopnosti řádně utvářet politiku inovací a přivolává na sebe vážné ekonomické následky.

Autorská práva a internetová svoboda

Rané verze kapitoly o právech duševního vlastnictví CETA obsahovaly striktní nová pravidla pro digitální zámky, poskytovatele internetových služeb, nové trestní postihy a další kontroverzní opatření o autorských právech, která se značně překrývala s ACTA.¹¹ Výsledný text CETA však většinu těchto návrhů neobsahuje. Opatření o autorských právech, která se do dohody dostala, jsou celkově vzato konzistentní se stávajícími standardy v EU a Kanadě. Podle experta na práva duševního vlastnictví Michaela Geista tento výsledek „představuje vítězství pro Kanadu,” protože to byla EU, kdo prosazoval silnější pravidla v oblasti autorských práv.¹²

Ustanovení CETA o autorských právech jsou obsažena v kapitole o duševním vlastnictví, a většinou jsou oproti dřívějším verzím oslabena.

→ Článek 20.7 požaduje po Kanadě a EU dodržování čtyř specifických mezinárodních dohod o duševním vlastnictví, včetně Bernské úmluvy a Smlouvy WIPO o autorském právu, což už ale obě strany dělají dobrovolně.

→ Článek 20.8 zajišťuje ochranu vysílání, ale na rozdíl od dřívějších návrhů nezahrnuje

radikální rozšíření ochrany autorského práva na vysílače. V konečném textu bylo vynecháno například výhradní právo vysílání na veřejných místech.

→ Článek 20.9 požaduje po stranách, aby zajistily „*přiměřenou právní ochranu a účinné právní prostředky*” pro opatření pro technickou ochranu (TPM), která se vztahují na materiály chráněné autorským právem. Tyto „*digitální zámky*” byly kritizovány obhájci internetové svobody, ale text CETA nezachází za rámec současných pravidel v Kanadě i EU. Text také poskytuje pružnost v uplatnění Článku 20.9.

→ Podobně i článek 20.10 požaduje po stranách, aby zajistily „*přiměřenou právní ochranu a účinné právní prostředky*” proti odstraňování informací týkajících se správy práv (RMI). RMI jsou data přiložená k dílu, která identifikují držitele jeho práv a poskytují další právní informace. Kanada a EU tyto informace již dnes ve svém právu chrání.

→ Článek 20.11 zajišťuje omezenou odpovědnost pro „*poskytovatele zprostředkovatelských služeb*,” která se vztahuje hlavně k poskytovatelům internetových služeb v případě porušení autorských práv uživateli. Změna oproti dřívějším návrhům EU je značná, protože omezená zodpovědnost poskytovatelů internetových služeb je klíčová pro internetovou svobodu. Pokud lze hnát poskytovatele internetových služeb k zodpovědnosti za údajné porušení autorských práv uživatelem, může být poskytovatel nucen identifikovat daného uživatele úřadům nebo cenzurovat závadný obsah. Poskytovatel také nese riziko přímých žalob od držitelů autorských práv. CETA naštěstí nepřipravuje poskytovatele internetových služeb o jejich omezenou zodpovědnost, která by mohla vyprovokovat zvýšený dohled nad uživateli a/nebo filtrování určitého obsahu.

11 Michael Geist, „ACTA Lives: How the EU & Canada Are Using CETA as Backdoor Mechanism To Revive ACTA”, osobní blog, 9. července 2012 (<http://www.michaelgeist.ca/2012/07/ceta-acta-column/>).

12 Michael Geist, „How Canada Shaped the Copyright Rules in the EU Trade Deal”, osobní blog, 21. srpna 2014 (<http://www.michaelgeist.ca/2014/08/canada-shaped-copyright-rules-eu-trade-deal/>).

Ohrožení zemědělského trhu a kvality potravin

Berit Thomsen, Arbeitsgemeinschaft bäuerliche Landwirtschaft (AbL)

ÚVOD

Malé farmy a jiné alternativy k průmyslovému zemědělství budou brzy muset čelit následkům nové epochy obchodní politiky. EU dychtí otevřít svůj domácí trh mnoha citlivých zemědělských výrobků, jako třeba mléko a maso, které byly doposud před dovozy převážně chráněny. Povolení přístupu na trh výrobkům ze zahraničí novými bilaterálními dohodami o volném obchodu (free trade agreement, FTAs) by vystavilo drobné zemědělské výrobce – a udržitelné zemědělské praktiky obecně – silnému nátlaku v EU i jinde. Hrozba nových FTAs drobným zemědělcům je zřejmá ve finálním textu CETA, obzvláště v ustanoveních o přístupu na trh a zeměpisném označení.

V Německu a napříč celou EU je trh pro masné a mléčné výrobky charakterizován přehnaně nízkými výrobními cenami. Zemědělská politika EU nabádá k nadbytečné výrobě, což sráží ceny pro primární producenty, údajně s cílem udělat evropské farmáře „konkurenceschopné“ na globálním trhu. Z nízkých výrobních cen průmyslu EU těží hlavně průmysloví výrobci masa. Pokud vstoupí smlouvy jako CETA v platnost, budou tito velcí zpracovatelé masa moci zvýšit vývoz a tím ještě zvětšit své zisky.

V současnosti jsou evropské domácí trhy s masem chráněny celními kvótami, včetně kvót na dovoz z Kanady, aby se značný cenový rozdíl vyvážil. Několik let se kanadské vepřové prodávalo za cenu až o 60 procent

Foto: Rieke Petter / Albert Schweitzer Stiftung für unsere Mitwelt, flickr (Creative Commons license)

nižší než to evropské.¹ V roce 2014 byla kanadská cena navzdory cenovému propadu na evropském trhu s vepřovým masem stále o 25 procent nižší. To je zčásti proto, že kanadští výrobci vepřového masa mají ceny o 15-35 procent nižší než jejich evropské protějšky. Pokud by CETA povolila otevření těchto trhů, mohli by kanadští výrobci za současných podmínek nabízet své produkty za mnohem nižší ceny než srovnatelní výrobci z EU.

¹ OECD-FAO Agricultural Outlook 2015-2024. Databáze publikována v červenci 2015. (www.agri-outlook.org).

	<i>Stávající celní kvóty</i>	<i>Skutečný dovoz</i>	<i>Kvóty pro bezcelní dovoz v CETA</i>	<i>Celkové celní kvóty po provedení CETA</i>
Z Kanady do EU				
<i>Vepřové (bez hormonů)</i>	5549	63	75000	80549
<i>Hovězí (bez hormonů)</i>	4162	42	45840	50002
Z EU do Kanady				
<i>Sýr</i>	13472	14505	16000	31072
<i>Průmyslový sýr</i>				1700

Tabulka: Kvóty pro bezcelní dovoz a vývoz masa a mléčných výrobků v CETA (v tunách)

Zdroje: statistiky BMEL (<http://www.bmel-statistik.de/>), CETA (Text dohody CETA publikován Evropskou komisí v únoru 2016: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/february/tradoc_154329.pdf).

ANALÝZA KLÍČOVÝCH USTANOVENÍ

Přístup na trh: vývoz pro nejlevnější dodavatele

CETA² představuje úplné zrušení kvót na téměř veškeré zboží během přechodné doby počínající datem uvedení dohody v platnost.³ Obě strany si ale vyjednaly zvláštní ustanovení pro některé zemědělské výrobky, ve formě kvót pro bezcelní dovoz obzvláště citlivých produktů včetně hovězího a vepřového masa, který je citlivý pro EU.

Pokud CETA vstoupí v platnost, zvýší se kvóty EU na dovoz kanadského vepřového a hovězího masa dvanáct až čtrnáctkrát oproti současnému stavu.⁴ Pokud se dovoz skutečně zvětší bude záviset na schopnosti kanadského vývozního průmyslu zaplnit objem nových kvót bez použití hormonů nebo raktopaminu (kontroverzní látka přidávaná do krmiv za účelem urychlení výkrmného

procesu). Výrobní standardy jsou vyšší v EU než v Kanadě a v mnoha případech jsou stále ovlivňovány drobnými zemědělci. V Evropě je zakázáno používání růstových hormonů nebo antibiotik zvyšujících výnosy. Navíc se evropské regulace a standardy pro zacházení s dobyt看kem (např. požadavky na prostor, typ roštové podlahy, schvalovací řízení) liší od kanadských.⁵

Kanadská jatka zatím nebyla schopna naplnit objem bezcelních kvót EU pro vepřové a hovězí maso. Ale vzhledem k tomu, že by zvýšené kvóty navnadily kanadské výrobce a zpracovatele na výrobu masa bez hormonů na vývoz, mohla by je CETA přimět k restrukturalizaci svých výrobních a porážecích praktik. Pokud by se tak stalo, mohlo by následná zvýšení dovozu z Kanady výrazně tláčit na snížení evropských cen masa.

Dohoda by dovolila kanadskému dovozu tvořit kolem 0,4 procent evropské spotřeby vepřového masa a 0,6 procent spotřeby hovězího.⁶ Už nyní je v Evropě nadbytek masné

² Viz pozn. 3.

³ Pro pravidla přístupu na trh, viz kapitola 2 CETA: National Treatment and Market Access for Goods, str. 9: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/february/tradoc_154329.pdf.

⁴ Viz CETA kapitola 2 - National Treatment and Market Access for Goods, str. 9ff, a přílohu 2-A, str.231ff: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/february/tradoc_154329.pdf.

⁵ ISN: Vergleich der Rahmenbedingungen in der Schweinehaltung in den USA und Deutschland, <http://www.schweine.net/news/ttip-us-handelsbeauftragter-kein-zwang.html>.

⁶ Directorate General for External Policies (2014): Negotiations on the EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) concluded, Brussels, říjen 2014

Foto: bauernverband, flickr (Creative Commons license)

a mléčné výroby, což způsobuje likvidační ceny pro výrobce. V zájmu další existence lokálního zemědělství musí masný průmysl upřednostnit snížení objemu výroby a soustředit se na spotřebitelské požadavky na kvalitní a společensky odpovědné výrobky.

Transatlantický obchod s mlékem

CETA bude mít potenciálně destabilizující účinek na evropský trh s masem. Navrhované zvýšení kvót pro mléčné výrobky by navíc způsobilo větší vývoz evropských sýrů do Kanady, což by vytvořilo srovnatelný tlak na kanadský trh.

V současnosti využívá Kanada pro mlékárenský průmysl systém řízení nabídky. Ten zaručuje zemědělcům spravedlivé a stabilní příjmy tím, že zajišťuje, aby nabídka mléčných výrobků odpovídala domácí poptávce. Výrobci jsou přiděleny kvóty na produkci a za každý litr mléka, který je přesahuje, jsou pokutováni. Navíc je celními kvótami omezen dovoz mléčných výrobků.

Cena mléka je tak v Kanadě spojena s domácími náklady na výrobu a výrobcům přináší spravedlivou odměnu.

Díky tomuto systému dostávají kanadští mlékaři přibližně 50 centů (0,34 €) za kilogram.⁷ Zato v Evropě v červnu roku 2016 spadla cena mléka až na 25,81 centů (0,17 €) za kilogram.⁸ Tento nedávný propad byl způsoben zrušením kvót na mléko, které v EU proběhlo v březnu roku 2015. Snahy EU nasměrovat svou zemědělskou politiku na vývoz, a tím položit základ pro obchodní dohody jako CETA, způsobily pokles cen mléka placených evropským výrobcům.

Nízká cena mléka v EU zajistí ovlivní cenu v Kanadě, zamýšlenou podporu příjmu pro zemědělce. Sýrařský průmysl EU by snadno naplnil nové celní kvóty zavedené dohodou CETA. Je třeba poznamenat,

⁷ Canadian Dairy Commission (2016): <http://www.cdc-ccl.gc.ca/CDC/index-eng.php?id=3810>.

⁸ Evropská komise. European Milk Market Observatory: http://ec.europa.eu/agriculture/milk-market-observatory/latest-statistics/prices-margins_en.htm (04.08.2016).

ŽIVOTNÍ PODMÍNKY HOSPODÁŘSKÝCH ZVÍŘAT V CETA

Olga Kíkou, Compassion in World Farming

V dohodě CETA se neodkazuje na „dobré životní podmínky zvířat“, kromě krátké zmínky v kapitole o spolupráci v oblasti regulace (kapitola 21). Kvůli tomuto přehlížení je těžké posoudit jakékoliv přínosy nebo nedostatky v přístupu dohody k zacházení se zvířaty, tedy kromě porovnání textu se stávajícími předpisy a postupy v Kanadě a EU. Nedostatek pozornosti věnované životním podmínkám zvířat znamená, že jsou vlády ochotné obětovat etické zásady a společenské hodnoty ve jménu mezinárodního obchodu.

V článku 21.4(s) se strany zavazují ke spolupráci v regulatorních činnostech v širokém spektru oblastí, včetně „výměny informací, odborných znalostí a zkušeností v oblasti dobrých životních podmínek zvířat s cílem podporovat spolupráci mezi stranami v této oblasti.“ Plány na spolupráci ale nemusí nutně vést k lepšímu zacházení s hospodářskými zvířaty nebo k ochraně stávajících standardů.

Standardy Kanady ohledně zacházení s hospodářskými zvířaty jsou v porovnání s předpisy EU velmi slabé. Kanadská zemědělská politika se vůbec vyznačuje celkovým nezájmem o dobré životní podmínky zvířat. Kodexy chování jsou zastaralé, často dobrovolné, a nejsou podporovány silnými zásadami pro jejich vymáhání. Kanadský trestní zákoník obsahuje několik velmi omezených opatření na ochranu hospodářských zvířat, ale ta se nevztahují na kuřata a ryby – tj. zvířata, která tvoří většinu potravinářské výroby. Zákon o zdraví zvířat reguluje převozy hospodářských zvířat, zatímco Zákon o inspekcích masa určuje regulace na porážení zvířat, ale federální legislativa je obecně považována za nedostačující k ochraně dobrých životních podmínek zvířat.

Evropská unie uznala zvířata za vnímající bytosti a vyžaduje, aby jim členské státy zaručily dobré životní podmínky. Řada regulací a směrnic vztahujících se na různé živočišné druhy ve všech fázích zemědělských postupů zaručuje alespoň minimální úroveň ochrany. Plošné zákazy chování zvířat v EU proti nejhorším formám krutosti. Například holé klece pro slepice, bedny na telata a stáje pro prasnice (po prvních čtyř týdnech březosti) jsou v EU zakázány. Po období pokroku v zavádění nové legislativy ale nyní EU není ochotná vytvářet nové předpisy ohledně životních podmínek zvířat. Strategie současné Komise je soustředit se spíše na vymáhání stávajících než předkládání nová právní opatření.

Bez jakýchkoliv záruk pro standardy zacházení se zvířaty ve všech fázích výroby naruší růst obchodování s živočišnými výrobky podle smlouvy CETA současné standardy a může ohrozit budoucí snahy o posílení pravidel cílící k lepším životním podmínkám zvířat.

že zemědělská politika EU se nemůže nazývat „udržitelnou“, pokud svým vývozem do Kanady bude zasahovat do sociálně zaměřených regulací trhu, jejichž cílem je podpora zemědělců.

Kvalita postupů proti kvalitě produktů

CETA nejen že bude liberalizovat zemědělské trhy, ale hrozí také oslabením standardů bezpečnosti potravin. Například povrchové ošetřování masa chemickými a organickými sloučeninami se může rozšířit. V Evropě obecně zůstávají jatečně upravená těla neošetřená, vyjma případů, kdy jsou omyty vodou. V Kanadě je ale běžné je čistit chemikáliemi, například chlorem. EU už uvolnila své standardy pro ošetřování hovězího masa kyselinou mléčnou⁹ (možná jako předběžný dárek kanadským a americkým obchodním vyjednavatelům). Spolu s tím EU už několik měsíců diskutuje o povolení povrchového ošetřování drůbežního masa kyselinou octovou.

CETA může tyto změny upevnit a podpořit další deregulaci. Oslabení standardů pro porážení zvířat nepřinese zisk jen kanadskému drůbežářskému a masozpracovatelskému průmyslu, ale i jejich evropským protějškům tím, že jim dovolí jejich porážecí postupy více industrializovat. EU projeví zájem vyměnit kvalitní zpracování masa a zajištění kvality za ošetřování založené více na chemii.¹⁰ Ze zemědělského hlediska je tento trend velice problematický. Místo takovéto deregulace by měla EU upřednostňovat malá jatka a podporovat etické, bezpečné a udržitelné ošetřovací postupy.

Úpadek regionální kvality

Zeměpisná označení (ZO) jsou názvy konkrétních regionů a míst, které určují původ některých chráněných potravin. ZO umožňují drobným zemědělcům v určitých oblastech požadovat vyšší ceny za známé, kvalitní potraviny a podporou zemědělství s přidanou hodnotou přispívají k regionálnímu hospodářskému rozvoji. Příklady důležitých ZO v Německu jsou Frankfurter Grüne Soße (Frankfurtská zelená omáčka), Schwäbische Spätzle (Švábské nudle), Bayrische Brezen (Bavorské preclíky), Münchner Bier (pivo z Mnichova) a Schwarzwälder Schinken (Schwarzwaldská šunka). V roce 2015 bylo v Evropě zeměpisným označením chráněno 1 308 potravin, 2 883 vín a 332 lihovin.¹¹

CETA by pomocí ZO chránila pouze 173 produktů.¹² Pro kanadské výrobky žádný takový systém neexistuje a kanadští výrobci napodobenin potravin by ZO nejradši úplně zrušili.¹³

Foto: Bad Kleinkirchheim, flickr (Creative Commons license)

⁹ Opatření Komise č. 101/2013 4. února 2013 o použití kyseliny mléčné ke snížení povrchové mikrobiální kontaminace hovězího masa <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:034:0001:0003:EN:PDF>.

¹⁰ Arbeitsgemeinschaft bäuerliche Landwirtschaft (2014): Freihandelsabkommen stoppen – unübersehbare Auswirkungen auf die bäuerliche Landwirtschaft, Berlin/Hamm, duben 2014.

¹¹ Friends of the Earth Europe (2016): Trading away EU Farmers, Brusel, duben 2016.

¹² V textu CETA jsou zeměpisná označení zahrnuta v kapitole 20 – Intellectual Property, str. 155ff a příloha 20-A, str. 516ff: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/february/tradoc_154329.pdf.

¹³ Agra-Europe (2015): TTIP: Hogan will „Schnellstraße über den Atlantik“, Agra-Europe 9/15, 23. února 2015.

CETA obsahuje článek vztahující se specificky k dvoustranné spolupráci na poli biotechnologie (článek 25.2). V tomto článku se Kanada a EU zavazují k výměně informací a další spolupráci na široké škále zásadních biotechnologických otázek, včetně schvalování nových výrobků a postupů pro vypořádání se s vypouštěním neautorizovaných geneticky modifikovaných organismů (GMO). Seznam „relevantních otázek“ k dvoustrannému dialogu není vyčerpávající a může být kdykoli rozšířen. Zajímavé je, že zatímco podpora obchodu je primárním cílem dvoustranného dialogu o biotechnologiích, o ochraně životního prostředí nebo spotřebitelů nelze nalézt ani zmínku. Stejně tak článek nezmiňuje žádoucí snahy omezit převahu několika málo korporací na trhu se semeny.

V Kanadě jsou GMO v zemědělství široce používány. Například více než 90 procent kultivované řepky je v Kanadě geneticky modifikovaných. Geneticky modifikovanou řepku z Kanady lze často najít i v potravinách, které jsou údajně bez GMO. Kanadský med například často obsahuje pyl z geneticky modifikované řepky. Stejně jako EU má Kanada postupy pro schvalování geneticky modifikovaných rostlin a pro neschválené druhy má nulovou toleranci. Ale Kanada má schváleno nesrovnatelně širší spektrum potravin s GMO než EU.

Z pohledu kanadských vývozců jsou přísná pravidla EU pro biotechnologické produkty překážkou pro obchod: výrobky, které nejsou v EU schváleny, nemohou být do EU vyváženy. Zboží kontaminované neschválenými produkty musí být z trhu také staženo. Kanada už jednou napadla evropská pravidla pro schvalování geneticky modifikovaných rostlin v rámci Světové obchodní organizace (WTO). V roce 2009 dosáhly Kanada a EU dohody, která vedla k vytvoření nového bilaterálního fóra pro schvalování nových biotechnologických produktů. Ve smlouvě CETA je toto rozšířeno na širší spektrum biotechnologických otázek.

Dialog utvářený zájmy biotechnologického průmyslu

Přestože CETA pro EU nevytváří závaznou povinnost změnit své současné postupy schvalování GMO, zavazují se strany k dalšímu dialogu a spolupráci na GMO a souvisejících věcech. Problematické je, že jsou otázky a cíle dialogu, tak jak jsou popsány v článku 25.2, očividně definovány způsobem, který slouží zájmům biotechnologického průmyslu. Například odstavec 25.2.1(c) se konkrétně věnuje dopadům „asynchronního“ schvalování biotechnologických produktů, což je častá stížnost vývozců biotechnologického průmyslu.

Mechanismus „regulační spolupráce“ (viz kapitola o Spolupráci v oblasti regulace) je v této souvislosti obzvlášť důležitý, protože jsou jím strany zavázány pokusit se časem své regulace sladit. Mechanismus spolupráce v oblasti regulací zvyšuje riziko, že bude budoucí legislativa na poli biotechnologií (např. pro regulaci nových metod genetické manipulace) už od začátku ovlivňována zájmy biotechnologického průmyslu.

slu a jeho lobbisty.

Dalším zvlášť nebezpečným faktem je dohoda stran v odstavci 25.2.2(b) „podporovat účinné a vědecky podložené schvalovací postupy pro biotechnologické produkty.“ V severní Americe a ve svazech výrobců není používána zásada předběžné opatrnosti, princip, který zabraňuje schválení nových produktů, pokud nebyla prokázána jejich neškodnost lidem a prostředí, považován za „vědecky podložený.“ Kanadští regulátoři a biotechnologický průmysl místo toho vyžadují jednoznačné prokázání rizika, než výrobek zakáží. Tento požadavek v CETA může zprvu vypadat neškodně. Ale jedním ze základních principů regulačních postupů EU je, že tvůrci politik rozhodují o tom, zda postoupit konkrétní riziko. Na rozdíl od technokratického „vědecky podloženého“ standardu mohou tvůrci politik EU nést za svá rozhodnutí odpovědnost před svými voliči.

Kanada je také světovým lídrem ve vyvíjení standardů pro takzvanou „zanebatelnou přítomnost.“ Svou obchodní politikou plánují Kanada a další státy určit mezinárodně přijímanou úroveň tolerance ke kontaminaci GMO a tím vyřešit problém kontaminace bez vypořádání se s jeho příčinou. Tento postup nejen odporuje současnému procesu schvalování v EU, ale jde také proti velké části veřejného mínění v Evropě.

Navíc k článku 25.2 o biotechnologiích má pro regulace biotechnologií potenciální důležitost i kapitola o ochraně investic CETA. Kanadské biotechnologické korporace budou moci využívat mechanismus řešení investičních sporů obsažený v dohodě k podávání žalob na vlády EU kvůli přísnějším nebo změněným regulacím týkajícím se genetického inženýrství (viz kapitola o ISDS). ISDS je jen další hrozbou pro regulaci GMO v CETA.

Foto: BASF - We create chemistry, flickr (Creative Commons license)

Seznam ZO v CETA nejspíš v Kanadě tak jako tak nedokáže zabránit napodobeninám. Podle dohody CETA by kanadští výrobci stále mohli nabízet srovnatelné produkty pod anglickým nebo francouzským překladem původního názvu (např. „Black Forest Ham“ pro Schwarzwaldskou šunku). Evropská komise tvrdí, že nebylo možné vyjednat komplexní ochranu pro anglické a francouzské překlady ZO, což znamená, že jsou v Kanadě v podstatě neúčinná.¹⁴

Text CETA povoluje možné doplňování produktů na seznam chráněných ZO i po uzavření dohody. Ale také povoluje odebrání produktů ze seznamu, pokud už nebudou považovány za relevantní. Článek 20.22.1 říká: „Smíšený výbor CETA, zřízený podle článku 26.1[...], může na základě konsensu a na návrh Smíšeného výboru CETA pro zeměpisná označení rozhodnout o změně přílohy 20-A doplněním určitého zeměpisného označení nebo vypuštěním určitého zeměpisného označení, které přestalo být ve svém místě původu chráněno nebo se přestalo používat.“¹⁵

Protože toto rozhodnutí spadá do kompetencí Smíšeného výboru CETA, bude k přidání nebo odebrání produktu vždy potřeba souhlas Kanady. Je třeba poznamenat, že zatímco by tento výbor do svých rozhodovacích procesů v oblasti regulační spolupráce pravděpodobně zval i korporátní sektor, nemá žádnou povinnost zapojit evropské národní parlamenty.¹⁶ Účinnost systému ZO v budoucnosti je zpochybňována smlouvou CETA přesně ve chvíli, kdy by měla být v Evropě i mezinárodně posílena.

Zavřít dveře zemědělské industrializaci

Ratifikace CETA v její současné podobě přináší značnou hrozbu místnímu zemědělství na obou stranách Atlantiku. Místo podpory vývozu a nadprodukce potřebujeme sehra-nou ochranu regulačních standardů kvality potravin a podporu lokálního hospodářského rozvoje. Konkrétně to zahrnuje snahy zlepšovat životní podmínky zvířat a krmiva bez GMO, posílení místní produkce bílkovinného krmiva, zajištění práva na opakované zasévání semen chráněných odrůd, zastavení genetických modifikací „zadní-mi vrátky“ a omezení využívání pesticidů a chemických hnojiv. Tyto zásadní snahy jsou prokorporátní politikou CETA blokovány a ohrožovány.

14 Německá Spolková rada (2015): Auswirkungen von TTIP und CETA auf geschützte geografische Herkunftsangaben und auf die Kennzeichnung von gentechnisch veränderten Lebensmitteln. Drucksache 18/4560, duben 2015.

15 CETA, kapitola 20, str. 159 http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/february/tradoc_154329.pdf.

16 Stoll P-T, Holterhus P, Gött H (2015): Die geplante Regulierungszusammenarbeit zwischen der Europäischen Union und Kanada sowie den USA nach den Entwürfen von TTIP und CETA. Vídeň, červen 2015.

Volný obchod nebo ochrana klimatu? Jak CETA ohrožuje klimatickou a energetickou politiku

Ernst-Christoph Stolper, Friends of the Earth Germany

Už dlouhá léta panuje napětí mezi narůstajícím rozsahem obchodu a ochranou životního prostředí před škodlivými komerčními aktivitami. Nová generace dohod o volném obchodu je například určena k odstraňování „netarifních překážek“ obchodu, cílí, který značně zasahuje do politické a právní schopnosti států zavádět regulace ve veřejném zájmu a celkově подрývá demokratické rozhodovací procesy.

Snad nejkontroverznější je skutečnost že nové dohody jako CETA (a TTIP) dávají investorům a korporacím silná mezinárodní práva napadat vládní opatření, která ohrožují obchodní činnost nebo investiční příležitost, i pokud byla tato opatření zavedena v první řadě k ochraně životního prostředí nebo snížení emisí skleníkových plynů.

Tato obsáhlá ochrana poskytovaná v dohodě CETA investorům spolu s jejím silným důrazem na liberalizaci služeb a veřejných zakázek překáží dvěma ústředním prvkům udržitelné energetiky a klimatické politiky: snaha omezit a začít úplně vyřazovat výrobu energie z fosilních paliv, a podpora vývoje alternativních obnovitelných zdrojů energie.

Foto: kris krüg, flickr (Creative Commons license)

POZADÍ PROBLÉMU

Mezinárodní společenství se zavázalo, naposledy v roce 2015 v Pařížské dohodě, omezit nárůst globální teploty na „výrazně nižší hodnotu, než 2 °C vzhledem k předindustriální úrovni“ a dokonce i se snažit limitovat nárůst na 1,5 °C, s cílem výrazně snížit rizika a dopady klimatických změn (UNFCCC 2015: Art. 2).¹ Pokud má

¹ UNFCCC 2015: United Nations Framework Convention on Climate Change, Pařížská dohoda, 12. prosince 2015. Staženo z: http://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf 19.08.16.

Foto: Jakob Huber / Campact, flickr (Creative Commons license)

mezinárodní komunita v plánu své cíle splnit, emise skleníkových plynů musí být v následujících letech a desetiletích drasticky omezeny a v mnoha odvětvích úplně eliminovány. Pro dodržení tohoto cíle je bezpodmínečně nutné, aby se vlády pro zmírnění negativních dopadů držely následujících bodů:

- Eliminace fosilních paliv (uhlí, ropy, plynu) jako zdroje energie, obzvláště na výrobu elektřiny a tepla a k dopravě
- Přejít k obnovitelným zdrojům energie, jako jsou mimo jiné větrné, solární a vodní elektrárny a biomasa
- Výrazné zvýšení energetické účinnosti ve všech hospodářských a společenských odvětvích, spolu se snížením spotřeby energie při výrobě zboží a ve službách

→ Snížení emisí skleníkových plynů v zemědělství (např. omezováním škodlivých praktik průmyslového zemědělství); a

→ Omezení dopravních vzdáleností podporou regionálních hospodářských cyklů

Dohody o volném obchodu jsou na rozdíl od toho psány s cílem podporovat obchod se zbožím a službami bez velkého ohledu na důsledky pro životní prostředí. Externí náklady škod souvisejících s klimatem způsobené delšími dopravními vzdálenostmi, větším objemem obchodu, průmyslovým zemědělstvím nebo ničením místních ekonomik nejsou ve vyjednáváních o volném obchodu brány v potaz, nebo hrají jen podřadnou roli. Environmentální regulace, které obchod omezují, mohou obchodní vyjednávači svou činností v podstatě úplně zrušit.

Jakmile vstoupí dohoda jako CETA v platnost, vytvoří další rizika tím, že budou opatření k ochraně klimatu napadnuta jako nezákonné překážky obchodu. Podle článku McGladea a Ekinse (2015) by si omezení nárůstu průměrné globální teploty na 2 °C za předpokladu optimální ekonomické účinnosti vyžádalo, aby zůstala třetina všech zásob ropy, polovina zásob plynu a více než 80 procent zásob uhlí v zemi. V Kanadě je potřeba nechat nevyužitých 75 procent ropných zásob. Tyto vědecké poznatky jasně naznačují, že zvýšená těžba ropy z nekonvenčních zdrojů je v rozporu s cílem 2°C.² Při posuzování smlouvy CETA z hlediska klimatické politiky je tedy zásadní se ptát, jestli dohoda usnadní nebo ztíží pokusy o omezení budoucí těžby a využívání fosilních paliv.

Konečný text CETA klimatické změny téměř úplně ignoruje. Jen kapitola o obchodu a životním prostředí (kapitola 24) klimatickou politiku zmiňuje: Článek 24.9.1 zavazuje strany k podpoře obchodu s ekologickým zbožím a službami, a článek 24.12.1(e) se zasazuje o spolupráci v oblasti životního prostředí. Tato kapitola ale není vymahatelná procesem řešení sporů dohody CETA. Neobsahuje ani jasné záruky, které by dávaly ekologickým opatřením přednost před pravidly o přístupu na trh, liberalizaci nebo ochraně investic, nebo by je z jejich uplatňování vyjímaly. To, že dvě strany, podle svých slov tak odhodlané bojovat s klimatickými změnami, si nezajistily svou diskreční moc k regulaci v zájmu ochrany klimatu, je velká chyba. Místo toho CETA podřizuje ohleduplnost ke klimatu zájmům byznysu.

ANALÝZA KLÍČOVÝCH USTANOVENÍ

Ochrana investic pro energetické a těžářské korporace

Na rozdíl od neúplné a bezzubé kapitoly o životním prostředí jsou ustanovení o ochraně investorů v dohodě CETA výjimečně rozsáhlá a přímo vymahatelná mimo existující struktury soudní moci mechanismem řešení investičních sporů (ISDS, viz kapitola o investičních sporech). CETA umožní zahraničním investorům jedné strany právně napadnout vládní politiku, regulace nebo zákony, o kterých se domnívají, že porušují pravidla investiční kapitoly dohody. Tyto žaloby budou posuzovány placenými arbitry namísto řádných soudů. Pro příklad, v roce 2015 podal kanadský energetický obr TransCanada v rámci ISDS systému smlouvy NAFTA žalobu o 15 miliard amerických dolarů na vládu USA s tvrzením, že rozhodnutí zrušit stavbu ropovodu Keystone XL z dehtových písků v Albertě porušilo investorská práva společnosti.

Environmentální politika zůstává v dohodě CETA nechráněna před hrozbami takovýchto investičních arbitráží. Při povrchním zkoumání se může zdát, že článek 28.3.2 ochraňuje vládní opatření, která jsou považována za nutná k „ochraně života nebo zdraví lidí, zvířat a rostlin“ nebo „zachování živých i neživých vyčerpatelných přírodních zdrojů“, která nemohou být napadena v rámci doložek investiční kapitoly (týkajících se „řízení investic“ (oddíl B) a „nediskriminačního zacházení“ (oddíl C)). Ale článek 8.2.4 investiční kapitoly už ISDS vztahující se na porušení těchto oddílů obecně vylučuje. Vyjednávači smlouvy CETA mohli posílit výjimky v článku 28.3 tím, že by je vztáhli i na ustanovení o „ochraně investic“ v pododdílu 8-D investiční kapitoly, která jsou základem mnoha investičních arbitráží ohledně ekologických opatření. To, že tak neučinili, nám říká mnoho o tom,

² McGlade, Christophe; Ekins, Paul 2015: The geographical distribution of fossil fuels unused when limiting global warming to 2 °C, *Nature* 517, str. 187-190 (8. ledna 2015). doi:10.1038/nature14016

KAPITOLA O UDRŽITELNOSTI – JEN FÍKOVÝ LIST

Nelly Grotefendt, německá nevládní organizace Forum on Environment and Development

Obchodní politika EU byla ostře kritizována ze sociálního a environmentálního hlediska. EU odpověděla přidáním společensky uvědomělé právně nezávazné rétoriky do svých obchodních dohod, aniž by doopravdy změnila vlastní směr politiky nebo její právní dopad. Přestože CETA obsahuje povzbuzující formulace, účinně nechrání práva pracujících nebo životní prostředí nechrání, ani nezaručuje Kanadě a EU udržitelnost.

Kapitola CETA o Obchodu a udržitelném rozvoji (kapitola 22) je jen čtyři strany dlouhá a vyznačuje se opatrným jazykem. Kapitola obsahuje několik odkazů na nezávazné přístupy, bez jakýchkoli dalších povinností zakotvených v mezinárodním právu, které by strany zavazovaly k podpoře udržitelného rozvoje. Stejně jako u kapitoly o obchodu a životním prostředí je vymahatelnost kapitoly o udržitelném rozvoji omezena pouhými zbožnými přáními jako „dialog“, „podpora“, „dobrovolné osvědčené postupy“, „přezkum“, „sledování“, „posuzování“, „transparentnost“ a „veřejná účast“.

Ve svých cílech odkazuje kapitola o udržitelnosti na mezinárodní normy a prohlášení, bez vytváření jakýchkoli skutečných závazků. Například článek 22.1.1 říká „Strany uznávají, že hospodářský a sociální rozvoj a ochrana životního prostředí jsou vzájemně závislé a navzájem se posilující součásti udržitelného rozvoje, a opětovně potvrzují svůj závazek podporovat rozvoj mezinárodního obchodu tak, aby přispíval k cíli udržitelného rozvoje.“ Tato prohlášení nemají žádný právní základ; a v účinku jsou to pak jen prázdné právně nevymahatelné sliby vytvářející dojem, že dohoda myslí i na širší cíle udržitelného rozvoje.

Všechny mechanismy sporů, zahrnuté v kapitole 22, jsou naprosto dobrovolné. Žádné vlády nebo mezinárodní investoři nebudou podněcováni k podpoře udržitelné správy v zájmu obecného blaha. V nejlepším případě pobízí dohoda Kanadu a EU k zavedení „dobrovolných systémů týkajících se udržitelné výroby zboží a služeb“ a „rozvoji a využívání dobrovolných osvědčených postupů v oblasti sociální odpovědnosti podniků, jako jsou pokyny OECD pro nadnárodní podniky“ (článek 22.3.2).

jaké druhy investorů má CETA za cíl chránit a proti jakým opatřením veřejné politiky.

Vysoce problematický a neurčitý pojem „spravedlivé a rovné zacházení“ (SRZ) vytváří podstatný právní základ pro mnoho investičních arbitrží. Článek 8.10.4 dohody CETA („Zacházení s investory a se zahrnutými investicemi“) zaručuje, že v rozhodování, zda došlo k porušení SRZ, může investiční tribunál vzít v potaz, „zda strana s cílem přimět investora k provedení zahrnuté investice vydala vůči investorovi zvláštní prohláše-

ní, které vyvolalo oprávněné očekávání, na něž se investor spoléhal při rozhodování, zda učinit či zachovat zahrnutou investici, ale kterou strana následně zmařila.“

Takovýto jazyk hraje na ruku investorům v odvětví těžby fosilních paliv, vzhledem k tomu, že většina zemí užívá několikastupňový proces povolování a vydávání licencí na průzkum, využívání a těžbu surovin. Například odmítnutí dalšího povolení i přes počáteční souhlas se může stát předmětem investiční arbitráže (jak se tomu stalo

Foto: Grégory Tonon, flickr (Creative Commons license)

v El Salvadoru v případě zamítnutého zlatého dolu a v kanadské provincii Quebec po zavedení moratoria na hydraulické štěpení pod řekou St. Lawrence). Navíc pojmy „zvláštní prohlášení“ a „oprávněné očekávání“ nabízí k široký výklad. Vytváří-li například přátelský dopis ministru investorovi o možném projektu „oprávněné očekávání“ by bylo nakonec rozhodováno panelem třech arbitrů místo řádného legitimního soudu.

ISDS také může být využito k napadení ekologických opatření, pokud investor (např. nadnárodní ropná společnost) tvrdí, že byly jeho investice „nepřímo vyvlastněny“. Při posuzování, zda opatření představuje nepřímé vyvlastnění, musí být brán v potaz „rozsah, v jakém dané opatření nebo soubor opatření zasahuje do zjevných, přiměřených a z povahy investice vyplývajících očekávání“ (příloha 8A). Stejně jako stan-

dard SRZ bylo nepřímé vyvlastnění v minulosti citováno v mnoha případech ISDS jako důvod k odškodnění od vlád za jejich opatření spravující přírodní zdroje.

Vzhledem k tomu, že jsou podřízeny pravidlům o SRZ a nepřímém vyvlastnění, jsou investice do těžby fosilních paliv a energetické infrastruktury stále z velké části chráněny systémem ISDS. Článek 8.1 jasně říká, že „koncese [...] která se týká i vyhledávání, pěstování, těžby a využívání přírodních zdrojů“ se pro účely investičních arbitráží počítá jako zahrnutá investice. To znamená, že naléhavě potřebná klimatická politika, včetně pravidel pro zvyšování energetické účinnosti nebo snižování spotřeby energie, i opatření k omezení a vyřazování výroby energie založené na fosilních palivech, čelí riziku vyvolání sporu mezi investorem a státem. Protože opatření cílící ke snížení emisí skleníkových plynů mohou brzy

Foto: Joe Brusky, flickr (Creative Commons license)

učinit těžbu fosilních paliv finančně nevýhodnou, je zde jasné nebezpečí, že se těžbařské společnosti pokusí nahradit ztráty svých případných zisků investičními arbitrážemi, na úkor daňových poplatníků v Kanadě i EU.

Liberalizace služeb a veřejných zakázek

Služby jsou stále důležitější součástí energetického průmyslu s ohledem na dodávku zboží. Tím pádem představuje komplexní liberalizace služeb dohodou CETA další možnou překážku proaktivní klimatické politiky (viz kapitola o obchodu se službami).

Ustanovení o přístupu na trh v článku 9.6 kapitoly o přeshraničním obchodu se službami dohody CETA z velké části ruší testy hospodářské potřeby nebo kvantitativní omezení počtu poskytovatelů služeb v daném odvětví. Přestože přístup negativního seznamu dovoluje stranám vymezit výhrady pro stávající a budoucí regulační opat-

ření, je nejisté, zda tento přístup umožní trvalé omezení nebo zákaz služeb, které například nedodržují některé kritéria energetické účinnosti, nebo které závisí na fosilních palivech. Na kanadské straně jsou některé výhrady, zahrnuté do smlouvy kanadskými provinciemi a teritorií, dosti rozsáhlé. Na straně EU si podstatné výhrady vyměňuje jen Belgie, Bulharsko (se zákazem frakování), Kypr, Finsko, Francie, Malta, Nizozemí, Portugalsko a Slovenská republika.

Stejně tak, jako se přísná regulace společností poskytující služby v oblasti energetiky stává kvůli změnám klimatu důležitější, může i zadávání veřejných zakázek hrát roli v podpoře obnovitelných zdrojů. Vlády měly tradičně možnost při zadávání veřejných zakázek určovat kvalitativní požadavky bez ohledu na komerční zájmy (např. využívání čisté energie ve veřejných budovách). Článek 19.9.9 kapitoly o vládních zakázkách smlouvy CETA povoluje zahrnutí „vlastností z hlediska vlivu na životní prostředí“ do kritérií posuzovaných při udělování veřejných zakázek. Článek 19.14.5(a) ale vyžaduje, aby

byla zakázka udělena dodavateli, který podal „nejvýhodnější“ nabídku, což není dále definováno a mohlo by být použito k obejití dražších, ale ekologicky přívětivých nabídek. Zatímco je většina ustanovení dohody CETA o veřejných zakázkách velmi detailní, přesná definice této zásadní fráze chybí.

Podpora obnovitelné energetiky zdržena regulační spoluprací

Aby mohlo mezinárodní společenství dostát svých závazků v Pařížské dohodě, musí být drastické omezení výroby energie z fosilních paliv doplněno rychlým vývojem nových obnovitelných zdrojů energie. Také je potřeba ohromných investic a regulace k přebudování současných energetických sítí, aby se využití obnovitelných zdrojů propojilo s technologiemi na šetření energie a programy na energetickou účinnost.

V této souvislosti je velmi problematické, že kapitola o spolupráci v oblasti regulace smlouvy CETA (kapitola 21) pobízí obě strany k zvyšování konkurenceschopnosti kompatibilními „regulačními přístupy, které jsou z technologického hlediska neutrální“ (článek 21.3[d][iii][A]). Tento koncept neutrality v rámci energetického průmyslu přímo odporuje snahám podporovat čisté technologie a diskriminovat technologie, které škodí životnímu prostředí. Přestože strana nemusí spolupracovat na vývoji regulací, a může se z činností spolupráce stáhnout, „měla by být připravena vysvětlit druhé straně důvody svého rozhodnutí“ (viz kapitola o spolupráci v oblasti regulace).

Rozředění Směrnice o jakosti paliv EU

Poměrný nezájem Evropské komise na ochraně klimatu v jejích snahách podporovat obchod s fosilními palivy je zřejmý také v rozporech obklopující dohodu CETA a Směrnicí EU o jakosti paliv z roku 2009. V této směrnici, zavedené s cílem snížit emise CO₂ v dopravním sektoru o 6 %, byly různé druhy paliv klasifikovány v závislosti

na jejich míře emisí skleníkových plynů. Je dobré poznamenat, že studie Stanfordské univerzity, zadaná Evropskou komisí, zjistila, že emise ropy z kanadských dehtových písků jsou o 23 procent vyšší než emise z konvenčních nalezišť. Protože tato klasifikace by nejspíš negativně ovlivnila vývoz z kanadských dehtových písků, zahájila kanadská vláda v Evropě kampaň lobbojící proti návrhu:

Ministři a členové parlamentu navštěvovali bruselské kanceláře, najímali PR firmy a vyvinuli tajnou strategii lobbingu nazvanou „Celoevropská strategie pro obhajobu ropných písků“. Jen v prvních dvou letech zorganizovali Kanaďané v Evropě 110 lobbistických událostí – více než jednu za týden. Vědecké studie EU byly zpochybňovány na základě sporných zpráv, politici EU byli doprovázeni na jednostranná věcná šetření do Kanady a mezi konzervativními politiky zabývajícími se energetikou a evropskými zástupci průmyslu byli nalezeni ochotní partneři.³

Kanadská kampaň byla podporována obchodním zástupcem Spojených států (a hlavním vyjednavatelem TTIP) Michaellem Fromanem, stejně jako nadnárodními ropnými korporacemi jako BP a Shell.⁴

Zčásti kvůli tomuto vnějšímu nátlaku oslabil Evropská komise svou zaváděnou legislativu a v konečném důsledku tak vytvořila bezzubou směrnici. Přestože jsou v příloze směrnice tabulky pro výpočet pro různé druhy ropy zahrnuté, není již vyžadováno deklarovat původ ropy.⁵ Výbor pro životní

3 Pötter, Bernhard 2014: Freier Markt für dreckiges Öl, taz 06.10.14, původní německý text: „Minister und Abgeordnete besuchten die Brüsseler Büros, heuerten PR-Firmen an und entwarfen eine geheime Lobbystrategie namens ‘Pan European Oil Sands Advocacy Plan’. Allein in den ersten zwei Jahren organisierten die Kanadier 110 Lobbyveranstaltungen in Europa, mehr als eine pro Woche. Sie stellten mit zweifelhaften Gutachten die wissenschaftlichen Studien der EU infrage, flogen EU-Politiker zu einseitigen Informationsbesuchen nach Kanada und fanden unter konservativen Energiepolitikern und europäischen Industrievertretern willige Partner“

4 Van Beek, Bas a spol. 2015: Freihandel. TTIP ist schon Realität, ZEIT Online 29.05.15. Staženo z <http://www.zeit.de/wirtschaft/2015-05/ttip-ceta-kosten> 29.05.15.

5 Pötter, Bernhard 2014

prostředí Evropského parlamentu a těsná většina europoslanců (337 proti 325) byli v prosinci roku 2014 proti takovémuto zřetření směrnice, ale jelikož nebylo dosaženo požadované kvalifikované většiny, 376 hlasů, změna stejně prošla.

ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Ve své současné podobě je CETA několik tisíc stran dlouhým seznamem toho, co vlády nemohou v zasahování do obchodu dělat. Jak bylo probráno, ztíží kapitoly dohody o investicích, přeshraničním obchodě se službami, regulační spolupráci a veřejných zakázkách vládám vyřazování fosilních paliv nebo podporování a vývoj alternativních zdrojů energie. Kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji a obchodu a životním prostředí jsou především rétorické. Z hlediska klimatické politiky by tedy CETA byla, slabě řečeno, velkou překážkou.

Vlády si musí zachovat přiměřenou regulační pružnost, aby mohly klimatické krizi čelit tváří v tvář. Aby se tak stalo, musí být dohoda významně změněna minimálně ve dvou ohledech. Za prvé musí být úplně vyjmuta investiční kapitola a proces ISDS. Skromné procedurální reformy a vyhlídka Systému investičních soudů (viz kapitola o ISDS) nejdou na ochranu veřejné politiky, včetně silných opatření na ochranu životního prostředí, před korporátními žalobami mimo soudní systém dostatečně daleko. Za druhé by měla CETA obsahovat jasné formulace chránící a podporující klimatickou politiku, včetně regulací zaváděných ve snaze zvýšit podíl obnovitelné energie, snížit spotřebu energie a zvýšit energetickou účinnost, cílící na dodržení závazků Pařížské dohody, omezit emise skleníkových plynů.

Naléhavost klimatické krize znamená, že musíme opustit časy zavazujících obchodních pravidel a pouze dobrovolných ekologických povinností a obrátit tuto logiku vzhůru nohama tak, aby byl podporován udržitelný obchod a upřednostňována environmentální regulace.

Práva pracujících

*Angela Pfister, Rakouská federace odborových organizací
Éva Dessewffy, Rakouská komora práce*

Práva pracujících, včetně práva na zakládání odborů a práva na kolektivní vyjednávání, přispívají k společenskému a hospodářskému rozvoji tím, že zvyšují průměrné platy, zmenšují nerovnost příjmů a snižují nezaměstnanost.¹ Důležitost práv pracujících pro světovou prosperitu a spravedlnost práce se odráží v základních pracovních standardech Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization, ILO), jejímiž členy je 187 zemí.

V globalizované tržní ekonomice je ochrana pracovních standardů mezinárodními dohodami jako ILO nezbytná k tomu, aby se zabránilo regulatornímu „závodu ke dnu“. Bez mezinárodních standardů mohou být země v rámci soupeření o zahraniční investice tlačeny k oslabení práv pracujících. Historicky měla soutěž o zahraniční investice přesně takový negativní dopad.²

Nastavením pravidel pro obchod a investice mezi stranami by mohly dohody jako CETA hrát zásadní roli v ochraně práv pracujících. Obchodní dohody jsou obzvláště důležité, protože jsou často snáze vymahatelné než multilaterální úmluvy, které jsou vytvářeny a přijímány ILO. K zajištění společného prostoru pro spravedlivý obchod mezi zeměmi musí nové obchodní dohody

Foto: peoplesworld, flickr (Creative Commons license)

obsahovat silná a závazná pravidla o minimálních pracovních standardech.

Proponenti dohody CETA tvrdí, že smlouva vytváří pro EU a Kanadu silné pracovní standardy, ale jejich ochrana v textu je velmi slabá. Na rozdíl od minulých obchodních dohod EU CETA neobsahuje doložku prohlašující, že je respekt k lidským právům pro dohodu podstatný.³ Nejen to, kapitola o práci v dohodě CETA (kapitola 23) nepřináší žádná závazná a vymahatelná ustanovení o práci, která by zajistila, že budou minimální standardy ILO zaváděny

¹ "Unions and Collective Bargaining: Economic Effects in a Global Environment", World Bank, Washington, 2003 (<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/15241>).

² Ronald B. Davies and Krishna Chaitanya Vadlamannati, "A Race to the Bottom in Labour Standards? An Empirical Investigation", Journal of Development Economics, vol. 103 (červenec 2013): str. 1-14.

³ Pro srovnání viz například "Chapter 1: Essential Elements" v dohodě o volném obchodu mezi EU a Kolumbií a Peru z roku 2012 (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/march/tradoc_147704.pdf).

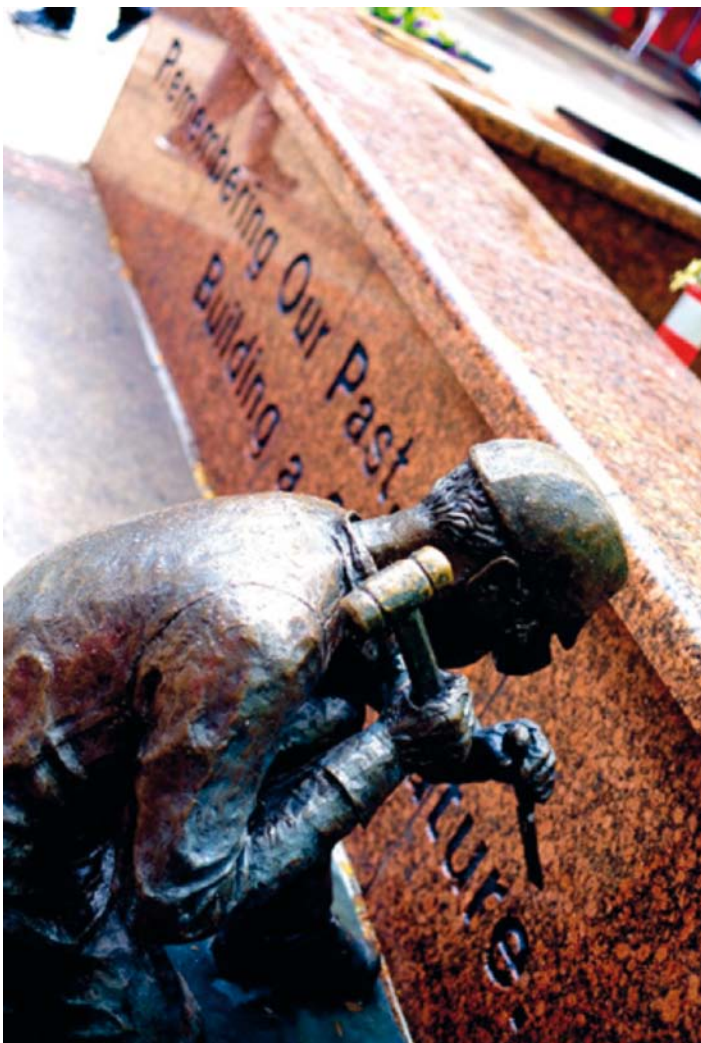

Foto: Jamie McCaffrey, flickr (Creative Commons license)

a dodržovány. Vybízí pouze strany ke snahám o vyšší pracovní standardy. Priority vyjednávačů jsou dostatečně zřejmé z toho, že kapitola o pracovních standardech je vyjmuta z mechanismu řešení sporů.

Celkově vzato CETA pracovní standardy v EU a Kanadě nezlepší, a může je dokonce vystavit riziku. Otevíráním obchodu mezi jurisdikcemi s různými pracovními standardy bez nastavení laťky k nejvyššímu společnému jmenovateli může CETA zvýšit tlak na zhoršování pracovních podmínek na obou stranách Atlantiku. CETA navíc umožňuje zaměstnavatelům přesun investic tam, kde jsou pracovní standardy nejnižší nebo dokonce napadat nové regulace, které by mohly zasáhnout jejich investice v EU a Kanadě.

KLÍČOVÁ USTANOVENÍ

Žádná povinnost ratifikovat chybějící standardy ILO

Osm ze 190 úmluv ILO je označováno za základní pracovní úmluvy a všechny členské státy ILO jsou vybízeny k jejich ratifikaci, zavedení a dodržování. Kanada však neratifikovala Úmluvu o provádění zásad práva organizovat se a kolektivně vyjednávat (č. 98) ani Úmluvu o minimálním věku pro přijetí do zaměstnání (č. 138). Zatímco ratifikace úmluvy o minimálním věku je očekávána brzy, diskuze o ratifikaci úmluvy o kolektivním vyjednávání dosud trvají.

Ambice ustanovení o právech pracujících neodpovídají úrovni současného vývoje v Kanadě a členských státech EU. Nejdále, ale bez právní závaznosti a deklaratorně, CETA zachází v článku 23.3(4), kde vyzývá strany k „vynaložení neutuchajícího a soustavného úsilí o ratifikaci základních úmluv ILO, pokud tak již neučinily.“

CETA dále neobsahuje žádné návrhy na ratifikaci, zavedení a přijetí Úmluvy o bezpečnosti a zdraví pracovníků a pracovním prostředí (č. 155), žádné z „prioritních“ úmluv (např. č. 81 a č. 129 o inspekci práce, č. 122 o politice zaměstnanosti a č. 144 o mezinárodním jednání) ani úmluv ILO o pracovní mobilitě a ochraně migrujících pracovníků (č. 97 a č. 143). CETA k ratifikaci těch mnoha úmluv, které členské státy EU a Kanada ještě neratifikovaly, ve skutečnosti nijak nepřispěje. Je třeba poznamenat, že dvanáct členských států EU stejně jako Kanada ještě neratifikovalo důležitou úmluvu o bezpečnosti a zdraví pracovníků.⁴

CETA je ve vymáhání práv pracujících pouhým „bezzubým tygrem“

Ustanovení v kapitole o práci dohody CETA nemohou být účinně vymáhány. Na rozdíl

⁴ Rakousko, Bulharsko, Estonsko, Francie, Německo, Řecko, Itálie, Litva, Malta, Polsko, Rumunsko a Spojené království ještě úmluvu ILO č. 155 neratifikovalo.

SPOLEČNÉ PROHLÁŠENÍ prezidentů Kanadského kongresu práce (CLC), Hassana Yussuffa, a Německé konfederace odborových svazů (DGB), Reinera Hoffmanna, ve věci konečného textu Komplexní hospodářské a obchodní dohody mezi EU a Kanadou (CETA)

Ve světle dokončení procesu právního čištění textu CETA chceme my, prezidenti CLC a DGB, znovu posílit naši pevnou víru, že to, co lidé na obou stranách Atlantiku potřebují, jsou spravedlivé obchodní dohody. Přístup na trh pro zahraniční firmy nesmí být dosažen na úkor pracujících!

Tímto vyzýváme federální vlády svých příslušných zemí, Kanady a Německa:

- odvolat Komplexní hospodářskou a obchodní dohodu mezi EU a Kanadou (CETA) v současné podobě;
- pracovat na obnovení vyjednávání mezi Kanadou a EU s cílem přetvořit CETA na dohodu o spravedlivém obchodu, která plně uznává a podporuje práva pracujících a jejich touhy po důstojné práci a důstojných životech; chrání životní prostředí a světové klima, a která staví zájmy spotřebitelů nad zájmy korporací.

V současném rozsahu CETA nesplňuje nic z výše uvedeného, právě naopak. CETA je tím důležitější, že slouží jako předloha pro Transatlantické obchodní a investiční partnerství (TTIP) mezi USA a EU.

My, vůdci odborových svazů jsme obzvlášť znepokojeni tím, že:

- CETA nedostatečně chrání veřejné služby. Naše požadavky na zahrnutí rozsáhlé výjimky, která vylučuje veřejné služby také z pravidel ochrany investic nebyly splněny. Co víc, při liberalizaci služeb CETA využívá přístup negativního seznamu a obsahuje "západkovou doložku", což obojí dláždí cestu k liberalizaci více odvětví bez možnosti jejich návratu do rukou veřejnosti. Toto musí být odmítnuto a nahrazeno pozitivním seznamem, který jasně definuje oblasti a odvětví, které jsou liberalizaci otevřené;
- CETA obsahuje problematickou kapitolu o ochraně investic spolu se zvláštními právy investorů žalovat státy (Systém investičních soudů – ICS), která musí být vyřazena;
- ustanovení o právu regulovat v CETA nemá žádný právní dopad. Nezaručuje dostatečnou ochranu regulací ve veřejném zájmu před stížnostmi investorů;
- CETA neobsahuje účinně vymahatelná pravidla na ochranu a zlepšení práv pracujících a zaměstnanců, kapitola O obchodu a práci nezahrnuje žádné sankce za porušování práv pracujících;
- CETA neobsahuje žádná pravidla podřízení přeshraniční zadávání veřejných zakázek dohodám o kolektivním vyjednávání nebo standardům výkonu jako požadavku na vytváření místních pracovních míst: povolení bez těchto prvků by měla být zahrnuta.

Canadian Labour Congress
Congrès du travail du Canada

Foto: Kat Northern Lights Man, flickr (Creative Commons license)

mechanismus vymáhání je bezzubý. Nejsou zde žádné pokuty, žádné penalizace a žádná možnost odvetného opatření nebo možnost vymáhání. I pokud panel expertů rozhodne, že strana porušila své závazky ohledně práv pracujících, strany (a zaměstnavatelé) mohou doporučení panelu prostě ignorovat.

Obzvláště ve srovnání s mocným mechanismem řešení investičních sporů je kapitola o práci dohody CETA smutnou připomínkou druhořadého postavení práv a ochrany pracujících. Aby mohlo docházet ke spravedlivému obchodu, měly by být práva pracujících v obchodních dohodách plně vymahatelná a jejich nedodržování by mělo být trestáno. CETA bohužel tyto minimální požadavky nesplňuje.

od závazného systému investičních soudů, nastaveného na ochranu zahraničních investorů, se mechanismus dodržování kapitoly o práci v reakci na porušování práv pracujících spoléhá na nezávazný proces spolupráce, dialogu a doporučení.

Mechanismus dohledu nad dodržováním má dvě hlavní fáze. Nejprve může strana ohledně údajného porušení kapitoly o práci požádat jinou stranu o konzultaci (článek 23.9). Strany mohou v této fázi žádat radu od Smíšeného výboru pro obchod a udržitelný rozvoj CETA nebo odborových organizací, asociací průmyslu, mezinárodních organizací jako ILO a jiných zúčastněných stran.

Pokud není výsledek konzultace pro jednu ze stran přijatelný, může být na prozkoumání věci vytvořen panel odborníků (článek 23.10). Panel může vydat zprávu a doporučit řešení sporu. Na rozdíl od ustanovení o řešení obecných sporů (kapitola 29), nebo systému řešení sporů mezi investorem a státem (kapitola 8), postup panelu expertů zde končí a závěry jeho panelu nemají žádnou právní váhu.

Krátce řečeno, kromě vyvolávání konzultací jsou závazky kapitoly prázdné a její

Nebezpečí pro Kanadu

Scott Sinclair a Hadrian Mertins-Kirkwood, CCPA

Stejně jako velká část Evropy byla Kanada v minulých desetiletích představována neoliberální ortodoxií, která dává přednost privatizaci veřejných služeb, škrtům a dohodám o volném obchodu, které vytunelovaly výrobní odvětví a ztížily vládám alternativní cesty hospodářského vývoje a vytváření pracovních míst. Z těchto dohod je pro Kanadu nejdůležitější Severoamerická dohoda o volném obchodu (North American Free Trade Agreement, NAFTA), která vstoupila v platnost v roce 1994 a obsahuje rannou verzi procesu řešení sporů mezi investorem a státem (investor-state dispute settlement, ISDS). V rámci dohody NAFTA zakusila Kanada tlak na snížení svých standardů bezpečnosti potravin a ochrany spotřebitelů, ostrý propad podílu výrobků vysoké hodnoty na svém vývozu a neochotu federální vlády a provinčních správ zavádět nové veřejné služby nebo opatření na ochranu životního prostředí, zčásti kvůli obavám z arbitráží od amerických korporací.

Pro Kanaďany je CETA do jisté míry pokračováním a prohloubením modelu NAFTA. Ale tato údajně „zlatý standard“ dohod obsahuje také ochrany pro investory a omezení pro vládní regulační schopnosti, které jdou dál, než předchozí kanadské dohody o volném obchodu, včetně NAFTA. Tato nevídaná investorská práva podkopou vládní suverenitu a flexibilitu politiky na obou stranách Atlantiku, s nepříznivými následky pro evropské a kanadské veřejné služby, práva pracujících, ochranu životního prostředí, a jiná vládní opatření zaváděna ve veřejném zájmu. Zároveň s tím Kanada udělala jednostranné ústupky

Foto: Mike Beauregard, flickr (Creative Commons license)

v některých oblastech, jako ochrana duševního vlastnictví léčiv, zadávání zakázek místními vládami, dočasný vstup do země a řízení zemědělské nabídky, které budou mít výrazně nepříznivé dopady. Kanaďané také přinášejí jedinečný pohled na otázky investičních sporů a práva původních obyvatel.

Foto: Techniker Krankenkasse, flickr (Creative Commons license)

PRÁVA DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ V OBLASTI LÉČIV

Kanaďané už teď platí za léky na předpis více, než spotřebitelé ve většině ostatních rozvinutých zemí.¹ To je z velké části kvůli režimu duševního vlastnictví, který je výjimečně příznivý pro držitele patentů léčiv a výrobce značkových farmaceutik. CETA je pro Kanadu zvláště problematická, protože od vlád vyžaduje jednostranné změny regulace patentů, které vyženou ceny léčiv ještě výše.

Kanaďští vyjednavací úspěšně odolali požadavkům EU na prodloužení kanadské doby ochrany dat na deset let, ale souhlasili s upevněním současné úrovně, která je

na mezinárodních poměry vysoká.² Navíc si CETA vyžádá dvě velké změny kanadského práva. Zaprvé musí Kanada přijmout systém prodloužení patentů, který by výrobcům značkových farmaceutik poskytl až o dva roky delší výhradní práva na trhu. Zadruhé musí Kanada poskytnout výrobcům značkových léčiv právo na odvolání v případech vazby na patent, což by mohlo zbrzdit proces povolování generik až o osmnáct měsíců.³

Dohromady tato pravidla v Kanadě prodlouží dobu ochrany monopolu pro dražší značková léčiva a oddálí přístupnost levnějších generik na trhu. Předpokládá se, že nová farmaceutická pravidla dohody CETA po vstupu v platnost navýší kanadské ceny

¹ Kanada se umísťuje na 4. místě mezi zeměmi OECD ve výdajích za léky na hlavu. Viz Organisation for Economic Co-operation and Development, "Health resources: Pharmaceutical spending", OECD Data, 2016 (<https://data.oecd.org/healthres/pharmaceutical-spending.htm>).

² Ochrana dat se týká dat podaných kanadskému ministerstvu zdravotnictví farmaceutickou společností shánějící povolení na nová léčiva za účelem prokázání, že je lék bezpečný a účinný. Současná doba ochrany dat je v Kanadě osm let (+6 měsíců na dětská léčiva).

³ Opatření ohledně vazeb na patent vyžadující, aby tvůrci regulací ve zdravotnictví potvrdili, že vypršely všechny patenty související se značkovým výrobkem před tím, než bude uděleno povolení k distribuci generika, jsou v EU zakázána.

léčiv nejméně o 850 milionů ročně (583 milionů €) – sedm procent současných výdajů za patentované léky.⁴

Shodou okolností je to podobné částce (600 milionů €), kterou by mohli kanadští spotřebitelé potenciálně ušetřit na levnějším zboží dováženém z EU (pokud dovozci i prodejci přenesou všechna snížení cel na své prodejní ceny).⁵ Jinými slovy se náklady vyplývající z pravidel duševního vlastnictví CETA vyruší s možným užtkem, který by mohlo kanadským spotřebitelům přinést zrušení cel.

VEŘEJNÉ ZAKÁZKY

CETA ovlivní zadávání veřejných zakázek na zboží i služby v EU i v Kanadě hned několika způsoby. Stejně jako u farmaceutických patentů udělala ale Kanada v dohodě několik jednostranných ústupků, které mohou mít značné dopady. Nejdůležitější je, že se pravidla pro veřejné zakázky poprvé v kanadské dohodě o volném obchodu vztahují na kanadské obecní a provinční vlády.⁶ Předchozí kanadské dohody se z většiny omezovaly na federální orgány.

Podle dohody CETA bude nyní mnoho kanadským orgánům nižší úrovně zamezeno upřednostňovat místní dodavatele nebo nastavovat požadavky na místní obsah při zadávání zakázek – dva důležité nástroje

hospodářského vývoje, které má v současnosti mnoho vlád k dispozici. CETA garantuje společností z EU nejen nediskriminační, ale také bezpodmínečný přístup na kanadský trh s veřejnými zakázkami. Podle CETA nemohou kanadské zadávací orgány požadovat, aby dodavatelé z EU pozitivně přispívali k místnímu hospodářskému rozvoji – i pokud by takové podmínky platily stejně pro kanadské i evropské společnosti.

DOČASNÝ POBYT ZAMĚSTNANCŮ

Kapitola dohody CETA o dočasném pobytu obsahuje ustanovení, která povolí určitým kategoriím pracujících pohybovat se mezi Kanadou a EU bez toho, aniž by prošly obvyklým imigračním procesem. Pro pracující pokryté těmito ustanoveními jsou zakázány testy hospodářské potřeby. To znamená, že státy nemohou podle CETA omezovat příliv přistěhovajících se pracujících ani v oblastech, kde je vysoká nezaměstnanost nebo kde jsou k dispozici místní pracující.⁷

Důležité je, že tato ustanovení v kapitole o dočasném vstupu „nemají přímý účinek a přímo nezakládají práva fyzických nebo právnických osob.“⁸ Jinými slovy je právo na dočasný vstup vlastně právem zaměstnavatelů přesunovat pracující přes hranice nebo najímat nové zaměstnance mezinárodně. Na rozdíl od volného pohybu pracujících napříč evropskými hranicemi, který je jednou ze čtyř základních svobod EU, nejsou ustanovení o mobilitě práce v CETA zamýšleny jako příležitost k poskytnutí ochrany pracujícím samotným. Nenabízí například pro dočasné pracující žádnou cestu k trvalému pobytu nebo imigraci.

⁴ Joel Lexchin & Marc-André Gagnon, “CETA and Pharmaceuticals: Impact of the trade agreement between Europe and Canada on the costs of patented drugs”, Trade and Investment Series Briefing Paper, Canadian Centre for Policy Alternatives, říjen 2013 (<https://www.policyalternatives.ca/publications/reports/ceta-and-pharmaceuticals>).

⁵ V červnu roku 2016 odhadovala Evropská komise, že evropské vývozci ušetří na clech 470 milionů eur, neboli přibližně 680 milionů kanadských dolarů (což by mohlo být přeneseno i na kanadské spotřebitele). Z nejistých důvodů bylo toto číslo někdy v průběhu července 2016 změněno na 600 milionů. Viz “In Focus: Comprehensive Economic and Trade Agreement”, Evropská komise, naposledy upraveno 2. července 2016 (<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/>); viz <https://web.archive.org/web/20160502152518/http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/> pro data k červenci 2016.

⁶ V únoru roku 2010 upravila Kanada své závazky WTO ohledně veřejných zakázek tak, aby obsahovaly orgány provinčních vlád podle rozhodnutí provincií, ale to neobsahuje obecní vlády ani širší sektor obcí, univerzit, školských rad a nemocnic (tzv. MUSH).

⁷ Hadrian Mertins-Kirkwood, “Temporary Entry”, v Making Sense of the CETA: An analysis of the final text of the Canada–European Union Comprehensive Economic and Trade Agreement, eds. Scott Sinclair, Stuart Trew and Hadrian Mertins-Kirkwood, září 2014 (<https://www.policyalternatives.ca/publications/reports/making-sense-ceta/>).

⁸ CETA, příloha 10-E(7)

Foto: UW Health, flickr (Creative Commons license)

Vzhledem k tomu, že EU už volný pohyb pracujících interně povoluje, je možný dopad kanadských pracujících na trh práce EU omezený. V Kanadě by ale zaměstnavatelé určovaní přílivem pracujících mohli být dosti narušující. Pokud nemohou kanadské vlády regulovat počet pracujících vstupujících do země, budou mít zaměstnavatelé možnost snižovat platy (a zvyšovat nezaměstnanost) najímáním prekarizovaných pracovníků ze zahraničí místo zaměstnávání a trénování místních pracujících.

ŘÍZENÍ NABÍDKY V ZEMĚDĚLSTVÍ

Kanada ve svém mlékařském, vaječném a drůbežářském průmyslu využívá systém řízení nabídky, aby zajistila stabilní a přijatelné ceny pro spotřebitele a důstojné a stabilní příjmy pro zemědělce. Tento systém izoluje kanadské zemědělské trhy od výkyvů mezinárodních cen potravin, což jistí kanadskou potravinovou bezpečnost a podporuje vesnické komunity, ve kterých zemědělci žijí a pracují. Na rozdíl od mnoha jiných zemí neposkytuje Kanada odvětvím, ve kterých řídí nabídku, žádné přímé dotace.

Evropští výrobci sýrů už teď mohou do Kanady bezcelně vyvážet 13 608 tun sýra za rok. CETA tuto hranici postupně zvýší o 18 500 tun. Poté, co vstoupí CETA plně v platnost, dá evropským vývozcům sýra bezcelní přístup k devíti procentům kanadského trhu se sýrem.⁹ Nová možnost vstupu nabízená evropským výrobcům (často dotovaným) vytlačí kanadské sýraře a bude zátěží pro systém řízení nabídky. Farmy dodávající mléko kanadským výrobcům sýra budou také zasaženy. Nová pravidla povedou k snížení příjmů farem a oslabení vesnických komunit.¹⁰

ZKUŠENOST KANADY S ISDS

Řešení sporů mezi investorem a státem (Investor-State Dispute Settlement, ISDS) je pro mnohé občany EU a Kanady nejdůležitější otázkou. Tím, že investorům poskytuje zvláštní, kvazi-soudní mechanismus k napadání vládních opatření, nahlašává systém ISDS demokratickou správu a umisťuje zahraniční obchodní zájmy nad domácí veřejný zájem. Navrhovaný Systém investičních soudů (Investor Court System, ICS) v dohodě CETA obsahuje procedurální vylepšení oproti ISDS, ale rozsáhlá ochrana nabízená zahraničním investorům je v podstatě stejná.

Kanaďani jsou na nebezpečí investiční arbitráže obzvláště citliví, jelikož je Kanada jednou z nejžalovanějších rozvinutých zemí na světě. V rámci dohody NAFTA čelila Kanada nejméně 39 arbitrážím od zahraničních investorů a vyplatila odškodné větší než 190 milionů dolarů (130 milionů €). Zahraniční (především američtí) investoři si v probíhajících řízeních nárokují další miliardy.¹¹

⁹ National Farmers Union, Agricultural Impacts of CETA: Submission to the House of Commons Standing Committee on Agriculture and Agri-food, 5. prosinec 2014 (<http://www.nfu.ca/story/agricultural-impacts-ceta>).

¹⁰ V nevysloveném uznání dlouhodobé hrozby, kterou CETA představuje domácímu mlékařskému průmyslu, slíbila kanadská vláda poskytnout mlékárníkům miliardy dolarů jako kompenzaci. Na detailech tohoto odškodnění se ale pořád pracuje.

¹¹ Scott Sinclair, NAFTA Chapter 11 Investor-State Disputes to

Foto: txmx 2, flickr (Creative Commons license)

Mnoho z případů, v nichž bylo rozhodnuto proti Kanadě (nebo kde došlo k vyrovnání ve prospěch investora), se týkalo napadení opatření souvisejících s veřejným zdravím nebo životním prostředím. Například v roce 2015 úspěšně žalovala americká těžařská společnost rozhodnutí kanadské komise pro přezkoumání životního prostředí zamezit stavbě navrhovaného lomu v ekologicky citlivé oblasti. Arbitr, který s rozhodnutím nesouhlasil, ale byl přehlasován dvěma zbylými členy panelu, nazval tento rozsudek „obrovským krokem zpět“ v ochraně životního prostředí v Kanadě.¹²

Něco přes čtvrtinu přímých zahraničních investic v Kanadě pochází z EU, a evropští investoři jsou zodpovědní za polovinu všech případů ISDS na světě.¹³ V rámci smlouvy

CETA budou kanadská federální, provinční a obecní vládní opatření vystavena investičním arbitrážím od této velké a vysoce svárlivé skupiny nadnárodních korporací a soukromých investorů. Kanadští i američtí investoři budou zatím moci používat Kanadu jako stupínek k žalobám v systému ISDS proti evropským vládním opatřením.¹⁴

PRÁVA PŮVODNÍCH OBYVATEL

Původní obyvatelé Kanady mají s kanadským státem, mírně řečeno, problémový vztah.¹⁵ Kromě jiných vážných problémů federální vláda často podporuje těžbu přírodních zdrojů na územích tradičně

January 1, 2015, Canadian Centre for Policy Alternatives, leden 2015 (<https://www.policyalternatives.ca/publications/reports/nafta-chapter-11-investor-state-disputes-january-1-2015>).

12 Donald McRae citován v: Shawn McCarthy, “NAFTA ruling in Nova Scotia quarry case sparks fears for future settlements”, The Globe and Mail, 24. března 2015 (<http://www.theglobeandmail.com/report-on-business/nafta-ruling-against-canada-sparks-fears-over-future-dispute-settlements/article23603613/>).

13 Delegation of the European Union to Canada, “EU-Canada Economic and Trade Relations”, 2016 (http://eeas.europa.eu/delegations/canada/eu_canada/trade_relation/index_en.htm). UNCTAD, “Investor-State Dispute Settlement:

Review of Developments in 2015”, červen 2016 (<http://investmentpolicyhub.unctad.org/Publications/Details/144>).

14 Pia Eberhardt, Blair Redlin, a Cecile Toubeau, “Trading Away Democracy: How CETA’s Investor Protection Rules Threaten the Public Good in Canada and the EU”, listopad 2014 (<https://www.policyalternatives.ca/publications/reports/trading-away-democracy>).

15 V roce 2015 vydal Výbor OSN pro lidská práva přes deset doporučení právních změn v Kanadě s ohledem na její zacházení s Inuity, Prvními národy a Métisy. Viz tiskové prohlášení smíšené asociace občanské společnosti a původních obyvatel (<http://www.amnesty.ca/news/public-statements/joint-press-release/un-human-rights-report-shows-that-canada-is-failing>).

a právně ovládaných původními národy bez toho, aniž by je řádně požádala o souhlas. V odpovědi na to se někteří původní obyvatelé uchýlili kvůli ochraně svých území k právním sporům. Haidové v Britské Kolumbii jsou například jedni z několika Prvních národů, které úspěšně soudně napadly federálně schválený projekt ropovodu, který by přes jejich teritoria odváděl ropu z dehtových písků v Albertě.¹⁶

Poskytnutím vyjímečné ochrany zahraničním investorům v dohodě CETA Kanada dále naruší práva původních obyvatel. Obzvláště korporace zabývající se přírodními zdroji budou teď mít další soubor práv, který mohou využít ve sporech o využití pozemků. Skrz žaloby ISDS může být Kanada tlačena k tomu, aby se postavila na stranu zahraničních investorů proti původním obyvatelům, nebo donucena platit odškodné. Přestože si Kanada v dohodě CETA vyjednala obsáhlou výhradu pro domorodé otázky, nezabránilo by to zahraničním investorům v žádostech o odškodnění za údajné vyvlastnění nebo porušení spravedlivého a rovného zacházení v případech týkajících se práv původních obyvatel.

To, že Kanada nedávno přijala Deklaraci OSN o právech původního obyvatelstva, vznáší další otázky. Deklarace mimo jiné vyžaduje, aby vlády obdržely „svobodný, předem udělený a informovaný souhlas“ domorodých obyvatel před přijetím opatření, která se jich týkají, což kanadské vlády téměř jistě během vyjednávání o CETA neudělaly.¹⁷

16 Geordon Omand, "Northern Gateway pipeline approval stymied after court quashes approval", The Canadian Press, 30. červen 2016 (<http://www.stthomastimesjournal.com/2016/06/30/northern-gateway-pipeline-approval-stymied-after-court-quashes-approval-4>).

17 Viz článek 19 (o. 8) v United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, United Nations, březen 2008 (http://www.un.org/esa/socdev/unpfi/documents/DRIPS_en.pdf).

Ratifikace CETA v Kanadě a Evropě: několik příležitostí ke zpochybnění dohody

Michael Efler, More Democracy e.V., Německo

Vyjednávání o dohodě CETA byla zahájena v roce 2009 a ukončena krátce před představením konečné anglické verze textu CETA v únoru roku 2016. 5. července 2016 předala Evropská komise konečný text dohody (přeložený do všech oficiálních jazyků EU) Radě Evropské unie, kde se scházejí ministři všech zemí EU, aby přijímali zákony a koordinovali politiku. Komise navrhuje podepsat a uzavřít CETA jako „smíšenou“ dohodu. To znamená, že každý stát EU musí schválit ty části smlouvy, které spadají mimo pravomoc EU.

SCHVÁLENÍ RADOU EU

Na podzim roku 2016 se Rada rozhodla, že souhlasí s podpisem dohody. Jednohlasný souhlas vyžaduje, že návrh smlouvy může jakýkoli členský stát vetovat. To by si vyžadovalo buď výslovné „ne“ na setkání nebo nepřítomnost představitele státu. Zdržení se hlasování nestačí na to, aby zabránilo schválení. K polovině roku 2016 si nebyly Belgie, Slovinsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Bulharsko a Rakousko jisté, zda se smlouvou budou souhlasit.

Kromě schválení podepsané dohody rozhodla na konci roku 2016 Rada EU i o tom, zda by měla být dohoda předběžně platná na úrovni EU i před tím, než jí schválí národní parlamenty. Toto rozhodnutí bylo

Foto: Mehr Demokratie e. V., flickr (Creative Commons license)

většinou státu přijato. Najdeme ale i kritické hlasy, které buď mají zásadní problémy s textem CETA (Rakousko), nebo alespoň chtějí, aby nejprve došlo k diskuzi v národních parlamentech (Nizozemí, Lucembursko a Německo).

Rozsah možného prozatímního uplatnění je také sporný. V červenci roku 2016 navrhla Evropská komise uplatnit celou dohodu prozatímně, ale některé členské státy chtějí alespoň vyjmout ustanovení CETA o ochraně investic a řešení sporů mezi investorem a státem (ISDS).

KANADSKÝ PROCES RATIFIKACE CETA

Hadrian Mertins-Kirkwood, CCPA

V Kanadě se ratifikace dohody o volném obchodu odehrává ve třech fázích.¹ V první řadě podepíše dohodu premiér spolu s hlavou státu druhé strany, v tomto případě předsedou Evropské komise, což potvrdí, že jsou vyjednávání u konce a znění textu je konečné. Zadruhé, vláda představí legislativu v dolní sněmovně kanadského parlamentu, aby mohlo dojít k ratifikaci a zavedení dohody. Je zvykem, že mají poslanci alespoň 21 dní na debaty o textu při jeho druhém čtení, po kterém je legislativa poslána mezinárodnímu výboru pro obchod k dalšímu zkoumání. V závislosti na zprávě tohoto výboru pak musí poslanci při hlasování u třetího čtení podat návrh, zda má vláda dohodu ratifikovat nebo ne. Toto doporučení není právně závazné, jelikož je ratifikace v konečném důsledku rozhodnutím federální vlády.

Ve třetí fázi by prováděcí předpisy dohody CETA putovaly do Senátu, kde proběhne další debata a hlasování. Jen poté, co byla dohoda o volném obchodu podepsána, ratifikována a přijata jako součást kanadského práva, může dohoda vstoupit v platnost, a to k datu dohodnutému s druhou stranou. Prováděcí předpisy zajišťují, že jsou zákony země v souladu s podmínkami dohody, a že má dohoda právní záštitu. Vzhledem k tomu, že CETA zasahuje do mnoha témat spadajících do jurisdikce provincií, budou všechny provincie a území muset učinit kroky, ne nutně legislativní cestou, k implementaci dohody v oblasti svého působení.

Není jasné, s jakým politickým odporem se kanadská vláda při procesu ratifikace setká. Dvě největší kanadské politické strany, liberálové a konzervativci, dohodu podporují, zatímco levicová Nová demokratická strana se jasně nevyjádřila ani pro ani proti ní. Průzkumy veřejného mínění ukazují, že Kanadčané rozšiřování obchodních dohod v zásadě podporují. Tato podpora se ale rozpadá na otázkách jako copyright a prodlužování trvání patentů,² řešení sporů mezi investorem a státem,³ a zákazu místních preferencí při zadávání veřejných zakázek.⁴ Od roku 2010 vzneslo více než 50 kanadských obcí, včetně velkých měst jako Toronto, Victoria a Hamilton, návrhy stavící se proti omezením smlouvy CETA na veřejné zakázky a dokonce i proti dohodě jako celku.⁵ Většina kanadských odborových svazů, a několik předních ekologických a dalších nevládních organizací, také stojí proti dohodě, ať už zčásti nebo zcela.

1 Pro shrnutí procesu ratifikace viz Laura Barnett (2008), "Canada's Approach to the Treaty-Making Process", Library of Parliament Background Paper No. 2008-45-E. Parliament of Canada (<http://www.lop.parl.gc.ca/content/lop/researchpublications/2008-45-e.htm>); a Scott Sinclair (2008), New Treaty Approval Process Misses the Mark, Canadian Centre for Policy Alternatives (<https://www.policyalternatives.ca/publications/reports/new-treaty-approval-process-misses-mark>).

2 Canadian Health Coalition, "Strong majority of Canadians oppose drug patent extension in Canada-EU trade deal: poll", tiskové prohlášení, 16. září 2012 (<http://healthcoalition.ca/strong-majority-of-canadians-oppose-drug-patent-extension-in-canada-eu-trade-deal-poll/>).

3 Ethan Cox, "Could free trade deals become an election issue", Ricochet, 16. září 2015 (<https://ricochet.media/en/591/could-free-trade-become-an-election-issue>).

4 Council of Canadians, "Majority of Canadians oppose 'buy local' ban in Canada-EU trade deal: poll", tiskové prohlášení, 28. listopadu 2013 (<http://canadians.org/media/majority-canadians-oppose-buy-local-ban-canada-eu-trade-deal-poll>).

5 Viz mapa: https://www.google.com/maps/d/viewer?ll=59.445075%2C-96.855469&spn=32.895683%2C87.890625&t=m&vpsrc=6&msa=0&z=3&source=embed&ie=UTF8&mid=1h1OoyxoDI_9Dd_TXxqwAvHc-yQ0.

HLASOVÁNÍ V EVROPSKÉM PARLAMENTU

Další krok ratifikace, rozhodnutí Evropského parlamentu, se uděje nejpozději na jaře roku 2017. Bez souhlasu parlamentu nemůže CETA vstoupit v platnost. Do teď bral Evropský parlament dohodu CETA sotva v úvahu. Můžeme ale očekávat, že jeho stanovisko bude odrážet názory europoslanců na navrhované Transatlantické obchodní a investiční partnerství (TTIP) mezi EU a USA.

Rezoluce EP o TTIP z roku 2015, na které se shodla poměrně velká většina europoslanců, určila standardy, které musí TTIP splňovat, aby získala souhlas parlamentu. CETA překračuje několik červených linií této rezoluce. Například CETA využívá pro liberalizaci služeb přístup negativního seznamu (viz kapitola o obchodu se službami), který parlament u TTIP odmítl. Také se uvidí, jak budou europoslanci reagovat na změny v mechanismu řešení sporů mezi investorem a státem (viz kapitola o investicích), například založení nového Systému investičních soudů (ICS), k utišení obav z přehnaných ochran pro investory v TTIP. Upadající veřejná podpora pro CETA a TTIP, obzvláště v souvislosti s právy investorů, může parlamentární hlasování také ovlivnit.

RATIFIKACE V ČLENSKÝCH STÁTECH

I pokud Evropský parlament s dohodou CETA souhlasit bude, musí jí ratifikovat také všechny členské státy, což většinou zahrnuje hlasování o dohodě v národních parlamentech (jen na Maltě stačí souhlas vlády). Pokud některý členský stát s dohodou souhlasit nebude, ratifikace se zastaví.

Věci budou složitější a zajímavější v zemích jako Německo a Belgie, kde je potřeba schválení smlouvy několika komorami parlamentu nebo regionálními parlamenty.

V Německu by například státy s koalicí mezi regionální a federální vládou mohly ovlivnit nebo zabránit ratifikaci ve Spolkové radě, horní komoře německého parlamentu. V Belgii se už několik regionálních parlamentů postavilo dohodě CETA na odpor.

Dále jsou v přibližně polovině členských států EU právně možná referenda ohledně CETA. Ve většině zemí může být referendum založeno jen rozhodnutím parlamentu nebo vlády. Ale v Maďarsku, Litvě a Nizozemí může referendum vyvolat přímo veřejnost. V Nizozemí se už na tuto možnost připravuje aliance nevládních organizací.

Až dokončí každý členský stát svůj domácí postup ratifikace, musí Rada EU ještě jednou formálně vyhlásit uzavření dohody. Kvůli nejistotě mnoha členských států ohledně CETA není jasné, kdy, pokud vůbec, se Rada k tomuto bodu dostane.

MOŽNOSTI PRÁVNÍCH KROKŮ

Vedle politické opozice je CETA zranitelná taky vůči právnímu napadení. Na evropské úrovni se připravuje napadení dohody CETA před Evropským soudním dvorem (ESD) na základě možného nesouladu ustanovení o ochraně investic s evropským právem. V předchozích rozsudcích si pro sebe ESD vyhradil monopol na výklad práva EU, který by mohl být ohrožen zavedením ISDS/ICS. I národní ústavní právo by mohlo být porušeno: v Německu už bylo proti CETA vedeno několik ústavních stížností.

Celkově se proces ratifikace na úrovni EU nejspíš protáhne do jara 2017. Následná ratifikace v členských státech pravděpodobně zabere alespoň dva další roky (německá vláda očekává, že bude trvat až čtyři roky). Schválení dohody CETA tedy v žádném případě není jasná věc a záleží i na nás, jak tento boj dopadne.

PowerShift

CCPA

CANADIAN CENTRE
for POLICY ALTERNATIVES
CENTRE CANADIEN
de POLITIQUES ALTERNATIVES

campact!

attac

%attac

MEHR DEMOKRATIE !

OGB

SOMO

Global Justice Now

PROGRESSI
l'Italia in movimento

S2B
SEATTLE TOURS SENENWORK

